

Літаратура і Мастацтва

ВЫДАЕЦА
3 1932 г.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАУЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕНІКАЎ БССР

№ 38 (2720)

Пятніца, 20 верасня 1974 года

Цана 8 кап.

22 ВЕРАСНЯ—СВЯТА ПАЗЭІІ

Еўдакія ЛОСЬ

МЫ ўСЕ К ТАБЕ...

Масква, мы ўсе к табе—па справе...
Заўжды адно: зрабіць, паспець!
ці дзеся на старажытнай лаве
ў Замаскварэччы пасядзець...
Запамінаецца світанне
з твайго вышыннага акна...
Буйной лістоты трапятанне
там, дзе крамлёўская сцяна...
Але накатаецца пошум
матораў, гукаў, галасоў —
і зноў адкладваеш на «потым»
Хату да срэбраных ставоў.
Не да спачыну, не да лавы...
Ды клопат мой не гасцявы:
каб век былі ў Маскве мне справы
і справа да мяне — ў Масквы!

Анатоль ГРАЧАНІКАЎ

ПАРА ЖНІВА

Пара жніва —
Пара турбот
Пра Бацькаўшчыну, пра народ.
Яна свавольства не даруе,
Пакуль на свеце, хоць бы дзе,
Гаротнік, хоць адзін, гаруе,
Жабрак знясілены брыдзе.
Пара жніва —
Надзей пара
І кожнай хаты, і двара,
Так, так,—
Яна — пара надзей
На мірны год,
На мірны дзень.
І не даруе нам народ,
Калі свой сціплы умалот
За важкі выдае набытак.
Тады сумлены хлебароб
Спытаць нас права мае ў лоб:
«Чаму дашчэнту творы вытук,
Як буйны град, імклівы час!»
Такая, мусіць, доля ў нас.
Але ідзі,
Жніва пара!
Але гудзі,
Дабра пара!
Дажынкі будуць і вяселлі.
Я веру,
Будзе новы ўзлёт
Несмяротнай каруселі:
Народ-зямля,
Зямля-народ!

Максім ТАНК

ЛЯ ПМНІКА ЯКУБУ КОЛАСУ

Ён з песняю непераможнай
Край абышоў і ўсіх сяброў,
Пасля няспынных падарожжаў
Вярнуўся, стомлены, дамоў.

Прысеў на валуне гранёным,
Дзе на Маскву імкне шаша,
Паслухаць музыкі Сымона,
Гамонкі дзёда Талаша.

Падыхаць водарам азёраў,
Бароў, наднёманскіх раўнін,
Палюбавацца на свой горад,
Што ўзняўся феніксам з руін.

Спячайцеся з паэтам стрэцца,
Яго паслухаць, покуль зноў
Ён спадарожнічаць па свеце
З сваёю песняю не пайшоў.

Новыя вершы беларускіх
паэтаў.

Стар. 4, 5.

Арт'кулы пра паэзію.

Стар 8, 14.

АБ МЕРАХ ПА ВЫКАНАННЮ ПАСТАНОВЫ ЦК КПСС «АБ РАБОЦЕ ПА ПАДБОРУ І ВЫХАВАННЮ ІДЭАЛАГІЧНЫХ КАДРАЎ У ПАРТЫЙНАЙ АРГАНІЗАЦЫІ БЕЛАРУСІ»

Заслухаўшы і абмеркаваўшы даклад кандыдата ў члены Палітбюро ЦК КПСС, першага сакратара ЦК КПБ таварыша П. М. Машэрава «Аб мерах па выкананню Пастановы ЦК КПСС «Аб рабоце па падбору і выхаванню ідэалагічных кадрў у партыйнай арганізацыі Беларусі», рэспубліканскі сход партыйнага актыву цалкам і аднадушна адабрае ацэнкі, палажэнні і вывады, змешчаныя ў пастанове ЦК, і з задавальненнем канстатуе, што ўсе камуністы, усе працоўныя Беларусі сустрэлі гэты дакумент з велізарнай цікавасцю, гарачым адабрэннем і ўдзячнасцю. У гэтай пастанове, якая мае выключна важнае агульнапартыйнае значэнне, яны багата новае выражэнне пастаяннай увагі Цэнтральнага Камітэта КПСС да партыйнай арганізацыі рэспублікі, вялікую дапамогу ў практычнай рабоце па выкананню рашэнняў XXIV з'езда партыі.

Пастанова ЦК КПСС яшчэ раз ярка і пераканаўча дэманструе ўражліваю сілу калектыўнага розуму, тэарэтычную моц і аналітычны талент ленинскага ЦК КПСС, яго нястомныя клопаты аб прывядзенні ў адпаведнасць з сучаснымі патрабаваннямі ўсяго арсеналу сродкаў ідэйнага ўплыву на масы. У ёй тэарэтычна глыбока, прадметна і ўсебакова разгледжаны рэальна існуючыя працы і тэндэнцыі ў развіцці духоўнага жыцця савецкага грамадства, атрымала далейшую распрацоўку праблема ідэалагічных кадрў, абагульнены набыты вопыт ідэалагічнай дзейнасці ва ўмовах развіцця сацыялізму.

Станоўча адзначаючы работу па падбору і выхаванню ідэалагічных кадрў у Беларускай партыйнай арганізацыі, ЦК КПСС разам з тым падкрэсліў, што сучасны ўзровень развіцця нашага грамадства, маштабнасць пастаўленых задач па будаўніцтву камунізму, камуністычнаму выхаванню, вяртэнню ідэалагічнай барацьбы на міжнароднай арэне прад'яўляюць больш высокія патрабаванні да ідэалагічнай работы, а значыць, і да кадрў. Тым больш нельга мірыцца з недахопамі ў гэтай справе.

ЦК КПСС указаў на недастатковую ўвагу многіх партыйных камітэтаў да абагульнення і пашырэння станоўчага вопыту ідэйна-выхаваўчай работы. У працэсе падрыхтоўкі і інструктавання кадрў не заўсёды ўмела ўвязваюцца надзённыя задачы ідэйна-палітычнай дзейнасці з перспектыўнымі пытаннямі ўсталявання ў працоўных высокіх маральных норм, камуністычных перакананняў.

ЦК КПСС адзначаў, што партыйныя арганізацыі ўсё яшчэ мала ўдзяляюць увагі выхаваўчай дзейнасці школ, прафтэхвучылішчаў, сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў і ВНУ. Слаба канцэнтруюцца ўвага на тым, каб усе працоўныя калектывы станавіліся сапраўднымі цэнтрамі выхавання новага чалавека, усталявання камуністычных адносін да працы, сацыялістычнай уласнасці, высокіх маральных адносін паміж людзьмі.

У Пастанове ЦК КПСС выкладзена шырокая, шматпланавая праграма ідэалагічнай работы на сучасным этапе, змяшчаючая ясныя і дакладныя ўстаноўкі і рэкамендацыі па важнейшых пытаннях ідэйна-палітычнага выхавання працоўных у святле патрабаванняў XXIV з'езда КПСС.

Рэспубліканскі сход партыйнага актыву ПASTANAУЛЯЕ:

1. Цалкам і поўнасцю адабрыць і прыняць да наўхільнага кіраўніцтва і выканання Пастанову ЦК КПСС «Аб рабоце па падбору і выхаванню ідэалагічных кадрў у партыйнай арганізацыі Беларусі».

2. Партыйныя арганізацыі рэспублікі павіны прыняць вычарпальныя меры па ліквідацыі адзначаных у Пастанове ЦК КПСС недахопаў. Наўхільны вопыт, які атрымаў станоўчую ацэнку ЦК КПСС, неабходна развіць і паглыбіць, выкарыстоўваючы яго як важную зыходную базу для забеспячэння новага, больш высокага ўзроўню ідэалагічнай работы, бо дасягнутае ў поўнай меры дае магчымасць і абавязвае працаваць лепш. Канцэнтруюць галоўную ўвагу партыйных камітэтаў, ідэалагічных міністэрстваў і ведамстваў, усіх ідэалагічных кадрў рэспублікі на далейшым значным павышэнні эфектыўнасці ідэйна-палітычнай работы, паўсюдным укараненні навуковага падыходу ў комплексным вырашэнні выхаваўчых задач, удасканаленні сістэмы марксісцка-ленинскай адукацыі, інтэрыянальнага і патрыятычнага выхавання, фарміравання ў савецкіх людзей высокіх ідэйна-маральных якасцей, класовай самасвядомасці, непрымірымасці да буржуазнай і рэвізіянскай ідэалогіі, антыподаў камуністычнай маралі.

Усімі формамі і сродкамі ідэйнага ўплыву на масы развіваць палітычную актыўнасць і працоўную ініцыятыву рабочых, калгаснікаў, інтэлігенцыі, накіроўваць іх творчую энергію на павышэнне эфектыўнасці грамадскай вытворчасці, паскарэнне навукова-тэхнічнага прагрэсу, на шырокае разгортванне сацыялістычнага спаборніцтва за дэтэрмінавае выкананне дзевятага пяцігадовага плана, паспяховае ажыццяўленне сацыяльна-эканамічнай праграмы, выпрацаванай XXIV з'ездам КПСС.

3. Абкомам, гаркомам, райкомам КПБ, партарганізацыям

узмацніць увагу да ідэалагічных кадрў, павысіць ролю ідэалагічных аддзелаў партыйных камітэтаў у кіраўніцтве прапагандыскай, агітацыйна-масавай работай, дзейнасцю друку, радыё і тэлебачання, у арганізацыі кантролю за работай арганізацыі народнай асветы, культурна-асветных устаноў. Старацца адбіраць у ідэалагічныя аддзелы партыйных камітэтаў камуністаў, якія праявілі сабе здольнасці прапагандыстамі і добрымі арганізатарамі ідэйна-выхаваўчай работы, забяспечыць стабільнасць саставу ідэалагічных кадрў, ствараць умовы, пры якіх яны могуць найбольш паспяхова выконваць даручаную ім справу.

Неабходна пастаянна ўдасканальваць сістэму ўзбраення ідэалагічных кадрў глыбокім веданнем навуковых асноў партыйнай прапаганды, марксісцка-ленинскіх метадаў усебаковага аналізу і ацэнкі з'яў грамадскага жыцця, уманнем ажыццяўляць каардынацыю і найбольш эфектыўна выкарыстоўваць усе сродкі і формы ідэалагічнага ўплыву на масы, апрацаваць на працоўныя калектывы ў вырашэнні выхаваўчых задач, умела спалучаць работу на вытворчасці з дзейнасцю ў цэнтрах культуры і па месцу пражывання, прымяняць калектыўныя і індывідуальныя метады выхавання, удліваць спецыфіку розных груп насельніцтва. Настойліва ўкараняць у работу партыйных камітэтаў навуковую арганізацыю працы, глыбока партыйны стыль кіраўніцтва ідэалагічнымі працамі.

4. Ідэалагічным аддзелам ЦК КПБ, партыйным камітэтам і арганізацыям палепшыць работу па выхаванню кадрў ідэалагічных устаноў і ведамстваў, творчых саюзаў, навучальных і навуковых устаноў, праяўляць пастаянны клопаты аб павышэнні іх ідэйна-тэарэтычнага ўзроўню, удасканаленні прафесіянальнага майстэрства. Забеспячыць дакладную арганізацыю вывучэння работнікамі агульнаадукацыйнай, прафесіянальна-тэхнічнай, сярэдняй спецыяльнай і вышэйшай школы, друку, тэлебачання і радыё, літаратуры і мастацтва марксісцка-ленинскай тэорыі, унутранай і знешняй палітыкі КПСС, праблем ідэалагічнай барацьбы на сучасным этапе, навуковых асноў камуністычнага выхавання працоўных, перадавых, найбольш эфектыўных форм ідэйна-выхаваўчай работы. Умела накіроўваць намаганні ідэалагічных кадрў у вырашэнні практычных задач камуністычнага будаўніцтва, удасканалення грамадскіх адносін, узбагачэнне духоўнага свету савецкіх людзей, развіццё сацыяльна актыўнай асобы.

5. Адобрыць распрацаваныя Бюро Цэнтральнага Камітэта КП Беларусі мерапрыемствы па выкананню Пастановы ЦК КПСС «Аб рабоце па падбору і выхаванню ідэалагічных кадрў у партыйнай арганізацыі Беларусі». Абкомам, гаркомам, райкомам КПБ, выканкомам абласных, гарадскіх і раённых Саветаў дэпутатаў працоўных, міністэрствам і ведамствам, творчым саюзам, навучальным і навуковым установам рэспублікі прыняць меры па безумоўнаму выкананню Пастановы ЦК КПСС і намечаных па яе рэалізацыі мерапрыемстваў ЦК КПБ.

6. Рэкамендаваць партыйным камітэтам уважліва прааналізаваць стан работы з ідэалагічнымі кадрамі, абмеркаваць Пастанову ЦК КПСС на пленумах і сходах партыйнага актыву, у пярвічных партыйных арганізацыях і ажыццявіць неабходныя меры па яе паспяховаму выкананню.

7. Рэспубліканскаму савету прафсаюзаў Беларусі, ЦК ЛКСМБ, прэзідыуму Акадэміі навук БССР, міністэрствам вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі, культуры, асветы, дзяржкамітэтам Савета Міністраў БССР па прафтэхадукцыі, кінематаграфіі, па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю, па тэлебачанню і радыёвяшчанню, Камітэту па фізічнай культуры і спорту пры Савета Міністраў БССР, ЦК ДТСААФ рэспублікі, праўленню таварыства «Веды», праўленню Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, Упраўленню па замежнаму турызму пры Савета Міністраў БССР, праўленнем творчых саюзаў, рэдакцыям рэспубліканскіх газет і часопісаў, БЕЛТА распрацаваць і ажыццявіць канкрэтныя мерапрыемствы па палепшэнню работы з кадрамі, павышэнню ўзроўню ўсёй выхаваўчай дзейнасці ў святле патрабаванняў ЦК КПСС.

Сход партыйнага актыву выказае ўпэўненасць, што партыйныя камітэты і арганізацыі, работнікі ідэалагічных устаноў, шматтысячны атрад лектараў, прапагандыстаў, палітфарматараў і агітатараў, выконваючы Пастанову ЦК КПСС «Аб рабоце па падбору і выхаванню ідэалагічных кадрў у партыйнай арганізацыі Беларусі», забяспечаць далейшае павышэнне ідэйнага ўзроўню і эфектыўнасці ўсёй ідэалагічнай работы, умацаванне яе сувязі з жыццём, зробіць яшчэ больш актыўнай і мэтанакіраванай прапаганду ідэй ленинскай партыі, будучы ўсямерна садзейнічаць развіццю творчай ініцыятывы мас, памножаць свае намаганні па мабілізацыі працоўных на паспяховае ажыццяўленне рашэнняў XXIV з'езда КПСС, намечаных партыяй планаў эканамічнага і сацыяльна-культурнага будаўніцтва.

Разам з беларускімі студэнтамі прышлі ў аўдыторыю філалагічнага факультэта БДУ імя У. І. Леніна і 60 іх ровеснікаў з Іенскага, Лейпцыгскага і Дрэздэнскага універсітэтаў. Гэта дзеці рабочых і служачых ГДР, якія рыхтуюцца выкладаць рускую мову ў ВНУ і сярніх школах Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі. Насрэдняй сувязі з беларускімі сябрамі дадуць ім магчымасць удасканаліваць веданне рускай мовы. З пяццю імямі імямі і дзючатамі будучы займацца вопытным педагогі.

— Дружба студэнт БДУ са сваімі ровеснікамі ГДР, і ў прыватнасці, са студэнтамі універсітэта імя Ф. Шылера горада Іены завязалася яшчэ ў 1961 годзе, калі паміж дзюма ВНУ быў падпісан дагавор аб дружбе і супрацоўніцтве, — расказвае намеснік дэкана філалагічнага факультэта БДУ М. Шпчанка. — Гэты дагавор прадугледжвае абмен студэнтамі, аспірантамі і выкладчыкамі, навуковае і культурнае супрацоўніцтва, правядзенне стажоў азнаямленчай практыкі.

У гэтым годзе, у адозненне ад мінулых гадоў, не толькі павялічылася колькасць студэнтаў-філолагаў з ГДР, якія прыехалі ў Мінск, але і значна змянілася навучальная праграма. У ёй прадугледжана больш практычных заняткаў, на якіх нашы сябры будучы зымліваць набыты вусна, мовы, пісьма і перакладу.

НАРОДНЫ ХОР.

Мужчынскаму хору Аршанскага завода лёгкага машынабудавання прывоена званне народнага. Ён удастоен яго за высокае выкананне майстэрства і актыўную прапаганду харавага мастацтва сярод працоўных.

Калектыву ў гэтым годзе спаўняецца 10 гадоў. Ён — неаднаразовы ўдзельнік гарадскіх, абласных і рэспубліканскіх конкурсаў. За пяць гадоў выступленне ў аглядзе-конкурсе, прысвечаным 50-годдзю СССР, узнагароджан дыпламам першай ступені Міністэрства культуры БССР, Беларускага і ЦК ЛКСМБ.

У рэпертуары хору творы рускіх і савецкіх кампазітараў, беларускіх народных песні.

Цяпер у калектыве займаецца каля 40 чалавек — людзі розных рабочых прафесій.

БЕЛТА.

ВІНШУЕМ З УЗНАГАРОДАЙ

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР народная артыстка Беларускай ССР, артыстка Беларускага Дзяржаўнага ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга Акадэмічнага атра імя Янкі Купалы К. ШЭЛЬНІКАВА Раіса Мікалаевна ўзнагароджана Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР за заслугі ў развіцці беларускага тэатральнага мастацтва і ў сувязі з сямідзесяцігоддзем з дня нараджэння.

Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР за шматгадовую актыўную работу ў друку і ў сувязі з шасцідзесяцігоддзем з дня нараджэння дырэктар тэлеграфнага агенцтва Беларускай ССР пры Савета Міністраў БССР МАРУШКЕВІЧ Мікалай Цімафеевіч узнагароджана Ганаровай граматай Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

КВІТНЕЦЬ МАЛАДЫМ ТАЛЕНТАМ

У горадзе над Бугам—Брэсце, закончыў сваю работу сёмы рэспубліканскі семінар творчай і навуковай моладзі рэспублікі, прысвечаны 50-годдзю прысваення камсамолу імя У. І. Леніна. Некалькі дзён там ішла шчырая размова аб развіцці літаратуры і мастацтва, аб тым, як наблізіць справу творчасці да жыцця, да яго надзвычайных задач.

Кожны дзень семінара быў адведзены той ці іншай галіне мастацтва. У дзень літаратуры да ўдзельнікаў семінара прыхалі Янка Брыль, Мікола Аўрамчык, Геннадзь Бураўкін, Іван Чыгрынаў, Анатоль Грачанікаў, Васіль Зуёнак, Мікола Арочка, Уладзімір Калеснік. Заняткі было вырашана правесці ў калгасе «Савецкая Беларусь» Камянецкага раёна. На цэнтральнай сядзібе гаспадаркі літаратараў цёпла сустраў старшыня калгаса Герой Сацыялістычнай Працы Уладзімір Бядуля. Вяскова моладзь і піянеры ўручылі гасцям кветкі.

Працяг размовы адбыўся ў светлым, прыгожым будынку калгаснага Палаца культуры. Старшыня калгаса У. Бядуля расказаў гасцям аб развіцці гаспадаркі, аб перспектывах росту, аб правафланговых сацыялістычнага слаборніцтва.

Агляд творчасці маладых беларускіх паэтаў і празаікаў зрабілі крытык Яўген Лецка і паэт Мікола Арочка. Іх дапоўнілі Мікола Аўрамчык, Іван Чыгрынаў, Віктар Ярац, Мікола Мінчанка і іншыя. Удзельнікі се-

мінара У. Някляеў, П. Ламан, Л. Філімонава, М. Пракаповіч расказалі пра свае творчыя планы, выступілі з чытаннем сваіх вершаў перад хлебарабамі і школьнікамі.

Насычаным быў дзень тэатра і музыкі. Перад удзельнікамі семінара выступілі міністр культуры БССР Ю. Міхневіч, рэжысёр Рускага драматычнага тэатра Б. Луцэнка, выкладчыца Белдзяржкансерваторыі, кандыдат філасофскіх навук А. Ладыгіна, доктар мастацтвазнаўства А. Сабалеўскі.

У гэты дзень маладыя кампазітары Р. Сурус, Э. Зарыцкі, В. Войцік пазнаёмілі ўдзельнікаў семінара са сваімі новымі

творами. Выступілі таксама лаўрэаты прэміі Ленінскага камсамола І. Лучанок і Д. Смольскі. Шматлюдна было ў Палацы культуры Брэсцкага электрамеханічнага завода, дзе на вечары музыкі выступіў аркестр Беларускага тэлебачання і радыё пад кіраўніцтвам заслужанага артыста БССР Б. Райскага.

Цікава прайшлі заняткі самай маладой музы семінара — кіно. Да ўдзельнікаў семінара прыехаў старшыня Дзяржкамтэта па кінематаграфіі пры Саўеце Міністраў БССР У. В. Мацвееў. Ён расказаў, што робіцца беларускімі кінематагра-

Фістамі па выкананню Пастановы ЦК КПСС «Аб мерах па далейшаму развіццю савецкага кіно».

У дні работы семінара выразна прагучала думка аб выхаванні творчай інтэлігенцыі, аб вялікай ролі камсамольскіх і партыйных арганізацый у гэтай справе.

Адзін дзень усе ўдзельнікі рэспубліканскага семінара

творчай і навуковай моладзі правялі ў калгасах і саўгасах Брэстчыны, дзе дапамаглі хлебарабам ва ўборцы ўраджаю.

На адмыках: 1. Група ўдзельнікаў семінара ў Брэсцкай краіна-спі-героі. 2. Удзельнікі семінара знаёмяцца з вытворчасцю на дыянавым камбінаце.

Фота В. ГЕРМАНА. БЕЛТА.

НАШ КОНКУРС ТАБЕ ПЯЦЬ ГОДАК!

СПЛАД

Аднойчы з Валгаграда да нас прыехаў інжынер удасканаліваць новую дэталю. Пахадаў па цэху, прыглядаючыся да працы асобных рабочых. Потым падшоў да майстра, папрасіў у памочніка Віктара Бакуновіча.

— Не трэба яго характарызаваць, — сказаў інжынер. — Добрага залішчына і бачу адразу, як толькі ён возьме ў рукі лыжку-чарпак, як грузіць яе ў метал...

Я таксама люблю глядзець, як працуе Віктар. Чарпак у яго руках, нібы жывая істота, нібы працяг яго самога. Зачарне паўносецька металу і, не разліўшы ні кропелькі, залівае ў чыгунную форму—кокіл. Потым ні многа, ні мала, а роўна столькі, колькі трэба пачакаўшы, раскрывае дзверы кокілю і асцярожна, нібы са шкла яна, вымае адліўку.

...Да пачатку змены яшчэ цэлая гадзіна, а Віктар Бакуновіч ужо ў цэху. Бачу, чыгунка ля сваёй печы-аздаці. На краі яе ляжыць бялюткая лыжка. Падыходжу, каб узяць пробу металу для хімічнага аналізу. Заўважыўшы мяне, ён нібы апраўдваецца:

— Згарэла мая раздатка... Твар рабочага засмучаны. ..оць і не вінаваты ён у тым, што перагарэла спіраль, але хіба справа ў тым, хто вінаваты, калі даўдзедца прастаяць, напэўна, да канца змены. А як жа з планам?

Праз паўгадзіны, праходзячы па участку, я не застала Бакуновіча на рабочым месцы. Пытаюся ў майстра:

— Віктара дадому адпусцілі?

— Чаму дадому?—здзіўлена адказвае ён. — Бакуновіча я магу паставіць на лю-

бы станок. Ён заўсёды дасць прадукцыю выдатнай якасці. Прычым, пасля сьлё пакіне ўсё адладжанае, у найлепшым выглядзе. Потым паказаў рукой у глыбіню участка:

— Вунь ён!
У сінватым дымку ледзь разглядаю яго постаць. Бакуновіч трымае заціснутую абцугамі адліўку і, паварочваючы яе, аглядае, ці няма браку. А яна, цяжкая, гарачая, так і вырываецца з рук. Залішчык, нібы жангль, балансіруе абцугамі. Нарэшце, выбірае зручны момант і заціскае адліўку так, што яна больш не круціцца. Тады спакойна, уважліва аглядае яе з усіх бакоў: ці няма шчылін, ракавін, трэшчы, ці не ўсеў метал? Здаецца, усё ў парадку, на твары задавальненне.

Даведваюся я, што гэты станок не зусім спраўны, нешта заадала, не выпускала адліўку. На ім ужо некалькі дзён ніхто не працаваў. А Віктару, бач, усё ўдаецца.

Падыйшоў разметчык бюро інструментальнай гаспадаркі В. Кастаненка.

— Замеры прыйшоў зрабіць: станок жа няспраўны, у рамонт вырашылі яго. А вы што тут...—І змоўк, убачыўшы, што Бакуновіч прылаўчыўся адліваць на ім дэталі. — Малайчына! І на гэтым драндулеце прыстасаваўся...
— Бачу, дзверы кокіля не раскрываюцца, — усміхаецца Бакуновіч. — У чым справа, думаю? Аказваецца, нешта заадае і не хоча выпускаць адліўку. Даводзіцца вымаць яе на кавалачках—ламаць... Шкада!.. А цяпер я воль яе выцягнуць—глядзіце... Толькі маруднавата атрымаецца.

Бакуновіч заўсёды гатоў падзяліцца сваімі думкамі з кожным. Яму патрэбен добры таварыш, які падтрымаў бы яго, асабліва ў той момант, калі ўзнікае штось новае. Ён любіць думаць услях. Вось і цяпер гаворыць з жалем:

— Я б з ахвотаю адлазіў гэты няспраўны станок. Ды магу пракорпацца з ім усю змену і не выканаць нормы. А заўтра, хто ведае, мо зноў прыйдзеца працаваць на іншым. Нельга дарма траціць час. Няхай рамонтнікі робяць сваю справу, а я павінен даваць гатовую прадукцыю.

Давалася, нека гутарыць з намеснікам начальніка цэха Я. Дубінкам. Ён, бадай, лепш за ўсіх ведае залішчыка Бакуновіча:

— Выдатнік якасці—раз, працуе без наладчыка—два, спакойны, стрыманы—тры, харошы таварыш, працавіты—чатыры, ведае ўсе станкі на заліўцы, мае шмат вучняў. Бакуновіч адным з першых у цэху занесены ў кнігу працоўнага гонару. Яго сям'і наш калектыў даслаў пісьмо-падзяку, — закончыў Яўген Іванавіч.

Дарэчы, пра гэта пісьмо, якое падпісалі кіраўнікі цэха, некаторыя тады гаварылі:

— Навошта жонцы Бакуновіча гэтае пасланне? Хіба яна мужа свайго не ведае? Ён жа і дома не сядзіць, склаўшы рукі: і за сынама прыгледзіць, і ў магазін сходазіць, і абед прыгатуе, калі патрэбна...

...Шлях да майстэрства быў не кароткі. Ішоў да яго Віктар праз цяжкасці вялікія і малыя. Але амаль адразу загаварылі аб ім, як аб таленавітым залішчыку. Тады ў цэху алюмініевага ліцця выраблялі поршань

для рухавіка трактара Р-50. Працаёмкая даволі была дэталю, капрызная. Цяжка было прадугледзець, калі і ў якім месцы пры заліўцы не атрымаецца брак. Бадай, усе вопытныя залішчыкі спрабавалі свае сілы на гэтай надманлівай адліўцы. І адзін за другім патэгарычна адмаўляліся ліць, тлумачычы:

— Норму тут не выканаеш, ды і нічога не заробіш, як ні старайся!

Што і казаць, ёсць яшчэ людзі, якім найпершае—заробак. Для іх усе аперацыі падзяляюцца на выгадныя і «капеечныя», як яны называюць.

І так павялося ўжо ў цэху, — на новае, неапрабаванае, ставяць Бакуновіча. Ведаюць, што любіць ён корпацца, дзвесці дэталі да ладу. А пасля ўменне сваё перадаць іншаму.

Вось і тады з тымі поршанямі.

— Бакуновіч, можа ты паспрабуеш?—зварнуўся нека да Віктара майстар. — Дэталі вельмі патрэбныя.

— Ды ці змагу?

— Паспрабуй.

Многія не верылі, што і ў Бакуновіча нешта выйдзе.

Усміхаўся людзі:

— Малады яшчэ. Гімнасцёрка не выгарала...

І спраўды, тады Віктару ледзьве дваццаць два гады мінула. Ён уважліва прасачыў увесь працэс вырабу адліўкі, дасканала вывучыў яе тэхналогію. Са станком прыйшлося павандрацца, нешта дадаткова ўдасканаліць, пераціснуць. Вынік? Пакарылі адліўку, якая дагэтуль то рвалася, то трэскалася. І воль перададзён вопыт. З'явіліся паслядоўнікі-паршнєвікі. Яны выконвалі норму, адліваючы па чатырыста штук за змену. Былі і такія, што да шасцісот паршнєў умудраліся адліваць. Аднак за Бакуновічам цяжка было ўгнацца. Яго выпрацоўка складала восемсот.

Цікава назіраць за Віктарам, калі ў яго нешта не ладзіцца са станком альбо з

кокілем. Ля носа збягаюцца ташосянкі зморшчыны, твар робіцца засяроджаным, позірк — глыбокім. Працуе тады ён паволь, нібыта нешта шукаючы. Нават на коцілку націскае асцярожна, быццам прыслухоўваецца да яе шчаўка. Але калі даб'ецца ўдачы, выйграе бой з металам, тады кожнаму з задавальненнем будзе растлумачваць, як гэта ў яго атрымалася, і што ён думаў, і як прыйшоў да выніку.

Дзевяць гадоў працуе Бакуновіч у ліцейным цэху. Ведаючы Віктара, пераконваешся—сакрэт яго поспеху крыецца ў стаўленні да справы. Успамінаецца гісторыя з адліўкай гусятніцы. Дойга ў цэху з ёю павазіліся. Некаторыя нават саромеліся ліць яе, гаворачы, што мы, маўляў, павінны рабіць рухавікі для трактараў, а не нейкі шырпатрэб. Новая прадукцыя патрабавала новай тэхналогіі, бо спачатку было да васьмідзесяці працэнтаў браку—не жарты. Не паспее, бывала, метал запоўніць форму, як застывае на палове дэталі. Вось табе і «недаліў». У чым жа справа? Пытанне гэтае непакоіла многіх залішчыкаў і тэхнолагаў. Адказ даў Бакуновіч. Пільна прасачыў увесь працэс адліўкі, потым нешта стругаў, піліў, наварваў, адладжваў станок. Можна не давяраў таварышам — слесарам ці наладчыкам, што ўсю работу ўсклаў на свае плечы? Не, проста лічыў, што назіраючы увесь працэс адліўкі асабіста, хутчэй зможа «злавіць» прычыны браку. І аказаўся правы. Брак быў ліквідаваны.

Мне, кантралёру, лёгка працаваць з Віктарам. На яго прадукцыю можна смела ставіць кляймо АТК з гарантыяй на сто працэнтную годнасць.

Такі ён, Віктар Бакуновіч, залішчык цэха алюмініевага ліцця нашага завода.

Эмілія ПАСЫНКАВА,
кантралёр Мінскага
маторнага завода.

ПРАЧНУЎСЯ ЗВОН

ЦЫМБАЛ

Як палюбіла лета
За сіні свой сезон
Мітынгаванне кветак,
Калоссяў перазвон!
Як бласлаўляла рупнасць
І сейбітаў, і жней!..
Але збірацца рупіць
Туды, дзе даль сіней.

Даўгія ў лета зборы.
А груз — мільярд пудоў:
Хлеб, кужаль на уборы
І золата садоў,
І мёд, чый водар хмеліць
Ды вусны саладзіць,—
Скарб шчодры для вяселляў
Пасля іх — для радзін.

І ўжо ўзбудзіўся недзе
Вясёлы звон цымбал,
Паволі лета едзе
На развітальны баль.
Грымяць, грымяць вяселлі,
І ў гул іх грамавы
«Кур-лы» — пароль асенні —
Кідаюць журавы.

**У БЯРЭЗІНСКІМ
ЗАПАВЕДНІКУ**

У цемры ноч забытала
Дарогу праз лясы,
Мядовыя, налітыя
Залеццем верасы.

З сіл можна хутка выбіцца
У немасці бароў,
Каб некуды як выбрацца
Ад вепраў і баброў.

Стаім на месцы, раімся,
Куды нацэліць крок,
А ноч і не збіраецца
Лясны развезаць змрок.

Дубы — паслы спрадвечнасці
Штось думаюць маўчком,
Вачамі соў з іх свецяцца
Агні сямі вякоў.

А сосны шапкі ўскінулі
Сваіх высокіх крон,
Шукаюць зоры сінія
Для царственных карон.

Калі ж сюды паспее дзень!
Давай, ліхтар, святло!
Успыхнула, і ўперадзе
Нямоцце ажыло.

Заззялі росы золкія
На травах і галлі,
Праменнымі іголкамі
Працяты матылі.

Каля дубоў цяплінішча,
Затравянеў курган —
Начной цішы прыстанішча
І крэпасць партызан.

Не мечаныя вешкамі
Адсюль на бліжні тракт
Лясы вялі іх сцэжкамі,
Збіралі для атак.

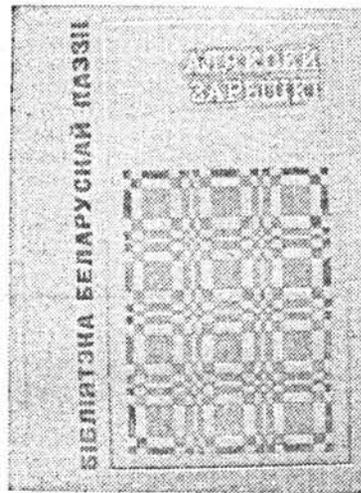
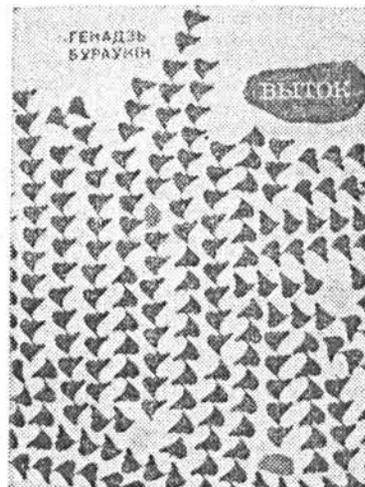
І славаю асветлены
Нам ратнікаў сляды,
І мужнасцю, чым свет яны
Здзівілі назаўжды.

ЧАЙКІ

Калышыся, мора, калышыся,
Налівайся сонцам і вятрам;
У дваім высокім сінім жыце
Ходзяць жнеі з белымі сярпамі.

І не плачучь жнеі, не галосця,
Не заходзяцца душою ў спева.
У людзей маўкліва хлеба просяць,
Бо, чамусьці, жыта позна сее.

Крошкі, што прынесены на бераг,
Пазнікалі голасна і ціха.
Нада мною столькі хустак белых...
Можа тут і матчына хусцінка.

АНТОН БЯЛЕВІЧ

САЛДАТ

Яго выбухі глушылі,
Рвалі каску з галавы,
У зямлі ён быў па шыю,
Быў засыпаны, жывы.

З шыняля, з кірзовых ботаў
Пыл і сажу атрасе,
Скажа: — Ёсць яшчэ работа,
Не дабіты злыдні ўсе.

Піў ваду салдат з-пад купін,
Адзімаўшы камароў,
— У Берліне, хлопцы, купім
Піва... Вып'ем — будзь здароў!
Падажаю вельмі піва
З бочкі, з пенкай, з халадком...—
То ўсур'ёз, то жартаўліва
Словы спаліся ладком.

Пад спякотаў, пад марозам,
Праз грымоту кананад,
Іез дарогі, па дарозе
На берлін ішоў салдат.

У Берлін, далёкі горад,
Вёў ад Волгі доўгі шлях...
Над рэйхстагам
Серп і Молат—
Перамогі нашай Сцяг.

Падшоў салдат к дзяўчыцы,
— Хочаш есці! Гавары.
Я прынёс табе гасцінцы,
Хлеб і цукар мой бяры.—
І ўздыхнуў ён.— Эх, чужыны,
Хай таўкуць вас камары!
Многа гора нам прынеслі,
А таксама і сабе.
Нашы песні, вашы песні
Захлыналіся ў журбе...

...Многа клёнікаў, хваінак
На магілах узрасло;
Многа з горак ручаінак
У азёры папыла.

А салдат! Ён між унукаў,
Іх турботаў жыве.

Хоць стары, а просяць рукі
На касьбе і на жніве,
І на пасаках работы,
І ў садах работы шмат...
Скажа:
— Я, сынікі,— пяхота!
Скажа:

— Я, сынікі,— салдат!
Пакідаў і браў аковы,
Перавалы на вайне,
Міны, бомбы ўсёй Еўропы
Ападалі на мяне.

А ні бомбы, а ні міны
Не забілі. Вельмі рад.
Я салдат маёй краіны,
Я жыцця майго салдат!

У АСЕННІМ ЛЕСЕ

Бярэзнік белы. Жоўты шум
На сцэжках пад нагамі.
Чарнічкіна пабленка сум...
Душою, мусіць, самі
Вы засумуеце, нябось,
Маркотнаю часінай...
Гляджу: ідзе рагаты лось
Сцяжынкаю ласінай.

Ён поўны сіл. Ідзе, як бог,
Ажно трашчаць асінікі.
Саперніка ён перамог
У грозным паядынку.

Рыкнуць гатовы: — Гэта — я!
Магутнасцю наліты!
Дуброва гэтая — мая,
У ёй мае ракеты!..

А я на волата глядзеў,
Удвух мы там стаялі.
Здаецца, я памаладзеў,
Здаецца, заспявалі
Мне салаўі. Хоць жоўкі шум
На сцэжках пад нагамі.
Адплыў кудысьці ціхі сум,
Схваяўся за кустамі.

А я іду сабе назад,
Да роднае хаціны...
Мне лес, нібыта родны брат
І восеньскай часінай.

Леанід ДАЙНЕКА

НАШЫ ПАЭТЫ

Гаварыў, і зноў сказаць гатоў,
І скажу, хоць перад цэлым светам:
Я люблю вас, як сваіх братаў,
Нашы беларускія паэты.

Калі кат фашысцкі нёс з сабой
Для людзей і вершаў дамавіны,
Вы крывёй пісалі, не расой,
Што на дзюбах ззяе салаўіных.

Вы усё спазналі: фронт і тыл,
Смерць, агонь, галодны сум аб хлебе,
Вы, як птушкі—не знайсці магіл,
Бо магілы птушак, пэўна, ў небе.

Ваш суровы верш не баляваў —
Пад кусточкам начаваў ракітным,
Ваяваў, вучыўся, працаваў,
І не быў надомнікам ракітным.

Веру я: гарачыя радкі
Новай звонкай сілаю нальюцца,
Праз вякі і праз мацерыкі
Спелым жытнім коласам праб'юцца.

Ты зноў пытаеш у мяне,

Чаму пішу я аб вайне.
Я мог маўчаць, мог зубы сцяць,
Ды толькі сілы не хатіла —
Падмурак і майго жыцця
Вайна-разруха апаліла.
Пішу, таму што мне баліць,
Таму што ў сэрцы мёртвых словы,
Усе, каго магілі забіць.
Усе, каго магілі спаліць —
Удзельнікі вайны суровай.
І я пішу. Хоць мне тады
Было ці два, ці тры гады,
Гуляў я з гіпзамі у лесе,
А думаў — гэта жалуды...

СЭРЦА

Усё часцей яно хварэе,
Часцей шукае дэктарсу.
Яно хварэе, ды дабрэе,
Дабрэе сэрца зноў і зноў.

Грукоча сэрца. У сэрцы гэтым
Навечна пакідаюць след
Мой дом, мой край, мая планета,
Мой мікрасвет і мой сусвет.

Раіса БАРАВІКОВА

Сэрцам з імі заўжды, ад жыцця — не
ўбаку,
Удыхаю, як водар жытнёвага мёду
Нават пыл на гарачым гэтым таку!

А жанчыны глядзяць, пасміхаюцца
жвава,
Вось-вось голас убок мой гатовы
падаць...

І не ток прада мной — залатая
дзяржава,
Вечна мірнаю нівай пад сонцам ёй
ззяць!

Сівія мудрыя дзяды,
Вясковья палітыкі
Сядзяць ды кратуюць гады
Пад клёнамі, пад ліпамі.
Накукаваны у бары,
Прытупаў век іх пенсій.
Ну што рабіць!
Сядзі, куры,

Спявай унукам песні.
Палітыкі, жартаўнікі.
Без справы сумнавата.
Пайсці б ім у вяртаўнікі,
Ды не патрэбна вярта.
Цікуе мудрасць з-пад папек,
Вясковья, святал.
І з цацкай моднай новы век
Ля ног у іх гуляе.

ПЯСНЯР

Стаіць жывы ён прада мною,
Як волат Бацькаўшчыны, сёння.
І кліча песняю сваёй
У родны кут, на Наднямонне.

Дзе кожны кусцік у бары
Аб ім расказа і напамінь,
Дзе задумены дуб стары
Стаіць, нібы паэту помнік.

Дзе зерне падае ў раллю,
Каб заспявала рунь густая,

Напамяць «Новую зямлю»
Мне дзядзька Юзік зноў чытае.

З-за лесу пырснула зара,
Расой абмыўся луг мурожны,
Дзе пульс жывога песняра —
У травінцы кожнай, кветцы кожнай.

У душы нашу яго радкі,
Лаўлю я Бацькаўшчыны гукі...
І вырастаюць каласкі —
Якуба Коласа унукі.

Пятрусь МАКАПЬ

ПРАЦУЙ, РАЗЕЦ
СВЯТЛА

Я раніцою кожнай, як дзіця,
У захапленні адкрываю вочы
На непаўторны вечны чуд жыцця,
На свет, які штодзень выходзіць з ночы.

Пастукае прамень ціхутка ў шкло
І ў норы цені ціснуцца, як лісы.
Усё наўкол, што цемраю было,
Набудзе зараз контуры і рысы.

Нібыта з-пад рукі чараўніка
Увышыню раптоўна пырхне птушка,

Прарэжацца лістога і рака
Ззіхаціць, як трапяткая стужка.

Прачэрчацца паверхамі дамы,
Успыхнуць стоаконныя вітрыны,
А з камяноў барадачы-дымы
Выскокваюць, нібы з бутэлек джыны.

Прыходзь, прамень, ва ўсе куткі зямлі,
Туманам ахінутыя старэчым,
Аголенаю праўдай прасвятлі,
Вярні абліччы страчаныя рэчам.

Працуй, разец святла—мая радня.
З людзьмі ў цябе адвечнае сваяцтва.
Чароўным добрым дотыкам штодня
Вяршы сваё высокае мастацтва!

Алесь ЕМЯПЬЯНАУ

ПЕРАД ПЕРШАЙ
ДАРОГАЙ НА ГРАІЦЫ

Не трэба,
Мама,
Уздыхаць.
Твой сын
Не птушаня, а птушка.
Прайшло дзяцінства,
Як на золку сны —
Ледзь адарвецца ад цяпла падушкі...

Глядзі,
І сонца узышло!
І свежы вецер далі разразае.
Павінна птушка ўзняцца на крыло —
Мой далягляд
Мяне даўно гукее.

Закон жыцця,
Яго бясмерцце ў тым,
Што птушкі пакідаюць гнёзды.
І нам ляцець
Пад сонцам залатым,
Працягваць
Бацькоўскія барозны.

Вейкі зялёныя,
Вочы парэчак —
Лета глядзіць на мяне.
Травы высокія,
Вольхі над рэчкай,
Нібы у казачным сне.

Лес абгарнуўся, як я, маскхалатам,
Ватай-туманам густым.
Цёплы дымок калыхнуўся над хатай,
Прамень зайграў залаты.

Неба азвалася песняю звонкай
Пругкай струны жаўрука.
Гулка на ферме
У холад даўнікі
Ударыў струмень малака.

Гукі ляцяць па-над хвалямі Буга,
Ранак ступае на бераг другі.

Бачу:
Палякі расквечаным лугам
Кроцаць рупліва
Касіць мурагі.

Сяргей ЗАКОННІКАУ

І мы гасцям нясем заўсёды
Не хлеб і цукар, а хлеб-соль.

Салодкі хлеб... Ды гэта ж плёткі!
Запомніў я з маленства дзён,
Што хлеб не можа быць салодкім.
Як пот людзей, салёны ён.

Многа цудоўных хвілін у жыцці,
Пільна глядзі і уважліва слухай,
Кліп жураўліны, як песня, ляціць,
Лісце пра вечнасць шапоча ля вуха.

Заўтрашні дзень не падобны на той,
Што дагарэў вечаровай зарніцай.
Я паланёны жыцця дабратай,
Вось чаму дорага ўсё да драбніцы:

Дождж, што нячутна над светам
прайшоў,

Поле, грыбное світанне,
Кожнай хвілінай, усёю душой
Зноў адчуваю святло існавання.

Ніна ГАЛІНОЎСКАЯ

Вылезлі, я знаю, з-пад ігліцы
Шапачкі маіх баравікоў.
У лагчынах спеюць журавіны,
Пад напеў абветраных ракіт.
І ў брусніц баравыя ўжо спіны,
Вёдрамі іх носяць землякі...
Сустрэйце ж, родныя Лазіцы,
Прэч ганіце свой асенні сум.
Як зарніцы, ягадкі-брусніцы
Вечарам па хатах разняся.

ЛЁН

Я трохі пабукаў па белым свеце,
Але такой не бачыў больш красы.
Расчэсвае лянныя пасмы вецер,
Нібы дзяўчаты нанач валасы.

Сумее лён аб праляцеўшым леце...
Іду паволі, насцярожан слых.
Мелодыю вясёлу выводзіць вецер
На звонкіх срэбных струнах ільняных.

ХЛЕБ

Мы вырасталі не на булках,
Хлеб чорны быў, нібы ралля.
Таму і не здаецца мулкай
Пад босаю нагой зямля.

І песні нашыя не з мёду —
У іх і радасць ёсць, і боль.

АСЕННЯ

Зноў пад сонцам выліняла лета,
Травы спачываюць у стагах.
Песня працавітая далета
На асенніх, сцішаных палях.
Зазіруць бы зараз у Лазіцы,
З кошыкам наведць Доўгі Роў.

Іван ЛАШУТКА

САЛАСПІЛС

Саласпілс —
Дранцееш,
І стукае сэрца,
Боль засціць маці вочы
Схілімся ў жалобе,
І будзем помніць
Тут замучаны фашыстамі
Якія любілі, як ты,
...Не стала вясновай
Згаслі вясёлкі каляровыя.
Патухлым лісцем восені
Шасцяць фанцікі папаровыя.

І зычым шчасця ім
І долі звонкай.

У шчасця ж ёсць адметная,
свая,
І часта супярэчлівая мара,—
Бо зор Святло —
для многіх кліч здаля,
І ёсць святло

утульнага таршэра...

Ды веру я:
вам весці караблі.
І мацярам трывожыцца занова.
...У зорнай вышыні
пасланнікам зямлі

Гарыць
палаючае сэрца
Камарова.

Расулу Гамзатаву

Пісаў паэт пра вернага каня
І не каня вініць прасіў —
вініць дарогу,

Калі ў імклівым бегу
ці ў знямогу
Спаткнецца той, з кім шлях
дзяліў штодня.

А мне віна спакою не дае:
Як мог я, страўшы друга дарагога,
Не ўбачыць,
што ў яго вачах трывога,
Што слоў спагады
ў сэрцы нестале!

ХЛАПЧУКАМ

ВУЛІЦЫ

КАМАРОВА

Задзірыстым віхрыстым хлапчукам,
Што ў спрэчцы з ветрам мчаць
наперагонкі,
Мы ўсміхаемся,
як веснім раўчукам,

З КІМ не параўноўваюць цябе, перакладчык!

З акцэрам, які пераўвасабляецца ў нейкі вобраз..

З музыкантам - выканаўцам...

З донарам, які аддае інашмоўнаму аўтару частку ўласнай крыві...

Толькі ўсе параўнанні гэтыя, яскравыя і ўвогуле слухныя, — усё ж няпоўныя і аднабаковыя. Бо ты адначасова — і акцёр, але той, што на сцэне жыве паўнакроўным жыццём; і музыкант, што выконвае не чужыя, а свае творы; і донар, які кожны раз аддае не частку, а ледзь не ўсю кроў. Таму і сам пераклад, дакладны, творчы, — не правіла, а «заўсёды выключэнне» (С. Маршак). Але няхай жа заўсёды жывуць такія выключэнні, робячыся правіламі!

Наша гаворка — не пра пераклад наогул, а пра самы складаны від перакладу — паэтычны. Больш таго — пра пераўвасабленне на іншую мову паэзіі каханьня.

Каханне!.. Цэлыя стагоддзі многія вучоныя — і сацыялагі, і філосафы, і біёлагі — ловяць у цяжкіх навуковых азначэннях гэтую загадкавую жар-птушку. Але дагэтуль нікому з іх так і не ўдалося яе злавяць.

Аднак тое, што не змагла навука, змагло мастацтва, здолела паэзія. (Зрэшты, паэзія, як і каханне, пакуе што таксама няма дэкладнага азначэння). Паслухайце:

Позови меня.

Затеряемся в хмельном лете. На зеленой этой планете. Начинается все с любви. Лишь в пути душой не кричи, В жизнь входи с надеждой и верой.

Начинается все с любви — Первый шаг и успех твой первый.

Попробуются соловьи Там, где лип голубые тени. Начинается все с любви — Радость, ненависть, отчужденье...

Позови меня.

Пусть дорогу сердце подсканжет. Начинается все с любви. А иначе и жить-то как же?

Вершам Жэні Янішчыц «...Ты пакліч мяне. Пазаві» пачынаецца вялікі паэтычны цыкл «Радкі каханьня. З беларускай лірыкі», якім адкрываецца восьмы нумар ча-

сopіса «Неман». У гэтай своеасаблівай мікраанталогіі беларускай інтымнай лірыкі мы сустрэкаемся з пятнаццацю паэтамі. Тут — старэйшыны нашай паэзіі Пятрусь Броўка, Максім Танк і Пімен Панчанка, веча малады Леанід Гаўрылаў, песню якога, як і каханне, абарвала вайна. Самае светлае, запаветнае выказваюць Пятрусь Макаль і Хведар Жычка, Гыгор Барадулін і Ніл Пільвіч, Алег Лойка і Янка Сіпакоў, Юрась Свірка і Васіль

лі арыгінала, але паэтычнае напружанне ніколі не зменшылася. Гэтаксама захаваў сваю прывабную паэтычнасць і верш Леаніда Гаўрылава «...Запахнуць ноччу духавітай травой»:

Когда луга, за речкою синей, На росах настоят цветочный мед. Все, что вокруг, — становится роднее, Еще сильнее за душу берет.

Лучи луны меж ветками березы И тыкв тугие плети на плетнях

З СЭРЦА — У СЭРЦА

Зуёнак, Кастусь Цвірка і Анатоль Грачанікаў. Дзякуючы мінісім літаратарам Браніславу Спрычану і маладому рускаму паэту Генадзю Бубнаву дзесяткі радкоў кахання пятнаццаці беларускіх паэтаў скіруюцца з гэтага часу і да сэрцаў дзесяткаў тысяч чытачоў часопіса ва ўсіх кутках неабсяжнага Саветскага Саюза.

Браніслаў Спрычан, які піша на рускай мове, — вядомы ў рэспубліцы паэт. Радасна, што ў апошні час ён усё часцей пачаў як перакладчык звяртацца да творчасці беларускіх паэтаў. Жывучы ў Беларусі, ён і творчасць іх ведае не па чутках, і беларускую мову знае не толькі па слоўніку, і з нацыянальнымі рэаліямі знаёмы грунтоўна. А як гэта ўсё важна для перакладчыка! «Тэкстуальнай дакладнасці ад паэтычнага перакладу могуць вымагаць толькі людзі, якія не разумеюць сутнасці справы. З ім і спрачацца не варта», — пісаў калісьці Максім Рыльскі. Не капіруе, а даволі вольна абыходзіцца з арыгіналам і Б. Спрычан. Аднак вольнасць у яго не пераходзіць у адвольнасць, у дадумванне і дапісванне за паэта. Гэта ўжо, у прыватнасці, відаць з нагаданага перакладу верша Жэні Янішчыц. У ім заменены некаторыя неістотныя рэ-

Снуют запов, и легкой дымной грезой Овита песня о цветущих днях.

И выплывает, вижу я воочью, Из ароматной дали полевой Под звездами волшебной этой ночи Таной живой и близкий образ твой.

Вершы Л. Гаўрылава, як слухна піша ў прадмове да адзінага зборніка паэта К. Кірэнка, — «творы юнацкія, часам яшчэ не зусім дасканалыя, але з такім глыбокім роздумам, з такой замілаванасцю, з такой улюбённасцю ў жыццё... якія пакідаюць глыбокае ўражанне». Пакідае глыбокае ўражанне і гэты верш паэта на рускай мове. Хоць арыгінал і пераклад не супадаюць літару ў літару.

Найбольшы поспех, як мне здаецца, выпаў на долю Б. Спрычана пры перакладзе верша Пятруся Броўкі «Пахне чабор». Гэты хрэстаматычны ўжо твор мае некалькі рускіх адваеднікаў, — над ім прапавалі такія прызнаныя работнікі «службы сувязі», як Павел Кабзарэўскі і Якаў Хялемскі. Найлепшы, безумоўна, пераклад Я. Хялемскага, які ўключоўца, бадай, ва ўсе рускія выданні выбраных твораў народнага паэта. Зразумела, што на творчае спаборніцтва ў такой сітуацыі Б. Спрычану адважыцца было не прос-

та. Але ён усё ж рашыўся і даў чытачам яшчэ адзін рускі варыянт верша, які не толькі не саступае перакладу Кабзарэўскага і Хялемскага, але ў асобных месцах і пераўзыходзіць іх сілай паэтычнага выяўлення. Вось толькі два невялікія супастаўленні-каментарыі — другой і апошняй строф верша. Арыгінал: «Лёгкія крокі на вузкай сцяжынке, Дзеўчына ў белай іскрыстай хусцінцы, Быццам абсыпана промнямі зор...» П. Кабзарэўскі: «Шаг

лым докладна перадае сэнс і настрой арыгінала.

Ёсць у перакладзе Б. Спрычана і невялікія страты. У прыватнасці, страчаны такі каларытны вобраз арыгінала, як параўнанне сонца з жар-птушкай. Але страты кампенсаваны знаходкамі. У цэлым жа верш П. Броўкі гучыць па-руску ў тым жа рэгістры, з той жа сілай, што і ў арыгінале.

Творчы пошук у Генадзю Бубнава некалькі іншы. Ён мацней трымаецца арыгінала, бліжэй стаіць да яго літары, прытрымліваюцца запавету В. Р. Баліцкага: «на трэба, каб у перакладзе быў відаць паэт, а не перакладчык. Усёды ён строга вытрымлівае форму першаўтвора. У шасці перакладзеных ім вершах нідзе не парушаны аўтарскі памер, рыфмоўна або архітэктоніка. У гэтым сэнсе большы папрок мы можам адрасаваць Б. Спрычану, які ў перакладзе верша Максіма Танка «Добры дзень» змяніў і памер, і сінтаксічны малюнак. І хоць верш, здаецца, гучыць і няблага, усё ж танкаўскага ў ім малавата...»

Лепшы пераклад Г. Бубнава («Рабінавы гай» П. Панчанкі «Над дажджом» П. Макаля. «...Ац не трэба, не трэба» Р. Барадуліна) сведчаць, што з часам атрад таленавітых рускіх перакладчыкаў беларускай паэзіі можа папоўніцца яшчэ адным здольным творцам. Яму трэба толькі набірацца вопыту, творча стаць і — смялей ставіцца да арыгінала, пазбыцца гіпнозу яго, што назіраецца, у прыватнасці, у перакладзе верша Алега Лойкі «...Любоў прыходзіць не ў семнаццаць». Гэта — пры той добрай увазе да ўсіх галоўных кампанентаў формы твора, якая ёсць у перакладчыка.

Пачуццё сапраўднага кахання не ведае нацыянальных меж. Адна з галоўнейшых моў кахання — паэзія — такія межы, на жаль, знае. Але што яны значаць перад сілай арыгінальнага паэтычнага слова, памножанай на любоў перакладчыка?..

Вячаслаў РАГСІША.

СЛОВЫ, АДШУКАНЫЯ ПАЧУЦЦЁМ

Колькі б мы ні гаварылі і ні спрачаліся пра тое, што ў паэзіі галоўнае, непазбежна прыйдзе да высповы: сэрца. Якімі б найсучаснейшымі тэрмінамі мы ні надзялілі свой верш, як бы ні прыкарошвалі яго тканіну шматколернымі фарбамі — ён не будзе кранаць сэрцы людзей, калі ў ім не адчуваецца сэрца паэта. Паэзія ёсць толькі там, дзе ёсць сапраўднае чалавечыя пачуцці, а не сухі, няхай нават энцыклапедычны, рацыяналізм, дзе ёсць перакаты асабіста. Бо выявіць максімальна глыбока свет людскай душы можна толькі тады, калі свая зведла і радасці, і пакуты — усё колеры і настроі жыцця. Вершы Кастуся Кірэнка, змешчаныя ў жывёльнай кніжцы «Польмя», адкрываюць чытачу не толькі шырыню аўтарскага бачання, а перш за ўсё вярнуць зямным, рэальным асновам, тым колам, на якіх ідзе змаганне за свет без гімлераў, без жахаў вайны, дзе паэт гатоў прыняць агонь на сябе.

Паэт, як ніхто, мусіць быць не толькі самім сабой, а цэлым светам. Няпроста гэта — быць цэлым светам. Але нялёгка быць падчас і самім сабой, заставацца самасам у унутраным голасам памяці, яна захоўвае многае. Нялёгка прад'явіць прэтэнзіі да самога сябе —

паэт адкрыты перад людзьмі ў гэтым экзамене на званне і годнасць чалавека, ён неакоіцца тым, што часам з-за глабальных спраў не здолеў быць разгледзець зямнога, жывога чалавека з яго, далёка не стандартнай, душой. Тады і прыходзяць хвіліны роздуму і споведзі:

Што мая паэзія і проза, Што мае трактаты і эсы, Налі не заўважыў я пагрозы, Што мне слепата мая нясе. Бачыў блізка далейкі сьпірыжалі, А на блізікі свет глядзеў

— Ты даруй, даруй мне, — крынчеш з жалем, — Родны свет мой — людзі і зямля!.. Крынчеш, сэрцам верачы да болю: — Не, прад вамі больш не саграшу!.. Ды ўсё роўна з цемры, можа і не вярнеш нечую душу.

Няпроста вяртаць душу з цемры, і паэт гэта ведае, бо іначай ён і не здолеў бы наблізіцца да самых чуйных струн унутранага свету чалавека, не змог бы перадаць тых думак, якія хваюцца, выклікаюць у нас разуменне і водгук.

Нельга не заўважыць той душэўнай тонкасці і далікатнасці ў абыходжанні са словам, якімі адзначаны вершы «Калі я ляжаў пад месяцам», «І лебядз паўз меж, і палыны...», «Гомель», «Ёсць яшчэ дуброва, ёсць палына...», «Нарэшце, нарэш-

це...», «Басанож». Публіцыстычнай паэзіяй высокага гарту можна лічыць вершы «Людзі, людзі...» і «Малітва», у якіх без пустых дэкларацый, смела і ярка паэт гаворыць пра свяшчэнны абавязак перад Радзімай — і не толькі ад уласнага імя, а і ад імя ўсяго свайго пакалення:

Пакаленне маіх Матросавых і маіх Фучыкаў, і маіх Гастэлаў, і маёй жалыбы, Да вас крочу: — Не шнадуіце сэрцаў збалелых,

Не жыўце — абы... Памятайце, памятайце, Памятайце эпох этапы, Памятайце, памятайце — Ёсць дзеці і ўнукі ў нас. Не бачылі яны, не ведаюць, Як ходзіць па зямлі гестапа, Могуць і не адрозніць, Дзе Гімлер, а дзе Фантамас...

Паэзія Кастуся Кірэнка ніколі не пазбывала вастрывіні, не сцужалася ідэалізаваным светам рамонаў і гарлачыкаў — нават і там ёй бачыліся трывягі і клопаты веку. Звычайныя з'явы, зусім ардынарныя моманты змянога існавання мастак асвечвае нечым большым. Радасць паўнаці адчування ўласціва вершам: «Ты сплывала, ты бегла па вуліцы...», «Засталося ж так замала часу...» і асабліва вершу пра дубок і бярозку.

У сваіх новых творах К. Кірэнка сцвярджае лепшыя чалавечыя якасці, без маралізатарства, без дыдак-

тычнасці. Яшчэ больш паглыбленым стаў зрок паэта, яшчэ больш важным стала яго слова.

І як сапраўды шэдэўр, як адкрыццё з'явіўся для мяне верш «Урок жыцця», пра які можна пісаць цэлы артыкул. Цяжка, немагчыма пераказаць дыялог сына і маці. Іх, такіх дыялогаў, было шмат — і ў беларускай паэзіі, і ў іншых. К. Кірэнка не паўтарае нікога, верш настолькі асабісты, што амаль фізічна адчуваеш аўтарскі стан у час споведзі перад маці і яе мудрыя, то крывы судзішальныя, то разважліва-паважальныя словы. Сэрца маці — простае і высокае жанчыны, яе жыццёвая мудрасць настолькі вялікія і багатыя, што ім можа пазайздросціць самы вытанчаны выхаваннем і ўмудронны вопытам чалавек. Така нібыта простае, але наколькі глыбокія словы маці філасафічнай многіх вучоных трактатаў:

Не ступай у пусты слел, і памятай: і сонца не ўсім уладзіць,

Без увера няма сілы, А ўпалага і верабей дзюбе... А яшчэ — да чыстай крынціцы

Сцежна ўтоптана сьпірозь...

Прапрача-відучыя словы, усведамленне важнасці якіх прыходзіць па-сапраўднаму толькі з гадамі. Адчуванне страт, незваротнасці часу... Баліць сэрца, пьюць старыя і новыя раны. Маці, як найлепшы ўрач, ратуе сына ад гэтых ран.

— Балючай раны, сыноч, не дражні,

мудрым будзь, ды не мулуйся, Уззяўся сад садзіць — дык сьлазі, не кажы, што няджука рука...

Мацінай маралі не вынайдзеш! Жыццё павінна ісці сваім парадкам. Сьвердзіць сябе — значыць жыць, жыць, нягледзячы на ўсе цяжкасці, на ўсё ўласны боль. Такую філасофію магла стварыць толькі маці. І дзякуй паэту, што ён данёс гэтую мудрасць да нас.

Нельга адмовіць у шчырасці пачуцця, у чысціні прызнанняў, у прэчце адстойвання паэзіі і таму вершам, як «Дыпламаты», «Перад кантынентамі», «Паехаў друг, і апусцеў вялізны гмах», але выяўленне аўтарскіх адносін да рэчаіснасці падказвае тут мне, чытачу, шмат аналогій. А паколькі яны ёсць — змяняюцца першапачатковы зародкі цікавасці да мастацкай з'явы. Нельга, вядома, прабаваць ад мастака, каб у кожным яго творы было адкрыццё, каб мастацкае палатно было выткана толькі з такіх нітак, якіх ніхто яшчэ не ўжываў. Такія патрабаванні пры ўсёй іх строгаці былі б наўнымі. Але жадаць ад аўтара найбольш поўнага раскрыцця сваёй паэтычнай біяграфіі, дзе значыліся б выразна імяна яго, а не чужыя, рысы — можна. Асабліва ад такога аўтара, як лаўрэат Дзяржаўнай прэміі рэспублікі Кастусь Кірэнка.

Віктар ЯРАЦ, аспірант Гомельскага дзяржаўнага ўніверсітэта.

ВІХАЛКА бяжыць на ўсход. Страхатлівым тугім вадаспадам вынырае з прахону запруды, пеніцца, вірыць у валунах пад прахонам і, напорыста скружваючы ля абрыву, прападае за паваротам. А стары Едка бярэцца на захад — берагам, супраць цяжэння. Маларослы, сухі, што яловы сучок, вастраносы, тупае, светла і ўзрушана пазіраючы на гулку раку.

У самым разгары вясна. Віхалка разбухла ад паводнаў, стала буйнай, дужай і прыгожай ад гэтай буйнай дужасці. Такою парой завязваецца новае жыццё ў рацэ і ў зямлі. Нерастуе рыба, напінаецца безліч пупышак на карэньчыках траў і дрэў.

Такою парой Едка асабліва любіць пабадзяцца ля ракі.

Свежасцю і чысцінёй дыхаюць прырэчныя палі, абмытыя паводкамі, пералескі. Пад зніжэлым сонцам іскрыста ззяе Віхалка, скрадваючы ў гэтым ззянні недаўгавечную палывую каламуць. Вочы Едкі ад сонца і рэзі затуманьваюцца, запльваюць слязьмі. Ён хуценька выцірае іх пальцамі і зноў скіроўвае на раку. Усмехаецца, нібы дзіця: як хораша... І як вольна дыхаецца... Нібы не старэча ты, а юнае хлапчанё...

Бруіцца вадкім золатам, звініць Віхалка, імкнучы на ўсход. Рухава тупае з прасветлым абліччам стары Едка — пад сонца, на захад. Леваруч яго праплывае сіняватая лясная грыўка на пагорку, шараватая яшчэ нізювінка з рэдкім алейнікам; праваруч — Дзераць, сяло з двух вуліц: адна доўгая, як рэчка, пад градой, другая — папярочная — на градзе, кароценькая, усечаная ракой. Едка абыходзіць круглявую запруду, точыцца ў алейнік — і от зноў ля яго звонкая Віхалка, зыбучы рачны бераг.

Заплеснявелая пасля зімы сцяжка выводзіць чалавека на лугавую палічку. Ён сядзе на грудок пад кустом, выпроствае прытопленыя ногі і зноў пераводзіць позірк на Віхалку. Тут рака шырока разлілася, утварыўшы азёрны з завоінамі, і прыдрамала нібы.

— Сто, стамілася бегаць, даўганогая? — ціха пытаецца Едка і, як сніцца, пахіляе на бок галаву, нібы чакае: што адкажа яму Віхалка? Ласка і спагада яшчэ больш ажыўляюць яго вочы, разладжваюць маршчыны на касцістым і круглым, што кулачок, твары.

Маўчыць, не абзываецца Віхалка.

— Добра, перадыхні, перадыхні... Паслухай во бераставіка — эйс, як заліваецца, сальма! Бытта скрыпка на вяселлі. А вунь і сніцы-сястрыцы — таксама ж лоўка пюю...

У прырэчнай цішы раптам гахае перуном стрэл. Другі... Трэці.

Змаўкаючы і прападаючы птушкі. Едка на міг драгнецца, чуючы, як растае, квола і млява, сэрца і як сам ён кудысьці знікае — нібы растае. Затым падхопліваецца, непаразумела аглядаецца ўкруж — што за бой?! Па роўнядзі ракі разбягаецца зыбавіца, смардзіць дымам — ён лена блытаецца за палічкай у алейніку.

— Цыфу, цыфу ты, — плюецца, вяртаючыся да сябе. Едка, — так напалохацца. Неікі бусурманін качак б'е... Ах, каб на цябе ліха! Жыў не будзе другі, калі не ўходзе чаго. — І, прыгрмліваючы саламяны брыль, задзірае галаву, углядаецца, але над прырэчным алейнікам і ў небе ніводнай вялікай птушкі. Ён павяртаецца і ўжо з новым непаразуменем углядаецца на задымленыя кусты. Затым хутка, але і асцярожна прапрадвасца туды. І затойваецца, пачуўшы блізкія галасы, плэхат вады.

Бачыць: у рацэ, пад кудлатай пахілай вярбой, плавае з торбай у зубах, гамоніць Валодзя Жуў, іх, дзераціянскі чалавек, трактарыст. Хтосьці аказваецца да яго знаёмым, глухавата-хрыплым голасам, але дзе ён — не відаць. Едка неспакойна шнырыць вачыма па рацэ, берагах, кустоў — больш нідзе быццам нікога. Ён з недаўменнем пацірае шырокія, як лапхі, вушы, сцэпаецца: што гэта, гукавыя зданькі?

— Дос, Жучок. Давай, выбірайся з купелі: не каламуць мне вады, — зноў чуе Едка той, другі, голас і нечакана падняўшы вочы, бачыць на пахілай вярбе Крыўца, чорнага, як грак, вірлавокага і агрузлага дзераціянца-волата ў брызентавым плашчы. Крывец сядзіць там, як на троне, са стрэльбай у руках і зорка, бы каршун, узіраецца, звесцішы галаву, у раку.

— Сказа-аў, выбірайся... Як бы мне тут дужа любаміла, — упіраецца нагамі ў дно, закідае за плечы торбу Валодзя, — гэта ж лёд-агонь, а не вада — загнучца можна. Але, сам бачыў, быстра не ўхваціш іх, падлаў: дужа ўжо коўзкія, — і ён вылазіць на бераг. Высокі, белабрысы і-дзіўна кашчавы для маладых сваіх год мужчына. У світэры, у рыбацкіх ботах. — Брр... Ух, купеліца! — шпурляе пад куст торбу і, напайшы куфайку, хапаецца грэцца: скача-прысядае, шалёна размахваючы рукамі, хлюпаючы ботамі. З чалавека цяча, аж цурчыць, губы яго цягнуць, дрыжаць, цягнее і пад вачыма.

«Што яны тут, людзечкі, парабляюць?» — і Едка аглядаецца на Валодзеву торбу. З яе павыбіваўся влізаны, што плашкі, шчупакі. Акрыватленыя, з набрынялымі ад малака і ікры жыватамі, яны сугаргава хаўкаюць, адчайна лупцюць па зямлі хвастамі.

«Вунь яно сто! Брананьераць, б'юць рыбу — і

дадумацца толькі — з верхатуры, са стрэльбы — нерухоме Едка. — У самы нераст... — вочкі яго злавесна зжываюцца. — Ай, ай, сам егер з памагатым. Дык чакайце, любачкі...» — Едка натапырваецца, бы тхарок перад скокам, і падхопліваецца з купіны. На хвіліну задумваецца і раптам расслабляецца. Робіць твар бестурботным, вясёлым, хітра падміргвае сабе: «Не, пагаворым з імі, Лукаш, троху іначай».

Зноў бахае стрэл. Дым спывае, і Едка, як прывід, выходзіць на бераг.

— Добрага здароўя, людзечкі! Сто за гром тут у вас? — тонка і весела выводзіць ён.

Міхась ВЫШЫНСКІ

А П А В Я Д А Н Н Е

Рыбакі знячэўку заміраюць — адзін на дрэве, другі на беразе — і Едка аж млее ад радасці, што напалохаў іх.

— А, гэта ты, карыспандэнт... Паглядзі, ці не відаць дзе больш качак. Мне з за галля пярэчна, — парэшце насмешліва і ўедліва абзываецца Крывец.

Насмешліва — бо ў Дзераці Едку лічаць найбольшым «чудзікам». Такім ён стаў недзе адразу пасля вайны, калі засэкаў у гаворцы, як дзіця, і, як дзіця, пэчаў балабоніць сам з сабою і з бязмюўнымі: дрэвамі, птушкамі, жывёлай. А, галоўнае, калі стаў чалавекам ваяўнічай натуры. «Карыспандэнтам», як казалі дзераціяне. Байцом. Едка спраўна заногоўваў у свой зашумлены самаробны спытчак вясковыя навінны і здарэнні: хто, да прыкладу, спілаваў на старым шляху колькі старых ліп альбо хто з дзераціянскіх ярыжкаў сапсаваў свята, учыніўшы ў клубе бойку; хто з механізатараў памыў у Віхалцы трактар з прычэпам, у якім праз дні вазіў ядахімікаты, ці чаму падгніў на сцелішчы калгасны лянок. Занатоўваючы ўсё такое, Едка заўжды гразіўся напісаць у газету, каб заганыбіць, пакараць винаватага. Аднак ніхто яшчэ на сяле да гэтых пор нідзе не чытаў яго друкаванага пісанья.

А ўедліва паглядаў на Едку Крывец, бо ведаў, што «чудзік» гэты не такі ўжо бясрыўдны балбатун. Хіба Крывец забудзецца на летаўшю прыгоду?

Лавіў ён з Жукам у глухой мясціне рыбу, сеткай лавіў. Чуе —блізка турночка матацкыл. Зіркі на лугавую сцэжку, а на ёй участковыя міліцыянер з «карыспандэнтам» едзе. Ім бы, рыбаловам, хутчэй шуснуць куды з сеткай пад прыбрэжны вярбоўнік, затаіцца, а яны, як дурні, пацягнулі да берагу, да адзежы. Тут іх і заспеў участковы. Забраў сетку, рыбу, накрычаў, і на гэтым уся кара. Як для яго, егера, дык зусім лёгкая. Але ён душыўся злосцю. Не, не на міліцыянера — што міліцыянер! Ён свае абавязкі спаўняў — на «карыспандэнта», канечне. І як ён, гадзюк, выглядзеў іх? Выгледзеў і навіў міліцыянера? Яны ж гэтак схоўна і асцярожна рабілі сваю работу. Гэта адно. А другое — і яно найбольш вар'явала — што гэты пустадомак меў да іх? Нібы то Віхалка была яго... Якраз наадварот — яна частка егерскага гаспадаркі, і ён, Крывец, за яе ў адказе. Але ж не, — носіцца во маляўка скрозь, скрозь ва ўсё ўплішчаецца, да ўсялякай, як гаворыцца, бочкі шпунт. Збоку паглядзець, дык ён як не большы за ўсіх тут дбайнік-начальнік, шчыраць. Цюкнучы бы яго, думалася, на макуцы, каб і голасу не аказаў.

— Не, каток, — тым часам жывенька кажа, усур'ез паўзіраўшыся ў неба, Едка, — качак там няма, яны на зямлі во, і завуцца, любачка, сцупакамі.

— Няўжо? — камянее Крывец.

— Але і выходзіць, што ты, егерка, убіўца прыроды, — твар Едкі цягне, губы перасмыкаюцца, але ён яшчэ трымае, не збіваецца з роўнага тону. — Хіба ж цяпер можна страляць сцупакоў? Цяпер, калі яны сама множацца? Гэта, любачка, разбой.

— Т-ты... даносчык, плюгавік, — раптам ускідаецца на вярбе Крывец і падцінае цяжкія, як нарогі, сківіцы, вырачае вочы. — Што табе, скажы, трэба? Чаго сюды прыпёрся? Зноў, каб напаскудзіць нам? Згінь сатана, а то зрашэчу на рэштата!

— Не зрасэціс, ненаежа, — увіхраецца і Едка. — Карыспандэнт... Цыфу. Пішы, а я табе тым часам шкуру спішу і снушчу — не дарую гэтым разам, пабачыш. Садані яму, Валодзька, пад зад, каб носам зарыў. Дай на аван.

Жук ухмыляецца, вагаецца: усё ж Едка — стары чалавек. Але неспадеўні, як бы пераціснуўшы што ў сабе і ад таго раз'ятрыўшыся, адчайна хапае старога за каўнер, аж кажухок трашчыць, і з маху паддае каленам. Едка, нібы ў здзіўленні, ускідае рукі, стрымгалоў лціць ад Жука і падае, як падсечаны пняк. Брыль ён зятае з яго голенькай, што яечка, галавы.

— От табе, праведнік-заступнік, маеш, — нядобра рагоцучы «рыбакі».

— Аго-ой, людзечкі, — мардуючы — падхопліваецца і з плачам крычыць Едка, размазваючы па твары бруд і слёзы. — І за сто? За чыстую праўду, за дабро васа. Дык пачакайце, азіяты, папомніце мяне, — хуценька і пацешна трасе ён на крыўдзіцеляў сухім кулачком, абяруч хапае брыль і знікае ў кустах.

— Матай, даносчык, пакуль яшчэ не перапаля, — гыркае Жук, беручы торбу з рыбай, і абарочваецца да Крыўца.

— Гайда, Адам, адсюль — хопіць ужо.

А Едка чэша ўжо лугавінай — прама да свае хаты на ўзлесе. Позірк яго яшчэ затуманьваюць слёзы, вусны нервова паторгваюцца — пад грудзямі пачэ ад абразы і гневу. Перад ім, нібы на экране, мройна плывуць перакрыўленыя ад смеху твары Жука і Крыўца.

— Бачце іх, бандзюкоў — біцца... Не, ні гэтага, ні другога біцца я вам не дарую, — на хаду бубніць Едка, паціраючы падварэджаную пры падзёні нагу. — А ты, Жук, — узіраецца ён у прывідны твар Жука, — хай то Крывец, прыкотны, негутэйшы чалавек, над старасцю здэкуецца, раку спусташае, а ты чаму? Ты ж свой... Ах, які ты дурань, Валодзька! Злыгаўся з ім, ладзіцца пад яго, бандзітам стаў. Колькі я ад вас, такіх харосых, пацяраў! Чаго вы адно нада мной і кала мяне не вытваралі! І соннага ў рэчку з берагу скульвалі, і мясок на галаву накідвалі... Кома цэглай закладалі, дзверы з хаты ў свет зносілі, сабакі атруцілі. А ўсё з-за таго, што праўду вам гаварыў, за яе стаяў. І буду стаяць, і жыцьму на злыбяду вам! — тупае здаровай нагой Едка і ціхутка смяецца.

Твары-прывіды Жука і Крыўца прападаюць, Едка запавольвае хаду і, нарэшце, спыняецца, каб абсцэпацца, абмыцца ў канаўцы — з гарачай ласкі Жука стары такі добра вырабіўся ў гразкай калюжыне.

Прышоўшы ў хату, Едка распранаецца, скідае боты, усцягвае мяккія буркі і, накульгваючы, борзды імкне ў залу. Уключае святло, чаілае на нос акуляры, паважна садзіцца за стол. Дастае з шуфляды шытак, вучнёўскую ручку і чарніцу-невывільвайку, нумар раённай газеты. Задумваецца. А рука тым часам нібы сама бярэ ручку, раскрывае, пасоўвае да сябе шытак. Нарэшце аблічча Едкі праясняецца, вусны расцягвае радасна-помслівая ўсмішка.

«У рыдацкую раённай газеты...» — паўзе па белым полі пяро, і чым далей, тым скарэй і скарэй. Едка зноў, як ля Віхалкі і на поплаве, загараецца прычальным было гневам, і думкі роём узлятаюць у ягонай галаве.

У хаце ціха-ціха. Адно і чуцно, як рыпціць пяро і гудуць абуджаныя вясной мухі. З такой рэдкай для вясковай хаты ціхатой Едка, бабыль, жыве ўжо чацвёрты год, з таго часу, як ён пахаваў сваю Фросу, мігуслівую і звягліваю кабету. — А та ў яго прасторная, на кучнюю сямейку, — з такім прыцэлам і будаваў яе Едка пасля вайны, калі жаніўся другі раз. Аднак яму не пашэнціла: дзяцей ад Фросы не дачакаўся, не даў ёй іх, як кажуць, бог, а потым той жа бог прыбраў да сябе і Фросу.

Так от і застаўся тут Едка і за гаспадара, і за гаспадыню. Толькі гаспадарчыя клопаты не дакучаюць Едку: ён усё жыццё працаваў, не панаваў (да вайны — брыгадзірам калгаса, нават старшынёй, а пасля — бухгалтарам). І чалавек ён яшчэ пруткі, варушкі, дарма, што яму, пенсіянеру, пад сёмы дзесятак набягае: ды і клопатаў тых у яго: глядзець сябе, у хаце, карміць вепручка, корпацца ў садзе.

Рып пяра аціхае. Едка адкідаецца ад стала і вольна, з шумам перадыхае, падміргвае ў куц: «гатова дзела, пане дабрадзею». Уважна перачытвае напісанае, здавалёна цокае языком: «маладзец, Лукаш». Вырывае спісанья старонкі, вымае з шытка канверт — і пісьмо гатова. Весела

[Заканчэнне на 10-й стар.]

ГАЛАСЫ БЕЛАРУСКИХ СКРЫПАК

Здаўна вядомыя на Беларусі таленавітыя майстры па вырабу струнных інструментаў. У нас любяць скрыпку за яе шчырае і пышчотнае, сумнае і задуменае спяванне, за іскрамётыя танцавальныя мелодыі. Інструмент справядліва лічыцца народным — колькі ў беларускіх вёсках музыкантаў, якія іграюць на скрыпках, зробленых уласнымі рукамі!

Успамінаецца незвычайны ўздым слухачоў аднаго з фальклорных канцэртаў, што адбываўся ў Вялікай зале Беларускай кансерваторыі. Скрыпач-самавук з Палесся выклікаў у знаўцаў захапленне і здзіўленне сваёй змацанальнасцю і выдатнай тэхнічнай (праўда, ён іграў «не па правілах»).

Таленавітыя майстры, якія па розных прычынах толькі ў сталым узросце далучыліся да музыкі, часам з імянісцю прабіраліся да сваёй мэты. А колькі трацілі яны сілу і час, пакуль нарэшце браліся за запаветную справу. Прыкладаў такіх пакрытых жывіцёвых дарог многа.

Успомніў, як пачынаў вядомы беларускі майстар У. Крайко. Дзе ён толькі ні працаваў — чорнаробочым на цагельным заводзе, грузчыкам, шаўцом, сталаром, памочнікам машыніста на ішпалернай фабрыцы... Толькі ў 30 гадоў ён становіцца музычным майстрам, ажыццявіўшы мару маленства і юнацтва. За гады працы ў Беларускай дзяржаўнай філармоніі ён зрабіў 30 скрыпак, 40 альтоў, дзве вяланчэлы, дзевяць кантрабасаў. Галоўнай справай Уладзімі-

ра Андрэевіча стала стварэнне ўдасканаленых беларускіх інструментаў — цымбал, лір (з 25 клапанамі замест ранейшых шасці), беларускіх дудачак, якія атрымалі новае жыццё ў аркестры пад кіраўніцтвам славутага І. Жыноўіча. Гэтыя інструменты прынеслі майстру шырокую вядомасць у СССР і за мяжой.

Другі вядомы беларускі майстар А. Чайкоў упершыню захапіўся скрыпкай у роднай вёсцы на Магілёўшчыне. Ён таксама стаў майстрам ужо ў сталым узросце, у 29 гадоў. Любоў да мастацтва ўзяла сваё, і ён паступае ў Мінскі музычны тэхнікум у клас кантрабаса, потым вучыцца ў кансерваторыі, працуе ў аркестры Вялікага акадэмічнага тэатра оперы і балета БССР. Але не выканаўшая дзейнасць зрабілася прызначэннем музыканта: ён заўсёды імкнуўся да любімай прафесіі скрыпачнага майстра.

Шмат якім музыкантам ён дапамог! Мноства скрыпак, вяланчэлей набылі свой ранейшы чысты голас, страчаны пасля пашкоджання або ад часу! Андрэй Міхайлавіч доўга, настойліва, цярпліва шукаў. Гэта быў наватар і тады, калі ствараў новыя інструменты, і калі рэстаўрыраваў старыя. Справу бацькі працягвае сын, Андрэй Чайкоў — майстар таленавіты, добры скрыпач. Жыццё Чайкова-малод-

шага праходзіла ў атмасферы бацькоўскай майстэрні; мноства інструментаў, якія нараджаліся на яго вачах, і асабісты вопыт, набыты пад наглядом бацькі, садзейнічалі яго росту.

Першая скрыпка! З ёй звязана многа хваляванняў, перажыванняў, радасных і сумных хвілін. Інструмент, зроблены Андрэем для 4-га Усесаюзнага конкурсу скрыпачных майстроў, быў першы з вялікага фармату, — тры папярэднія скрыпкі памерам 1/16 зроблены яшчэ ў маленстве. З'яўленню скрыпкі папярэднічала вялікая работа. Вывучаліся «скрыпачныя» інструменты выдатных майстроў мінулага, штудзіраваліся кнігі.

Адкрыўся 4-ы Усесаюзны конкурс майстроў. Белая зала Маскоўскай кансерваторыі — усюды ззяючы лакам, пазначаны дзвізямі інструменты майстроў, якія з'ехаліся з усіх рэспублік краіны. 188 інструментаў. Сярод іх — 130 скрыпак, 47 альтоў і 11 вяланчэлей. Журы конкурсу — кандыдат мастацтвазнаўства, вяланчэліст Б. Дабрахоўаў, вядомы чэшскі майстар Ф. Шпідлен, дырэктар Дзяржаўнай калекцыі ўнікальных інструментаў СССР В. Быстражыцкі, прафесар М. Тэрыян, буйныя савецкія майстры Н. Фралоў, Д. Ярэвы і А. Качаргін — адзначыла таленавітасць Андрэя Чайкова. Гучала скрыпка добра. На ёй выконваліся фрагменты з «Чаконь» І. Баха, з Канцэрта П. Чайкоўскага, з «Маісея» Н. Паганіні і «Ронда» В. Моцарта.

Знаўцы адзначылі на конкурсе работу яшчэ аднаго беларускага майстра, аматара-самавука, які даўно захапляецца вырабам скрыпак — дырэктар Мар'інагорскай дзіцячай музычнай школы В. Жукоўскага. Яму таксама прапанавалі стажыравацца ў Маскве.

На жаль, не ўдзельнічаў у конкурсе мінчанін В. Ермакоў, які працуе на адным з заводаў, здольны майстар, вельмі сціплы і патраба-

валны да сябе чалавек. Настойліва і з любоўю працуе ў Гомелі А. Лаленка — удзельнік маскоўскага форуму майстроў. Нямала добрых альтоў зрабіў аматар-самавук мінчанін Р. Фельдман, які вольны ад работы на заводзе час аддае свайму захапленню.

З кожным годам для нашых майстроў паляпшаюцца ўмовы працы. Вялікую дапамогу аказвае заснаваная ў 1972 годзе Дзяржаўная калекцыя ўнікальных інструментаў БССР. Яна існуе пры Дзяржаўным музеі БССР. Аснову калекцыі складаюць скрыпкі П. Маджыні (1596 год) і Ф. Гальяна (1760 год). Мяркуюцца і надалей набываць каштоўныя экзэмпляры.

На тэрыторыі рэспублікі заўсёды было шмат выдатных інструментаў. Яны, мабыць, захаваўся і цяпер. Трэба толькі выявіць іх, гэтым і займаецца экспертная камісія ў складзе загадчыка кафедры струнных інструментаў кансерваторыі М. Браценнікава, эксперта Дзяржаўнай калекцыі СССР А. Качаргіна, заслужанага

артыста БССР Г. Клячко, артыста філармоніі Д. Кудзіна і прадстаўніка Міністэрства культуры БССР В. Журні.

Не вырашана яшчэ ў нас праблема рамонту інструментаў. Што ўжо і казаць пра абласныя і раённыя гарады, калі такой сталай майстэрні няма нават у Мінску!

Неўзабаве ў кансерваторыі студэнты струннага аддзялення — будучыя педагогі вучылішча — пачнуць вывучаць курс рамонту смыхчовых інструментаў.

У сувязі з сістэматычнымі ўсесаюзнымі конкурсамі ўзнікае думка аб правядзенні рэспубліканскага конкурсу скрыпачных майстроў, аб адборачных праслухоўваннях работ, якія пазней будуць прадстаўлены ў Маскве.

У беларускіх скрыпачных майстроў ёсць талент і энтузіязм, гаранне ў рабоце і дапытлівасць творчай думкі. Гэта зарука таго, што многія пытанні развіцця мастацтва канструавання музычных інструментаў у хуткім часе будуць вырашаны.

С. МАДОРСКИ.

Музычны ансамбль школы № 102 г. Мінска. Фота У. КРУКА.

ПРА ШТО РАСКАЗВАЕ ЧАС

Аднойчы мне давялося пагартыць альбома артысткі Дзяржаўнага акадэмічнага тэатра оперы і балета БССР Соф'і Антонаўны Ваяводскай. На адным з першых здымкаў — група дзяўчат і хлопцаў у беларускіх нацыянальных гарнітурах, сярод якіх Рыгор Раманавіч Шырма, з чорнымі вусамі і эспаньёлкай, а побач зусім малыды Максім Танк.

— Ды гэта хор беларускіх студэнтаў, які быў арганізаваны Рыгорам Раманавічам у Вільні, а здымак адносіцца да 1936 года. — сказала Соф'я Антонаўна. — Не, Максім Танк не спяваў у хоры, хаця быў тады сапраўдным аматарам харавых спеваў. Справа тут зусім іншая. Наш хор часта наладжваў канцэрты ў навакольных вёсках, выступаў у «напалову адчыненых» канцэртах (так у той час называліся канцэрты, на якія забаранялася даваць афішы і прадаваць білеты). У праграмы абавязкова ўключаліся беларускія народныя песні і творы рускіх кампазітараў. Усё гэта не толькі вельмі падабалася нашым слухачам, але мела і вялікае выхавальнае значэнне. Таму наш хор заўсёды знаходзіўся пад наглядом падпольша ЦК камсамола Заходняй Беларусі. Такім чынам, Максім Танк не толькі пазнаёміўся з намі, але як партый-

ны дзеяч дапамагаў у арганізацыі канцэртаў, часта раўў нам, дзе лепей выступаць. Да таго ж якраз у гэты час Рыгор Раманавіч дапамагаў выпусціць яго зборнік вершаў «На этапах», адрэдагаваўшы і напісаўшы прадмову да яго пад псеўданімам «Р. Баравы». Таму няма нічога дзіўнага ў тым, што Танк быў нашым частым госцем, і ў адно з наведванняў — мы і зналіся з ім...

Перагарнуўшы старонку альбома, я ўбачыў групу з дванаццаці чалавек, дарослых і дзяцей, адзін з якіх трымаў у руках мандаліну, а другі балалайку.

— Гэтую фотакартку можна назваць «сямейны ансамбль». — каменціруе здымак гаспадыня. — У нас вельмі любілі музыку і асабліва спевы, добра спявалі маці і бацька (просты чыгуначнік), і нас, дзяцей, з маленства навучылі паваліць песню. Вось гэта бацька, гэта маці, гэта мая сястра, гэта брат, а гэта стрыечныя браты і сёстры. Мы часта збіраліся ў нас у хаце і наладжвалі сапраўдныя канцэрты, на якія заўсёды прыходзілі суседзі. Так што, як бачыце, практыка ў мяне была і да наступлення ў хор Беларускага саюза студэнтаў...

Мастацкая дзейнасць моладзі былой Заходняй Бела-

русі арганічна спалучалася з грамадскай. Прыгадваю 1936 год Зала пасяджэнняў Віленскага суда, дзе Сяргей Прытыцкі здзейсніў прыговор народа, цяжка параніўшы правакатара Стральчука. Уся Польшча літаральна бурліла, патрабуючы адмяніць смяротны прысуд падпольшчыку, і ніхто не мог забараніць мне пісаць на сценах крэйдаў, а часам і фарбамі — «Жыццё Прытыцкаму!» і «Далю польскі фашызм!». Я і мае сябры ведалі многа бунтарскіх вершаў Піліпа Пестрака, Міхася Васілька, Максіма Танка, Валяніціна Таўлая, забароненых цензурай, перапісвалі іх ад рукі ў многіх экзэмплярах і распаўсюджвалі...

Соф'я Антонаўна, перагортваючы старонкі альбома, гаворыць пра наступныя фотакарткі:

— Вось гэта — паглядзеце — мы ў 1940 годзе ў Коўна... Самадзейныя артысты накрыве рабіліся прафесіяналам...

Ды праз пягоўных два гады давялося перажыць фашысцкую навалу. На першым часе ўсе мы разгубіліся і не ведалі, што рабіць, але жыццё брала сваё, любоў да спеваў не праходзіла, і мы, вучанцы прагімназіі, арганізавалі жаночы хор. Займаліся звычайна ўпотаў, развучвалі беларускія народныя

песні, а неўзабаве пачалі выступаць, спачатку ў гімназіі, а там і ў іншых месцах. Нашы канцэрты прыйшліся да спадобы слухачам: для многіх жа яны былі адзіным, што магло парадаваць іх у час фашысцкай акупацыі, даць магчымасць адчуць сябе хоць на некалькі хвілін вольнымі, паслухаць родныя песні...

З цягам часу да нас далучыліся хлопцы і баяністка, і наш хор стаў сапраўдным музычна-вакальным ансамблем. У гэтым складзе нашы канцэрты карысталіся яшчэ большым поспехам, і мы не шкадавалі на іх ні працы, ні часу. І так цягнулася аж да 13 ліпеня 1944 года — дня вызвалення Вільнюса ад фашысцкіх захопнікаў.

Неўзабаве я паступіла ў Літоўскую дзяржаўную кансерваторыю. Вось здымак, калі я трымала ўступны экзамэн у яе. А на наступным — наш вакальны клас на чале з цудоўным чалавекам і буйным спецыялістам Аглаяй Давыдаўнай Клаў...

Гэта — спектакль нашай кансерваторскай опернай студыі: «Русалка», у якой я спявала Наташу ў 1948 годзе, «Яўгеній Анегін», пастаўлены ў 1949 годзе, і я ў партыі Таццяны. А вось і наш выпускны спектакль «Дон Жуан», у якім я выконвала аж дзве партыі — Цэрліны і

Донны Анны. Ну а потым была праца ў Літоўскім дзяржаўным тэатры оперы і балета, у якім я пачала з партыі Таццяны...

І тут я ўбачыў у ролі Анегіна на адной з фотакартак надзвычай знаёмую постаць. Дык гэта ж Мікалай Ворвулеў, а побач з ім Таццяна — Ваяводска! І я не мог не спытаць пра гісторыю гэтага здымка і пачуў у адказ:

— Гэта фотакартка зроблена ў час гастролей Мікалая Дамітрыевіча на сцэне Літоўскай оперы. Дарэчы і мне ў час работы ў тэатры даводзілася прыяджа гастраліраваць і прымаць удзел у спектаклях з многімі выдатнымі спевакамі. Ды вось я вам зараз пакажу газету «Рыгас Балс» за 23 сакавіка 1959 года, калі я разам з венгерскім спеваком Дзьердзем Мілішам выступала ў Рызе.

— А гэта мы з Ціханам Мікалаевічам Хрэнінкіным пасля прэм'еры яго оперы «Убуру». Кампазітар аказаўся надзвычай прывабным і добрым чалавекам і сваімі парадамі значна дапамог нам пастаноўцы свайго твора.

— А тут фотакартка вельмі дарагая для мяне, — працягвала гаспадыня. — Яна зроблена ў час маіх гастролей у 1958 годзе ў Мінску. Прынялі мяне тут надзвычай гасцінна і, напэўна, з таго часу ў мяне з'явілася думка аб пераездзе ў сталіцу Беларусі...

Мара спявачкі здзейснілася, яна стала салісткай Дзяржаўнага тэатра оперы і балета.

Аб выдатных майстрах крышталных вырабаў расказалі ў свой час аўтар дакументальнага фільма «Чарадзеі з Нёмана». Здавалася б, што можна яшчэ дадаць да гэтай тэмы! Аказваецца, можна. Сцэнарyst В. Гроднікаў, рэжысёр Э. Гайдук, апэратар С. Пятроўскі і кампазітар А. Янчанка паставілі сабе за мэту пазбегнуць таго, што мы называем «дэманстрацыяй» вырабаў. Хоць кіно на тое і ствараецца, каб менавіта паказаць узоры таго ж крышталю, рэкламнасць далёка не заўсёды з'яўляецца добрай якасцю дакументальнай стужкі. Кінакамера ў гэтым фільме часта разглядае творы з крышталю ў натуральных асвятленні — пад сонечнымі промяямі, у зялёнай лістоце дрэў і сярод травы; па гранях і сілэтах прабягаюць цені, успыхваюць блікі... І штосьці нечаканае для нас адкрываецца назат у знаёмых экспанатах, якія рачэй мы бачылі, скажам, у вітрынах магазінаў або на выстаўках.

Падтрыманае музычнай плычню, гэтае характэра, зробленае рукамі чалавека, радуе гледзючы. Бо рэжысёр разам з апэратарам тэ даюць статычную «позу», то ўносяць у выяўленчы рад стужкі дынаміку, імклівы рух, нават танец. Каляровае багацце крышталю і яго выразныя абрысы набываюць нібы новыя якасці, якія «звычайным вокам», без кінааб'ектыва, мы наўрад ці пабачылі б наогул.

«Залатагалова Маскван»... Штосьці надзвычайнае, на дзіва па-ювелірному тонкае паўстае перад намі, калі кампазіцыя трапляе ў пералівы арыгінальнага асвятлення. А вось фігуры звяроў раптам пачынаюць разыгрываць амаль завершаныя сцэны, і міжволі

пачынаеш усміхацца вынаходліваасці і майстроў крышталю, і кінематографістаў. Пачуццё гумару, якое час ад часу памагала апэратару і рэжысёру зусім па-свежаму ўспрымаць вырабы, перадаецца і залю.

На экране, зразумела, паказаны і тыя мастакі-майстры, што ствараюць са шкла маленькія шэдэўры.

З дзівосным пачуццём падзякі і сімпатыі глядзім мы на славуных шкляроў — А. Абрамеву, П. Арцёмава, І. Бартосік, В. Дзвінскую, В. Жохава, Л. Мягкову, С. Раўдзевы. Па іх тварах адчуваеш, што працуюць яны з захапленнем, аддаючы справе цяпло сэрца і трапяткую стараннасць рук.

Поспех фільма грунтуецца на трох кампанентах — дынамізм выяўленчага раду, каларытная каляровая палітра і музыка, якая нібы замацоўвае эмацыянальны ўражанні гледзючы. Узаемазвязь паміж гэтымі кампанентамі — па-мастацку апраўданы, мэтазгодна зладжаны мантаж стужкі, зроблены Эдуардам Гаідуком. Дарэчы, ён раней быў апэратарам-дакументалістам і, калі я не памыляюся, «Крышталёная мелодыя» гэта дэбют яго ў рэжысуры. З вопыту, назапашанага ім у працы над фільмамі «У агні жыцця», «Генерал Пушча», «Вясковы дзённік», ён здабывае карыснае для самастойных работ у дакументальным жанры як рэжысёр.

«Крышталёная мелодыя» — адна з нямногіх работ беларускіх дакументалістаў, дзе аўтары не ўжываюць дыктарскага тэксту. Ды, шчыра кажучы, ён тут і не патрэбен. Усё зразумела і без яго. Сцэнарyst, рэжысёр, апэратар і кампазітар прадэманстравалі творчую еднасць у задуме і яе ажыццяўленні.

Алесь МАЦКЕВІЧ.

та БССР. І па меры таго, як я разглядаў усё новыя і новыя фотаздымкі, у маёй памяці пачалі ўзнаўляцца сцэны з артысткай на нашай опернай сцэне. Вось яна ў ролі Тацыяны ў «Яўгеніе Анегіне». І перада мной, як жывы, узнік гэты чужоўны вобраз, створаны С. Ваяводскай.

Не менш пераканаўча выступіла артыстка ў партыі Наташы з оперы «Русалка», паказаўшы пераўвасабленне герані з чульвай, пшчотнай дзяўчыны ў бязлітаснага мшціўцу.

А побач з трагічнымі і драматычнымі вобразамі мне ўспомніліся і лірычныя, і камічныя, якія былі такімі малюнічымі! Ну як было не ўспомніць яе Сераплету з апэраты «Карнявіцкія званы»! Гарэзлівая, дасціпная, якая ўмее пастаяць за сябе, яна была надзвычай натуральнай і непасрэднай на сцэне. Такімі ж рысамі вылучалася і Ваяводская — Разалінда ў апэраты «Ляўчая мыш».

З пачуццём асаблівай адказнасці паставілася салістка да свайго ўдзелу ў першай у яе жыцці партыі ў беларускай оперы. Гэта была роля Юзэфы ў оперы А. Туранкова «Яснае святанне». Вось што гаварылася ў адной з рэцэнзій 1964 года: «Юзэфы ў выкананні С. Ваяводскай накетлівая, прыгожая, і разам з тым, яна вызначаецца ганарыстасцю і панскай пагардай да людзей «іе свайго

кола». Артыстка музычна спявае і свабодна трымаецца на сцэне...»

Гартаю старонкі альбома, і перада мною з'яўляюцца усё новыя і новыя вобразы, створаныя артысткай на сцэне нашага тэатра. Вось яна ў «Калочай ружы» Ю. Семянікі, вось у «Князі Ігары» А. Барадзіна, а побач — «Пікавая дама» П. Чайкоўскага, «Арэстэя» С. Танеева, «Ада» і «Трубадур» Д. Вердзі. І міжвольна ўзнікае пытанне: як за такі параўнаўча кароткі час артыстка здолела стварыць на сцэне столькі самых разнастайных вобразаў і што дапамагло ёй у гэтым? І, напэўна, адказ будзе такі — прычына ў тым, што спяваць яна пачала з самага ранняга дзяцінства, вельмі палюбіла песню і заўсёды спявала па загадзе сэрца. Паступішы ў кансерваторыю, аддавала заняткам любімым мастацтвам усё сваё нахненне і выключнае працалюбства. Гэтыя якасці і дапамаглі ёй у далейшай працы на сцэне тэатра, а знішчылі і душэўная прывабнасць, добрыя сцэнічныя дадзеныя ў спалучэнні з чужоўным дарам пераўвасаблення і вакальным майстэрствам зрабілі яе імя папулярным у наведвальнікаў беларускай оперы.

...Вось пра якое змястоўнае, напоўненае, творчае жыццё расказалі мне альбомныя фотакарткі. Расказалі пра жыццё сапраўднай артысткі.

Д. ЖУРАУЛЕУ,
заслужаны дзеяч культуры БССР.

ГЕРАІН РАІСЫ КАШЭЛЬНІКАВАЙ

У таленце Раісы Кашэльнікавай ёсць нешта адметнае; менавіта, падкрэслію, «нешта». Вызначыць гэтую адметнасць адным словам або формулай, бадай, немагчыма. Я толькі паспрабую знайсці, умоўна нажучы, абрысы акцёрскай адметнасці Р. Кашэльнікавай.

Па-першае, жанчынам, ролі якіх яна іграла і іграе, амаль абавязкова ўласцівы гарэзлівы настрой. Больш таго — зухаваты. Мабыць, актрыса добра ведае жаночую натуру наогул, і ёй дарагія ў гэтай натуры такія прывабныя і па-свойму мілыя прывыкі акурат гарэзлівай душы.

Кажучы так, я маю на ўвазе і самыя драматычныя ролі ў рэпертуары Р. Кашэльнікавай. Ларыса Агудалава і Любові Каламіцава, Паўліне Крыніцкай і Браніславе Адамаўне (спектаклі «Беспасажніца», «Апошнія», «Паўлінка» і «З народам») у рознай, вядома, ступені, але былі ўласцівы моманты таго зусім натуральнага, то парадаксальнага ў сваёй нечаканасці вясёлага настрою, жадання пасмяяцца і пасмяшыць. Часам гэта «працавала» і не на карысць знешняй прыгажосці і рэпутацыі жанчын, чые ролі выконвала Р. Кашэльнікава.

Напрыклад, калі Любоў Каламіцава дазвאלяла сабе злы жарт у адрас бацькі (а Іван Каламіцаў, дарэчы, не верыў, што ён — бацька гэтай дачкі), нам, у зале, рабілася страшна за такую жорсткасць, хоць мы яе разумелі і гатовы былі падтрымаць яе. А даверлівая ўсмішка Броні з драмы К. Крапівы «З народам» — колькі ў ёй было шчырай, амаль наўняй веры ў людзей, акрамя акупацый і іх памагаты! І ўсмішкай яна вітала іх, людзей, гэтая смелая падпольшчыца ў Мінску сорак другога года...

Цяпер скажу пра другую якасць таленту Р. Кашэльнікавай. Яе герані на сцэне, нават тады, калі яны выглядаюць недарэчна гарэзлівымі, па-зямному практычнымі, нават хітраватымі (а такой актрыса паказвала і Паўлінку), не губляюць прывабнасці. Чаму? Вось тут мы і закраем зноў тое няўлоўнае «нешта»: артыстка ўмее іграць жанчыну нібы «ў святле» вачэй і позірку на яе... разнаханы мужчыны. Ларыса Агудалава ў «Беспасажніцы», якой яна была ў выкананні Р. Кашэльнікавай, за-

чароўвала залю, бо была такой, якой залюбалася Сяргею Сяргеевічу Паратаву. Любоў Каламіцава часта ўспрымалася нам «сэрцам» Якава Каламіцава. А купалаўскі Якім Сарока прымушаў нас захапляцца гэтай дасціпнай, няўрымслівай і гарэзлівай Паўлінкай...

Або звернемся да адной з нядаўніх ролей Р. Кашэльнікавай — Лапіцкай з драмы «Начное дзюжурства» А. Дзюлендзіка. Гэтая жанчына аддае слабе цалкам справе і толькі справа: здаецца, адзіная мара яе жыцця — бальніца ў «глыбінным» раёне; узорная, з маладымі і таленавітымі ўрачамі. Яна і крок ставіць, як чалавек, што прызвачыўся рухацца па калідорах розных устаноў. У яе і на твары на-сцяржанаасць, быццам Лапіцкая абавязкова ад вас наае нечага карыснага для бальніцы. І — раптам! — усмішка: дык жа яна кліць з сябе, гэтага зацятага «апаратчыка», «бюракрата», і ў гэтым нечаканым раскрываецца нейкая дзівосная струна ў душы неналітанскага творчага медыка. І мы пачынаем глядзець на яе «вачыма» той моладзі, якая спачатку таксама лічыла Лапіцкую «сіняй панчохай». Штосьці па-жаночы прыгожае рабіваецца і ў гэтым характары.

А як праецыруецца хітраваты і грэшны нораў Глафіры Клімаўны Глумавай на паводзіны і дзёўркія планы Жоржа Глумава ў спектаклі «На кожнага мудраца хапае прастаты!» Яе сын робіць кар'еру. Малайчына, бо ён для маці — разумны з разумных, дасведчаны з дасведчаных. І — хітры. Глафіра Клімаўна гэта ведае. Ды ў адрозненне ад сына яна яшчэ ведае, што хітрыкі часам вядуць да бяды. І калі спачатку адно толькі патурае дыпламаты Глумава, дык потым, нібы ўнутрана схамянуўшыся (яна ж не толькі навучыла так жыць сына, а стала хаўруснікам у яго справах), дзейнічае амаль механічна, прадчуваючы непазбежную адплату за ўсе хітрыкі прайдзівства Жоржа... І гэты позірк на яго — спачувальны, нават удзячны, з агенчыкамі трывогі — які ён зноў жа сапраўды кашэльнікаўскі! Глумава дзівіцца вынаходліваасці і ўпэўненасці Жоржа. І ў гэтай дзівіленасці трывога раптам саступае месца захапленню. Маці ўсё ж застаецца маці! І ў Глумаве яна адкрывае нешта «сваё», паюнацку смелае, рашучае і зусім бязлітаснае, ад чаго сама Глафіра Клімаўна адмаўляецца толькі «з-за ўзросту»...

У гісторыі беларускай сцэны Р. Кашэльнікавай належыць істотныя старонкі. Яна выхоўвалася ў студыі пры МХАТ-2, авалодвала вяршынямі рэалістычнага мастацтва разам з А. Ільінскім, А. Радзюлоўскай, М. Міцкевічам, Ц. Сяргейчыкам, К. Саннікавым, П. Малчанавым, доўгі час была іх партнёрам у спектаклях БДТ-2 (цяпер Беларускі дзяржаўны драматычны тэатр імя Якуба Коласа). Ёй належыць першая самабытная трантоўна многіх ролей класічнага і сучаснага рэпертуару на нацыянальнай сцэне. Наўрад ці мы перабольшым, сказаўшы, што, нават калі б яна сыграла толькі Паўлінку ў дагэтуль непераўздызеным акцёрскім складзе з У. Дзядзюшкам, Г. Глебавым, В. Пола, Б. Платона-

вым і Л. Ржэцкай, то і тады яна заставалася бліскучым аўтарам арыгінальнага вобраза!

І яшчэ пра адно — герані Р. Кашэльнікавай пры ўсёй іх экстравагантнасці амаль абавязкова здабываюць з перажытага ўрок. Жыццёвы, нярэдка драматычны (Ларыса і тая ж Любоў у спектаклях «Беспасажніца» і «Апошнія»), але і па-грамадзянску змястоўны. Яе жанчыны пасля перажытых малых — ці вялікіх баёў за шчасце рабіліся і робяцца на нейкі вельмі выразны момант прасветленымі і нават акрыленымі, як птушка ў палёце перад свайой парібеллю.

«Партрэты без грыву». — напісаў, было я, здагадваючыся, што танае значэнне сцэнічных характараў, створаных Р. Кашэльнікавай, умоўнае. І ўсё ж... Гэта актрыса ніколі не была прыхільніцай паказу «бланітных істоў». Калі яна палюбіць сваю геранію, то абавязкова перадаць гэта ў пэўных прывах жыцця ў вобразе, дазволіць сабе і «рэабілітаваць» тую ж па-цыганску экзальтаваную і таную адкрытую Ларысу Агудалаву. І гэта робіцца ёю тантоўна, данладным словам у тэксце ролі, дарэчным рухам на падмостках, красамоўным маўчаннем у паўзах. Са студыйных гадоў пераканалася яна, што з такіх дэталей і нюансаў — ад самых выразных і кічлівых да амаль непрыкметных — складаецца партрэт дзейнай асобы. Самыя выпадковыя інтанацыі або жэсты ў яе герані — вынік дапытлівай і патрабавальнай працы мастака. Таму так арганічна і натуральна жыве Р. Кашэльнікава ў ансамблі выдатных майстроў нупалаўскай трупы.

Былыя студыяцы, з якіх сфарміраваліся потым унікальныя артысты беларускай сцэны, расказвалі і расказваюць аб тым, якія ў слаба асветленых пакоях кінастатра «Арс» на Арбаце, не вельмі сыйты, узрушаныя знаёмствам з сапраўдным тэатрам, Тэатрам з вялікай літары, некалі марылі аб сваёй будучыні. Дзівіліся сваім марами з педагогамі — з С. Гілцынтавай, В. Громавым, В. Смышляевым, Б. Афоніным, гаварылі, што іх запавятае жаданне навучыцца іграць так, як Міхаіл Чэхаў або Іван Масквін, Аліса Коэнці Ала Тарасова і заўсёды чулі строгі голас: «Не трэба так, як яны... Вы павінны стаць акцёрамі, якія былі б самі ўзорам мастацкай праўды на сцэне. Вашы імёны тады будуць называць з павагай гледзючы не аднаго пакалення...».

Раіса Кашэльнікава — адно з такіх імёнаў.

Яна — з кагорты пачынальнікаў прафесійнага драматычнага тэатра беларускага народа. У яе творчасці мы бачым лепшыя традыцыі яго мастацтва, партыйнага па духу, народнага па характары, выразнага па ідэяльнай накіраванасці, адмысловага па майстэрству сваіх лепшых прадстаўнікоў.

Таму ў пошуме апладысмантаў, што і сёння промянілі падзякі звернуты да тых, хто выступае на падмостках Акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы, ёсць і адрасаваныя ёй, адданаму працаўніку і тонкаму мастаку. Акцёры яе пакалення — гэта больш, чым проста тэатр: гэта — школа служэння краіне і людзям.

Барыс БУР'ЯН.

ПАМ'ЯЦІ ЗМАГАРОЎ

«Не так даўно я прачытаў у вашай газеце пра помнік вялікаму асветніку Франціску (Георгію) Скарыне, што ўстаноўлен у Полацку. У апошні час адкрываецца шмат помнікаў у розных гарадах і раёнах рэспублікі: у Віцебску, Баранавічах, ва Ушачах. Паглядзець іх на месцы няма магчымасці. Добра было б, каб газета больш падрабязна напісала пра іх».— з такой просьбай звярнуўся ў рэдакцыю чытач Канстанцін Іосіфавіч Кароль. Сёння мастацтвазнаўца М. Яніцкая расказвае пра помнік воінам-вызваліцелям і партызанам Айчынай вайны ў Віцебску.

У далейшым рэдакцыя мяркуе змясціць шэраг артыкулаў пра найбольш цікавыя мемарыяльныя комплексы і помнікі.

У Віцебску, дзе каля 1100 дзён і начэй не заціхала барацьба падпольшчыкаў і партызан супраць фашыстаў, устаноўлены мемарыяльны комплекс у гонар воінаў-вызваліцеляў, партызан і падпольшчыкаў Віцебшчыны.

Мемарыяльны комплекс пабудаваны па праекце архітэктара Ю. Шпіта, скульптараў Я. Печкіна, Б. Маркава, інжынераў В. Жураўскага і Г. Свабоды, уяўляе сабой прасторавую архітэктурна-скульптурную кампазіцыю, якая размешчана на плошчы Перамогі і займае ўзбярэжную зону Заходняй Дзвіны. Падыходы да помніка, добраўпарадкаваныя плошчы мемарыяла, асветляльныя арматура выкананы па праекце віцебскага архітэктара З. Даўгала.

Наглядзячы на паніжаны ўзровень «мемарыяльнай» часткі плошчы, 56-метровы галоўны манумент арганізуе ўсю яе прастору і з'яўляецца галоўнай высотна-прасторавай дамінантай цэлага раёна горада.

Уваход на тэрыторыю мемарыяльнага комплексу аформлены кветкавымі газонамі (абліцаваны паліраваным шэрым гранітам) і лясвіцай, якая выдзяляе ўніз і ўводзіць у спакойны і велічны свет рытмаў і гукаў. Плошча мемарыяла мае сіметрычна-

восевую пабудову і ў плане ўяўляе выцягнуты на вертыкалі прастакутнік, канфігурацыю якога паўтараюць абліцаваныя шэрым гранітам два басейны з чатырма фантамамі ў кожным.

Усе падыходы да мемарыяла пакрыты спецыяльным асфальтам бардовага колеру, на фоне якога кантрастна выдзяляюцца светла-шэрыя падпорныя сценкі паліраванага граніту, якія абмяжоўваюць плошчу па баках. Светлымі плітамі неапрацаванага граніту вымашчана пляцоўка пад галоўным манументам.

З кожнага боку мемарыяльнай плошчы, на шляху да галоўнага манумента, устаноўлены па пяць прастакутных пілонаў, абліцаваных светлымі блокамі неапрацаванага граніту. На кожным пілоне вышліфавана дата аднаго з пяці год Вялікай Айчынай вайны. Паліраваныя абрысы лічбаў кантрастна чарнеюць на фоне светлай фактуры неапрацаванага граніту. Два зялёныя газоны з групамі декаратывных дрэў узмацняюць маляўнічыя акцэнты ўсяго комплексу, пабудаванага на кантрастным спалучэнні чырвоных, зялёных, цёмна-шэрых і белых колераў.

Галоўны манумент комплексу ўяўляе сабой тры трапецыяпадобныя пілоны-абеліскі, рэзка звужаныя ўверсе, якія нясуць маналітны, круглыя знутры і трохгран-

ны звонку, рэльефна-скульптурны элемент (шырынёй у пяць метраў).

Кампазіцыя манумента сімвалізуе аб'яднання намаганні войск Савецкай Арміі, падпольшчыкаў і партызан, якія прымалі ўдзел у вызваленні Віцебшчыны ад фашыцкіх захопнікаў. Малюнкi на гравях, выкананыя ў тэхніцы высокага разнаго рэльефу, раскрываюць асноўную ідэю помніка. На фасадзе манумента ўвасоблена сцена развіцця маці з сынам, які ідзе абараняць Радзіму; на левай частцы паказаны баявыя дзеянні воінаў Савецкай Арміі; на правай — эпізод з «рэйкавай вайны» партызан і падпольшчыкаў у тыле ворага. Выразны малюнак бакавых рэльефаў з чоткім рытмічным рухам постацей у бок Заходняй Дзвіны.

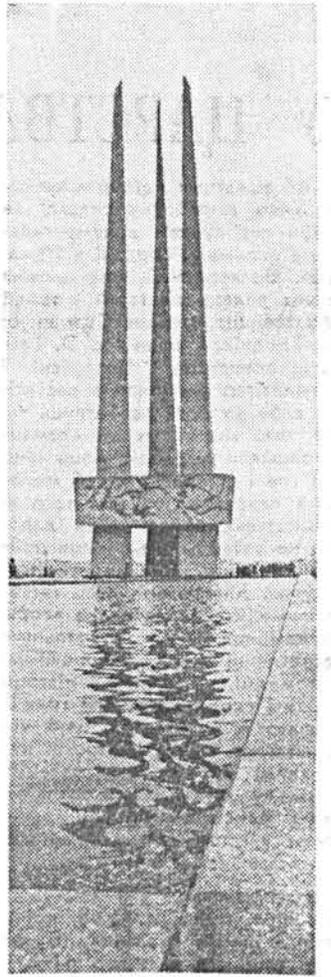
Бакавыя грані ў выглядзе кліна накіраваны на захад, куды цяснілі фашыстаў сумеснымі намаганнямі воіны Савецкай Арміі, падпольшчыкі і партызаны. Гэта ідэя вельмі яскрава і выразна вырашана сціплымі сродкамі пластыкі і ўдалай кампазіцыйнай пабудовай. Увогуле, кампазіцыя галоўнага манумента пабудавана на кантрастным спалучэнні розных геаметрычных форм: на ніжняму перыметры каліца размешчаны тройчы паўтораны надпіс «Слава героям»; ўверсе змешчаны акустычна-музычныя ўстаноўкі з бронзавымі рашоткамі, аформленымі графічнымі выявамі зоркі і самалёта. На падзіуме размешчаны «вечны агонь», які вырываецца скрозь чыгунную ўзорную рашотку ў цэнтры шматграннай пяцікутнай чырвонагранітнай зоркі. Унутраная прастора паміж

абеліскамі, «вечны агонь», надпісы «слава героям» і патэтычныя гукі музыкі, садзейнічаюць успрымання гэтай часткі помніка як своеасаблівага пантэона і ўзмацняюць яго эмацыянальнае ўздзеянне. Манумент вызначаецца яснасцю ідэйнай задумкі, чоткасцю архітэктонікі, прапарцыянальнай гармоніяй, выразнасцю скульптурных рэльефаў. Элементы помніка простыя і манументальна-велічныя. Дакладна знойдзеныя памеры манумента ствараюць уражанне лёгкасці і дынамічнасці. Спускі да ўзбярэжжа ракі аформлены трыма лясвіцамі і зялёнымі газонамі. Мемарыяльны комплекс мае падсветку.

Віканічныя і цыліндрычныя формы шкляной асветляльнай арматуры добра дапасуюцца да ўсёй пластыкі комплексу, у агульных рысах паўтараючы яго рытмы. Сілуэт манумента добра ўспрымаецца на фоне неба з усіх бакоў, але найбольш велічна з боку ракі. Велічнасць уражання ўзбагачаюць шырокія лясвіцы, якія выдудць да манумента. Адсюль бярэ пачатак галоўная прагулачная алея горада, якую мяркуецца працягнуць уздоўж узбярэжжа ракі.

Мемарыяльная плошча стала ўлюбёным месцам адпачынку жыхароў і гасцей Віцебска. Увогуле, арганізацыя новага добраўпарадкаванага цэнтру з манументальным помнікам з'яўляецца прыкладам сучаснага горадабудаўніцтва.

Неабходна адзначыць высокую якасць будаўнічых і абліцовачных работ. Добра прапрацавала брыгада СУ-38, якую ўзначальваў Георгій Сцяпанавіч Папоў. Ёй была даручана вельмі адказная ра-

бота — выкананне самога жалезабетоннага манумента. Тэхнічнае заданне паправавала максімальнай дакладнасці. Брыгада Г. Папова справілася з гэтым складаным заданнем з гонарам. Манумент з'яўляецца не толькі помнікам архітэктурна-вышляенчага мастацтва, але і своеасаблівым помнікам складанага інжынернага рашэння і тэхнічнага майстэрства. Такія высокія маналітныя каробчатыя жалезабетонныя канструкцыі ўзведзены ў рэспубліцы ўпершыню.

М. ЯНИЦКАЯ.

Ё Д К А

(Заканчэнне. Пачатак на 7-й стар.)

перачытвае ў газеце адрас рэдакцыі, надпісвае пасланне, весела мурлычучы штосьці сабе пад нос, выходзіць з пісьмом у прыхожую, пераабубаецца.

Гэта быў другі ліст, які за ўсё жыццё напісаў у газету Едка. Першы ён паслаў гады тры назад, і пісаў яго таксама ў вялікім гневе. Але пісьмо тое, як вылецела з рук, дык ні ў газеце не паявілася, ні адказу на яго не прыйшло. Разважыў Едка гады, што, пэўна, на пошце ці ў дарозе яно загубілася.

У добрым жа лёсе сягонняшняга паслання ён чамусьці быў упэўнены.

Едка бярэ ў рукі кашушок, і ў гэты час адкрываюцца дзверы — на парог велічна ступае гаматная, як кана, братава Вулька.

— Дзе ты цягаўся паўдня, Лукаш? — гудзе яна, ставячы на стол літровы слоік з малаком, — свінчо тваё ад голаду было як не звалося.

— Ай, галава ялова! — замірае Едка. — Далібожанькі, Вулька, забыўся на яго. Знацца, пакарміла?

— Аняж. Цябе, бадзяжку, чакацьму. Нейкі ты сянні раз'яснены, бытта налянцаваны... — і Вулька нечакана святлее ўся, быццам воблака. — Ці не святая ў цябе якое?

— Можка, любачка, і святая, — стоена стрыжэ вочкамі Едка.

— Ці не ў сваты, галубчык, збіраешся?

— Можка, любачка, і ў сваты...

— А камар на дыбе забомкаў: «можка, можка», — злуецца жанчына і выплывае з пакоя.

Спагядзя выходзіць і Едка — кіруецца вуліцай пад магазін, да слупа з паштовай скрынкі. Неўзабаве вяртаецца ў двор, але ў хату не за-

ходзіць. Апускаецца на лавачку пад вокнамі, сунціваецца. На душы ў яго супакойна-лёгка, як у чалавека, што справіў вельмі важны клопат.

Вечар ціхі і ласкавы. Над агнямі Дзераці, над лясіста-палымі разлогамі зямлі гараць веснавыя зоры, бялее круглы, як выразаны, месяц. На далёглядзе, за Віхалкай, куды нібы сплываюць зоры, гудзе стары бальшак — імкне да вялікіх, шумных гарадоў.

Едка задуманна глядзіць туды і от ужо нібы бачыць адзін з тых гарадоў.

Калісьці пасля вайны смутак душы пагнаў яго туды жыць, той невымерны смутак, які толькі, можа, раз бывае ў чалавечым жыцці і ад якога не хочацца глядзець на свет — смутак незваротнай страты. Ён, Лукаш Едка, вярнуўся ў Дзераці з нетутэйных лясоў, з партызанаў, а на месцы свае хаты ўбачыў не галавешкі нават — вуголле. «— Дзе сям'я мая? — запытаў. — Жонка, сын, дачушка?» «— Там, — паказаў яму на неба. — І матка, і бацька твае там. Усе партызанскія сем'і спалілі прыбышы страхалоды. Жыўцом».

Ён пражыў у тым горадзе два гады, але так і не прыжыўся ў ім — вярнуўся. Падумаў: хоць тут, акрамя брата, і няма нікога з самых блізкіх яму людзей, але ёсць рака, палі і лясы, абжытыя іх душамі, працай іх рук. — Яны нібы часціна іх, іх жывое дыханне і, значыць, месца яго жыцця тут.

Можка таму і рэжацца ён у Дзераці з кожным урвіцелем за жыццё ракі і кожнага дрэва...

Аднесуль выбываецца і круціцца ваўчком на падворку вепер. Едка ціха ўстае, падыходзіць да весніч пад бацькоўскімі бярозамі. Прыслухоўваецца. Шумна, шырока дыхае за хатай смаловы лес, грозна і гулка гудзе ў канцы вуліцы Віхалка, разбухшая ад вясенніх паводнаў — усё жыве, выдае, як і калісьці. І ад радасці глыбее ў Едкі дыханне, вільгатнеюць вочы. Ён задзірае галаву, углядаецца ў варухлівае голле бяроз, апавітае месячынымі каснікам. Там штосьці патрэскае, шапочка — ідзе нейкая недаскаявая воку работа.

— Сто, любачкі, распускаецца? — пытае ў ціхім узрушэнні Едка і смяецца, як дзіця. —

Але ж ці не зарана асцэ? Асцэ будуць халады. Не боязна? То глядзіце самі — вам відней. Ага, а як кватаранты васы жывуць, спакі свістуны? Сто, спаць мосцяцца? Дык, мусі, і мне пара.

□

Тое, што пісьмо яго надрукавалі, Едка дазнаўся ад Вулькі. Вярнуўся з лесу дамоў, а тут і яна.

— Ну, не думала, што ты такое здатны адпаліць. — пільна, наважліва аглядзеўшы яго з галавы да ботаў, загула яна і працягнула газету. — Пэўна ж, не чытаў свайго пісьма?

У Едкі аж пад сэрцам ёкнула — сханіў газету, хутка напароўся вачыма на загаловак «Рыбакі са стрэльбай» і ўзасоп прачытаў сваю, добра такі перакроеную зметку. Ад радасці аслабеў («Ага, казаў жа вам, бандзючкам, што не дарую»), на вочы напылі туман і слёзы.

— Ну, не думала, Лукаш... — усё дзівілася з яго Вулька, пакалыхваючы студзёнства цела. — Была на сяле, чула гоман: хлэстка ты адсцябаў Крыўца і Жука — даўно б іх так. А то вунь я; разышліся: на чалавека нападаюць, такую шкоду прыродзе робяць. Цяпер яны, кажучь, так проста не вылузнуць: і стрэльбы ў іх забяруць, і штраф заплацяць — не адзін жа бачыў, як яны рыбу ловаць. А Крыўца з егераў дык ужо, налёўна, папруць. Ну, не думала, Лукаш... Светлая, адважная ты галоўка, — нечакана дадала ласкава.

— А вы ж мне ўсе не верылі: «карыспандэнт, карыспандэнт!» — супакоена ўсміхаецца Едка. — А я — во ён! Не горш іншых...

І ўжо дні праз два да Едкі зайшла Вульчына суседка, маладзіца. Пасядзела, пабедавала, што надвор'е на пагоду ніяк не ўзаб'ецца — халады, ліха на іх, дажджы — і раптам ступілася ў закутку за сталом, заплакала:

— Ох, Лукашкі мой, можа ты дасі якой рады? Саўсім асатанеў мужык мой: п'е без просьбу, буяніць, разводзі патрабуе. А які ж тут можа быць развод, калі ў мяне пяцёра дробных дзетак?! Напішы ты, любка, куды на яго — мо апомніцца.

Лукаша Едку пачыналі прызнаваць ужо як сапраўднага дзерацінскага карэспандэнта.

СВЯТЛО

і фарбы

Калабрыі

Вяўленчае мастацтва сучаснай Італіі знаходзіцца на скрыжаванні самых вострых супярэчнасцей. Разнастайнасць школ і кірункаў нараджае тут карціну не столькі, можа, складаную, колькі выключна прэстую, якая па-свойму адлюстроўвае вастрыню сацыяльных супярэчнасцей буржуазнага грамадства.

Усё найбольш значнае ў італьянскім выяўленчым мас-

тацтве створана ў апошнія дзесяцігоддзі майстрамі, у творчасці якіх захоўваюцца дух і ідэя руху Супраціўлення ў гады другой сусветнай вайны. Аб багаці і глыбіні мастацкай мовы, аб сапраўды дэмакратычным зместе прагрэсіўных кірункаў выяўленчага мастацтва сучаснай Італіі мы мяркуем перш за ўсё па творчасці, напрыклад, такіх майстроў, як Рэната Гутуза, Джакома Маніу, Марына Мадзакураті, Карла Леві, Анна Сальватара, Арманда Піццыната, Габрыэле Мукі і шэраг іншых.

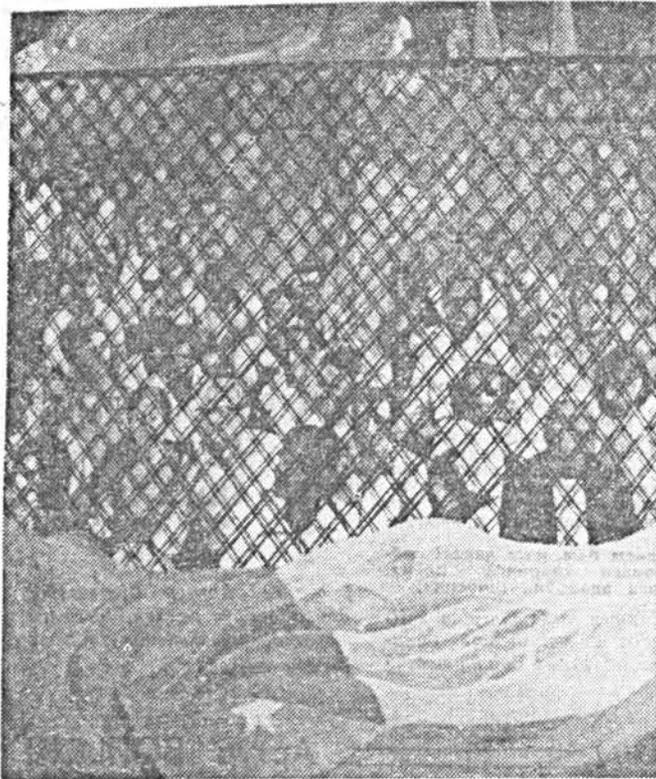
Нашае ўяўленне аб працах, якія адбываюцца ў сучасным выяўленчым мастацтве Італіі, аб яго супярэчнасцях і жыццяздольных тэндэнцыях у пэўнай ступені папярэе экспанаваная ў Палацы мастацтваў у Мінску выстаўка жывапісу і скульптуры Калабрыі—самай паўднёвай правінцыі Італіі. Экспазіцыя падрыхтавана калабрыіскімі мастакамі спецыяльна для паказу ў Мінску. Справа ў тым, што ў лістападзе мінулага года ў Рэджа-Калабрыі адбылася сумесная выстаўка работ жывапісцаў Калабрыі і Савецкай Беларусі, якая шырока абмяркоўвалася мясцовай грамадскасцю. У абмене думкамі прымалі ўдзел на выстаўцы ў Рэджа-Калабрыі жывапісец Уладзімір Стальмашонак і аўтар гэтых радкоў. Тады ж калабрыіскія мастакі абяцалі падрыхтаваць

Мікеле дзі Рако. Рыбак.

Паскуале Рэа. Шэсце.

Леа Пелікана. Чылі.

для паказу ў Мінску больш сур'ёзную экспазіцыю, чым гэта ўдалося ім у часе прыгаданай сумеснай выстаўкі. І сапраўды, разгорнутая цяпер у Палацы мастацтваў у Мінску экспазіцыя—у шэрагу адносін больш змястоўная: тут больш работ, якія прадстаўляюць мастацтва прадметнае (так сказаць, фігуратыўнае), прасякнутае тэндэнцыямі да рэалістычнага адлюстравання жыцця. І больш работ, якія закранаюць сацыяльна значныя матывы.

«Калабрыіскі пейзаж» Ніна Джука і «Ню» Джузепе Верона, «Чаканне» Джузепе Канідзара і «Арэхі і апельсіны на абед» Джызы Д.Артана, «Мафія» Вінчэнца Карыдзі і «Кветкі» Марыя Аларэ Арыя, «Чытач» Даніла Мантэнегра і «Чылі» Леа Пелікана, «Шэсце» Паскуале Рэа і «Партрэт Рэпачы» Антонія Рыдза, пейзажы Гаэтана Скорда, Антаніна Фаріаца, Марызы Фрызіны і нацюр-морт Марыя Эспазіта—работы, якія даюць пэўны падставы для таго, каб скласці ўяўленне пра сённяшнюю Калабрыю, пра характэрныя тэндэнцыі яе жыцця.

Знаёмчыся з экспазіцыяй як жывапісу, так і скульптуры, няцяжка пераканацца, што адносіны зместу і формы ў работах калабрыіскіх мастакоў—нярэдка досыць супярэчлівыя. Так, нават мастакі, якія трымаюцца прагрэсіўнага светапогляду, імкнуцца выказаць надзею ў жыцці свайго народа, звяртаюцца да форм, якія мякка кажуць, перашкаджаюць узаема-разуменню гледача і мастака—да тых форм, якія, на наш погляд, прыходзяць у супярэчнасць са зместам. Канфлікт формы і зместу—відавочны. Аднак неглыбока падкрэсліць, што радуе сама настаноўка задачы: дамагчыся, каб мастацтва служыла сацыяльна значнай мэце, ісці на сустрэчу жыццю, а не ад яго. Пра гэта сведчаць пошукі шэрагу калабрыіскіх мастакоў. Пошукі, якія не могуць не прывесці ў далейшым да ўмацавання рэалістычных тэндэнцый сучаснага

прагрэсіўнага мастацтва Італіі, у тым ліку і Калабрыі.

Пэўны разрыў з традыцыямі адчуваюць і самі калабрыіскія мастакі і мастацтвазнаўцы. А калабрыіскія традыцыі ў жывапісе і скульптуры маюць шматвекавую гісторыю. Калабрыіскія мастакі не без падстаў гавораць пра мясцовую мастацкую школу ў шырокім значэнні гэтага слова. Рысы мясцовай мастацкай школы прасочваюцца, на наш погляд, у творчасці шэрагу мастакоў правінцыі. Хоцацца спадзявацца, што калабрыіская мастацкая школа з цягам часу больш актыўна выявіць свае сацыяльныя пазіцыі, набываючы ў барацьбе за сапраўды дэмакратычную культуру як багацце і глыбіню зместу, так і багацце і глыбіню мастацкай мовы.

Знаёмчыся з экспазіцыяй, пра якую ідзе гаворка, не можаш не думаць пра тое, што мастацтва заклікана служыць аб'яднанню людзей, а не іх раз'яднанню. Сёння абсалютна ясна, што гэтую функцыю адольна выказаць толькі мастацтва, прасякнутае перадавым светапоглядом, а такім светапоглядом а'яўляецца марксісцка-ленінская тэорыя пазнання і пераўтварэння рэчаіснасці. Тыя мастакі Калабрыі, якія свядома становяцца на шлях сцвярдзення сацыяльна актыўнага мастацтва, прасякнутага інтарэсамі чалавека, не могуць не развівацца ў рэчышчы творчасці, якая цягачее да рэалізму.

Знаёмства з выстаўкай работ мастакоў Калабрыі дае савецкаму гледачу матэрыял для больш глыбокага асэнсавання няпростых працэсаў у сучасным мастацтве Італіі.

І вось пра што яшчэ важна сказаць: абедзве выстаўкі—у Рэджа-Калабрыі і ў Мінску—важныя моманты грамадска-культурных сувязей Калабрыі і Савецкай Беларусі. Добрую справу робіць Беларускае таварыства дружбы і культурных сувязей з замежнымі краінамі, спрыяючы наладжванню падобных выставак.

Уладзімір БОЙКА.

СЛЕД У ЖЫЦЦІ

— Глядзіце, хлопцы, Павел Мікалаев чэноў ідзе. Сустрэнем ларагога госця. — сказаў брыгадзір мантажнікаў Віцебскага домабудаўнічага камбіната Канстанцін Цюцюноў.

Не па гадах стройную постаць Баранава пазнаеш здалёк. Чоткі размераны крок вылае ў ім былога калравага афіцэра. Нэ паспеў Павел Мікалаевіч увайсці ў вагон-цяплушкі, як яго акружылі мантажнікі. Завясалася шчырая гутарка.

Размаўляючы з будаўнікамі, Баранаў імкнуўся знайсці ў іх тварах, рухах дэталі сваёй будучай карціны.

Але вось брыгадзір падаў знак, каб усе чэноў ішлі на «вышыню». Застаўшыся адзін, Павел Мікалаевіч дастаў свой бланкет і пачаў накідаць алоўкам эскізы. Яго стомлены твар раптам асвятліўся радаснай усмешкай. — нарэшце ўдалося знайсці тое, што так доўга шукаў.

Шмат гадоў Баранаў не расставаў з выяўленчым мастацтвам. Першы раз удзельнічаў на выстаўцы ў горадзе Рыбінску ў 1927 годзе, калі вучыўся ў прафесійна-тэхнічнай школе. Потым служыў у авіяцыі і ўвесь вольны час прысвячаў жывапісу.

Многія ў маладосці загараюцца цягай да творчасці, але ўжо пры першых няўрачах кіраюць заняткі. Павел Мікалаевіч, наадварот, з кожным годам усё больш адчувае патрэбу ў творчасці.

— Калі я за дзень штосьці не зраблю, то лічу яго прахытым ларамна. — гаворыць мастак. — Пішу таму, што інакш не магу.

За паўстагоддзя ўпартай напэўнай працы былі і поспех, і няўдачы. З гадамі расло майстэрства мастака. Яго карціны пачалі паяўляцца на абласных, рэспубліканскіх і ўсесаюзных выстаўках самадзейных мастакоў. Лепшыя з іх неаднаразова адзначаліся дыпламамі і прэміямі.

У 1972 годзе ў Віцебску была арганізавана персанальная выстаўка самадзейнага мастака, на якой дэманстравалася 19 работ. Сярод іх—партрэты У. І. Леніна, Героя Савецкага Саюза У. Бачылова, з якім Баранаў быў знаёмы ў час службы.

Экспанаваліся на выстаўцы віды Віцебска, карціна «Самалёт», «Максім Горкі» і іншыя.

Персанальная выстаўка маіх работ, — заўважае Павел Мікалаевіч, — пераканала мяне яшчэ раз у тым, што творы не толькі прафесіянальных, але і самадзейных мастакоў належыць людзям. А гэта значыць, што мастак павінен адывацца на тыя палкі і з'яві, якія больш за ўсё хваляюць людзей.

Некалькі работ Баранаў прысвяціў тэме барацьбы за мір. Найбольш вдалымі з іх з'яўляюцца карціны «Дарагога жыцця» і «Эвакуацыя раненых з цэнтральнага аэрадрома». Яны прысвечаны ленинградскай блакадзе. У іх мастак з вялікім майстэрствам паказаў трагедыю вайны, гараць імкненне савецкіх людзей адстаяць мір на зямлі.

Павел Мікалаевіч, апрача жывапісу, любіць тэатр і літаатуру. Не прапускае ніводнай п'есы ў тэатры імя Якуба Коласа. Даўнішняе сяброўства звязвае яго з вядомымі беларускімі пісьменнікамі.

— З Міхаілам Ціханавічам Лыньковым, — заўважае Баранаў, — мы пазнаёміліся ў 1932 годзе ў Віцебску на аэрадроме. Ён прыехаў да нас, каб напісаць нарыс. Нарыс ён напісаў, а я зрабіў да яго малюнікі. З таго часу ўжо больш сарака гадоў мы выдзем з ім пераліску. Цяпер я заканчваю партрэт Міхаіла Лынькова. Падару яго школе, у якой вучыўся выдатны пісьменнік.

На працягу сямі год працаваў мастак над партрэтамі Уладзіміра Ільіча Леніна для дыяна. Цяпер гэта работа закончана. Хутка яна будзе прадстаўлена мастацкаму савету дыяналага камбіната імя 50-годдзя БССР.

Прыехалі ў Віцебск школьнікі з Машанскай сярэдняй школы і зайшлі да Паўла Мікалаевіча, каб падзякаваць яму за партрэт Героя Савецкага Саюза А. Гараўца, які яны змясцілі ў школьным музеі баявой славы.

Поснім вечарам работы паідалі кватэру палкоўніка ў адстаўцы Баранава. Подзвіг Героя Савецкага Саюза Гараўца, імя якога носіць іх школа, і ўспаміны мастака аб подзвігах савецкіх лётчыкаў у гады вайны ўсхвалявалі іх юныя сэрцы.

М. ГЛУШАКОУ.

Артуру Вольскаму — 50

23 верасня беларускаму паэту і драматургу Артуру Вольскаму спаўняецца 50 гадоў. Прайленне Саюза пісьменнікаў БССР накіравала юбіляру прывітанне, у якім гаворыцца:

«Дарагі Артур Вітальевіч! Шчыра вішваем Вас і шлём свае сяброўскія прывітанні ў дзень Вашага пяцідзесяцігоддзя. Свой творчы шлях Вы пачалі ў першыя пасляваенныя гады, маючы значны жыццёвы вопыт (праца ў тэатры, служба ў арміі). Гэты вопыт лёг у аснову Вашай лірыкі, Вашай першай апавесці «Родная сям'я» (напісанай у сааўтарстве). Пасля дэмабілізацыі з радоў Савецкай Арміі Вы актывізавалі сваю літаратурную дзейнасць. На Вашым творчым рахунку — кнігі вершаў для дарослых і

дзяцей, п'есы, мастацкія пераклады. Асаблівай папулярнасцю вызначаюцца Вашы творы для дзяцей і юнацтва. У іх праявілася Ваша ўмельства заглянуць у свет дзіцячай псіхалогіі, праўдзіва і адметна паказаць юнаму чытачу нашу багатую рэчаіснасць. Нам прыемна тансама адзначыць Вашу грамадскую дзейнасць. Вось ужо колькі год Вы працуеце на пасадзе дырэктара Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага глядача Імя 50-годдзя камсамола Беларусі, дзе нямала робіце для развіцця сучаснай беларускай драматургіі.

Жадаем Вам, наш дарагі сябра, новага творчага плёну, моцнага здароўя, шчасця».

Рэдакцыя штодзённіка «Літаратура і мастацтва» дала імяца да гэтых вішаванняў

І жадае Артуру Вітальевічу доўгіх гадоў жыцця, добрага здароўя, здзяйснення творчых задум.

НОВЫЯ ВЕРШЫ

ПАРТЫЗАНСКАЯ БЯРОЗА

Палымнеюць вогнішчы ў бары,
Азарышы ціхіх паланы.
Слухаюць маўкліва чабары
Песню, што спяваюць партызаны.

Гэта песня пра жывы лісток,
Зрушаны ў асеннюю астуду:
— Я ж кідаць цябе, бяроза,
буду,
Я ж цябе, бяроза, не забуду!

Пахіснуся,
Пакачуся ўбок
Без дарог,
Але не на чужыну.

Ці ў даліну,
Ці на лугавіну.

Я таой сын, я верны твой лісток...

Адшугалі вогнішчы ў бары,
Адбалелі, адсмылелі раны.
Ды дагэтуль помняць чабары
Песню, што спявалі партызаны.

Матухна-бяроза—ні на крок:
Што зашкодзіць векавому цуду!
— Я ж цябе, бяроза, не забуду.
Я ж к табе вясною зноўку буду!

Прыімчуся,
Нібы галубок,
Без дарог
На матчыну галіну,
ўсю Айчыну
Поглядам акіну,
Я—той сын, я верны твой лісток!

Як хутка круціцца Зямля ўспрадвечнай зорнай завірусе.
Чым адраджуся я пасля, чым зноў да сонца прабаруся з нябыту цёмнага!

Калі травінкай,— хай на тым жа лузе, што ёсць адзін на ўсёй Зямлі, усім наўколлі, ўсёй акрузе, каб мог вярнуцца я ў зямлю, у тую самую зямліцу, якую больш жыцця люблю, з якой навек гатовы зліцца.

Лістком зялёным у галлі!
Я палічу сабе за шчасце ў далоні матухны-зямлі парой асенняй зноў апасці. Крынічнай кропляю!

Тады да мора бегчы мне не трэба. Хай тую кропельку вады у родным лесе ўсмокча глеба. Радзіма мілая!

Зямля маёй адзінай Беларусі, тваёй крупінкаю— пасля— я зноў да сонца дабаруся.

ПАЯЗДЫ

Школьнай сяброўцы Мы з табой— нібы два паязды,

Артур ВОЛЬСКИ

што ў адным адпраўлены кірунку. Адлятаюць вёрстамі гады, і няма ад гэтага ратунку.

Твой гудок паперадзе гучыць. Шпаламі кладуцца дні пад колы.

Колькі іх мільгнула— не злічыць! ад далёкай станцыі, ад школы.

Стракацця ў вокнах, бы ў кіно, носыя платформы і пероны. Мы былі зялёныя. Даўно страцілі мы колер свой зялёны.

Бронепаяздамі ў цяжкі час скрозь агонь ішлі мы ўласным ходам.

Вось тады— зусім не дзеля ўкрас— лёг на нас пажарышчаў куродым.

І хаця смяротных катастроф мы пазбеглі ў лютой крутаверці, скрэблам дзён і ручнікам вятроў фарбаў тых ніколі ўжо не сцерці.

Бегчы побач нельга паяздам. На прыпынках, адхіліўшы стому, толькі зрэдку і ўдаецца нам ў вокны зазірнуць адзін другому.

Недзе, у апошнім тупіку, і ў спякотны дзень і ў завіруху адпачынак будзе. А пакуль зноў мы ў руху. У адвечным руху.

СЕРВІС — 74:

Здаўна павялося так: дэманстрацыя новых перспектывных мадэлей адзення выклікае павышаную цікавасць не толькі ў модніц. Аўдыторыя на такіх паказах збіраецца самая разнастайная. Молодзь — юнакі і дзяўчаты, што вучацца ў тэхнікумах, Інстытутах, працуюць на прадпрыемствах, людзі сярэдняга і пажылага веку, іх дзеці. Сёння кожны хоча насіць модную сукенку, модны насяком, світэр, жакет, модны абутак. Дзіўнага тут нічога няма. Дабрабыт народа, яго культура, эстэтычныя запатрабаванні няспынна растуць, заканамерна імкненне набываць і насіць рэчы самых сучасных мадэлей, самыя прыгожыя і элігантныя.

І на гэтым паказе сабралася нямала цікаўных, якія пажадалі паглядзець новую і перспектывную калекцыю моднага адзення з трыкатажу. Бо універсальнасць і зручнасць зрабілі трыкатаж самым папулярным відам адзення для мужчын, жанчын і дзяцей. То быў сапраўдны каскад яркіх, прыгожых, непаўторных па сваіх лініях і колеру мадэлей адзення па 1975 год, якія распрацаваны мастакамі-мадэльерамі Інстытута «Белбытэкспракт», Мінскай швейнай трыкатажнай фабрыкі і службай быту Гомеля і Віцебска.

Дэманстрацыя новых мадэлей адзення з трыкатажу адбываецца на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі БССР. Там цяпер разгорнута экспазіцыя тэматычнай выстаўкі «Перадвыя метады бытавога абслугоўвання насельніцтва ў рэспубліцы».

Што ж захапляе глядачоў

у час паказу новых мадэлей? У першую чаргу зручнасць, практычнасць і элігантнасць адзення жаночага, мужчынскага, дзіцячага. Сучасныя канструктывныя формы як нельга лепш пасуюць з шырокім і смелым выкарыстаннем элементаў крою і дэкару беларускага народнага касцюма. Хімія прапануе нам многа новых матэрыялаў, якія ў спалучэнні з вышэйкай (традыцыйнай беларускай арнамент), аплікацыямі, рушамі, махамрам надаюць адзенню непаўторнае характэрнае, выразнае і дэкаратывнасць.

Гэта быў своеасаблівы святочны парад фарбаў, фасонаў, на якія толькі здатна багатая фантазія мастака-мадэльера. Найбольш пашчадзіла моладзі. Яе гардэроб у бліжэйшы час папоўніцца новымі сучаснымі мадэлямі адзення штодзённага, службовага, спартывнага (для зімы, лета), святочнага і шыкоўнага вясельнага. Менш творчай выдумкі і пошукаў выявілася ў адзенні для жанчын сярэдняга ўзросту.

— Нічога не скажаш, вернісаж удаеся на славу, — дзеліцца ўражаннямі біяхімік Зоя Пачагіна. Застаецца толькі пажадаць нашай службе быту, каб у атэлье і магазінах хутчэй можна было заказаць і набыць адзенне па мадэлях, якія паказваліся на выстаўцы.

— Я штогод бываю на дэманстрацыі новых і перспектывных мадэлей, — гаворыць эканаміст Зінаіда Акуленак. — Новае заўсёды радзе і абнадзейвае. Але адна справа зрабіць для выстаўкі касцюм ці сукенку, а іншая — наладзіць масавы выпуск такой прыгожай і зручнай

Выступае хор народнай песні Баранавіцкага баваўнянага камбіната. Фота Э. КАВЯКА.

АБ СЯБРАХ-ПАРТЫЗАНАХ

У Гомелі адкрылася персанальная выстаўка мастака А. К. Мельянца. У экспазіцыі — звыш ста карцін, гравюр, малюнкаў. Цэнтральнае месца займаюць работы, прысвечаныя жыццю і дзейнасці К. Маркса, Ф. Энгельса, У. І. Леніна.

У гады вайны Аляксандр Мельянец мужна змагаўся супраць фашысцкіх захопнікаў

у партызанскім атрадзе. Уражанні тых гадоў леглі ў аснову многіх яго твораў, а тэма народнага подзвігу, мужнасці і гераізму стала вядучай у творчасці мастака. На выстаўцы глядачы знамяцца з карцінамі «Герой Маанзюнда», «Ноч заканчваецца», «Успаміны», лінагравюрам «Клятвы», «Жывым не возьмеш!», «У разведцы», «Звязда-партызанка».

«Рэйкавая вайна», галерэяй партрэтаў Герояў Савецкага Саюза і іншымі.

Сярод твораў аб сучаснасці пераважаюць тэмы барацьбы за мір, дружбу народаў, стваральнай працы савецкіх людзей.

Выстаўка карыстаецца вялікім поспехам у гамельчан і гасцей горада.

ПАЛАЦ ЗАПАЛЬВАЕ АГНІ

Закончана будаўніцтва Палаца культуры Гродзенскага хімакбіната імя С. О. Прытыцкага. Гэта адно з лепшых архітэктурных збудаванняў горада. Для яго аддзелкі выкарыстаны ружовы туф, паліраваны мрамур, дуб, пласцік і іншыя рэдкія матэрыялы.

Глязельная зала разлічана на 800 чалавек. У ёй устаноў-

лена 1.200 святільняў, працуюць гукаўзмацняльныя ўстаноўкі, магутныя кандыцыянеры створаць прыемны мікраклімат.

Акрамя таго, ёсць лекцыйна-танцавальная, спартыўная і выставачная зала, бібліятэка. У шматлікіх пэкоях будуць займацца ўдзельнікі балетнай і музычнай студый, гуртоў мас-

тачкай самадзейнасці.

Прыгожай будзе каля палаца плошча. Тут запланавана збудаванне помніка С. О. Прытыцкаму, імя якога носіць прадпрыемства, басейна з фантанам.

Ва ўзвядзенні палаца разам з будаўнікамі ўдзельнічалі рабочыя камбіната.

БЕЛТА.

КУЛЬТУРА, ВИТВОРЧЫ ЭФЕКТ, ПРЫГАЖОСЦЬ

вопраткі. Зойдзеш у трыка- тажнае атэльэ сёння, і табе прапануюць мадэлі дзесяціга- довай даўнасці. А колеру тканіны, які хочацца, які та- бе найбольш пасуе, ніколі не знойдзеш. А выстаўка пака- зала, што, аказваецца, нашы беларускія прадпрыемствы выпускаюць трыкажнае і іншае сінтэтычнае палатно такіх прыгожых і разнастай- ных адценняў. Можна і на машыне «прыдумаць» роз- ния ўзоры вязання, пароз- наму камбінаваць іх... Тады мы не будзем насіць адзенне па стандарту яшчэ нашых ба- буляў.

Прэтэнзіі слушныя. Адкры- ваючы выстаўку, на прэс- канферэнцыі намеснік міні- стра бытавога абслугоўван- ня насельніцтва БССР Лі- дзія Канстанцінаўна Куш сказала:

— Цяпер у рэспубліцы прымаюцца дзейсныя заха- ды, каб укараніць у вытвор- часть усё новае, перадавое, што нараджаецца ў жыцці. І выстаўка «Перадавыя мета- ды бытавога абслугоўвання насельніцтва» мае на мэце шырокі абмен вопытам, пра- паганду і ўкараненне індуст- рыяльнага, паточнага метаду на ўсіх прадпрыемствах, у майстэрнях і атэльэ рэспублі- кі. А іх сёння ў Беларусі дзейнічае больш за 11 ты- сяч. У сферы бытавога аб- слугоўвання працуе 80 тысяч спецыялістаў рознага профі- лю: шаўцы, швачкі, цыруль- нікі, майстры па рамонту рад- дыё і тэлеапаратуры, абутку, хімічэскі і інш. Ва ўсе- саюзным сацыялістычным спаборніцтве па выніках ра- боты за 1973 г. Міністэрства бытавога абслугоўвання насельніцтва БССР заняло першае месца сярод рэспуб-

лік: РСФСР, Украіны, Узбе- кістана і Казахстана. Нам прысуджаны пераходны Чыр- воны сцяг ЦК прафсаюза работнікаў мясцовай прамыс- лавасці і камунальна-быта- вых прадпрыемстваў.

Выстаўка знаёміць навед- вальніка з новымі ўзорамі мэблі. Прыгожы эканамічны набор мэблі для кухні, гас- цінай, кабінета, спальні, дзіцячага пакоя. Старшы ін- жынер-мастак аддзела мэблі Інстытута «Белбытэхпракт» М. Пратасаў расказвае на- ведвальнікам пра новыя тон- дэнцы ў развіцці эстэтычна- га афармлення мэблі, выка- рыстанні новых матэрыялаў. Нездарма ў кнізе водгукі з'явілася нямала станоўчых запісаў пра новыя наборы мэблі, якія прапануе інсты- тут «Белбытэхпракт». Вось некаторыя з іх:

«Хочацца адзначыць, — пі- ша камсамольскі работнік з Мінска, — эксперымен- тальныя наборы мэблі для падлетка і секцыю для жы- логі пакоя. Прыгожа, зруч- на».

Прафесар Гаванскага уні- версітэта (Куба) Луіс Лопі- дус пакінуў наступны запіс: «У экспазіцыі выстаўкі прыцягваюць увагу наборы эксперыментальнай практыч- най і таннай мэблі для на- сельніцтва. Яе перавагі ў вы- карыстанні лёгкіх і простых мадэляў, уключэнні ў арна- мент мэблі традыцыйных на- цяжнальных элементаў, і гэта зроблена з такім густам! Мы раскажам нашым спе- цыялістам пра вашы поспехі, поспехі мастакоў і тэхнола- гаў БССР з тым, каб разам працаваць і далей».

Асабліваць гэтай выстаў- кі яшчэ і ў тым, што перад наведвальнікамі дэманстру-

ецца, як працуе, скажам, атэльэ тэрміновай хімічэскі на электраабаграве, майстэр- ня тэрміновага рамонту абутку. Можна пазнаёміцца з аўтасервісам або як адбы- ваецца брыгадна-операцыйны метады рамонту тэлевізараў і рамонту гадзіннікаў канвеер- ным спосабам. Словам, на- вучні, тэхнічныя ўдасканаленні вытворчага працэсу бытавых паслуг, новае абста- ляванне майстэрняў паказ- ваецца тут вельмі шырока. А хто цікавіцца новымі ма- дэлямі мужчынскіх і жаночых прычосак, каму патрэбны па- рады касметолога, можа звярнуцца да лепшых цы- рульнікаў-мадэльераў, да ўрача-касметолога, якія да- дучь кваліфікаваную кан- сультцыю.

Валікія фотопані расказа-

юць і яшчэ пра адну важ- ную галіну бытавых паслуг насельніцтва. У кожнай воб- ласці працуюць палатачныя гарадкі, якія гасцінна пры- маюць усіх, хто жадае пра- весці свой адпачынак на ўлонні прыроды. На маляўні- чым беразе возера Нарач размясціўся адзін з такіх га- радкоў, у якім устаноўлены двухпакоевыя зборна-шчыта- выя домікі і палаткі на ча- тыры месцы. На тэрыторыі гарадка працуе кафэ «Бяроз- ка». На пункце пракату можна атрымаць шэзлонг, надуўны матрац, бадмінтон, мячы, музычныя інструмен- ты, лодкі, камплекты спар- тыўна-турысцкіх рэчаў.

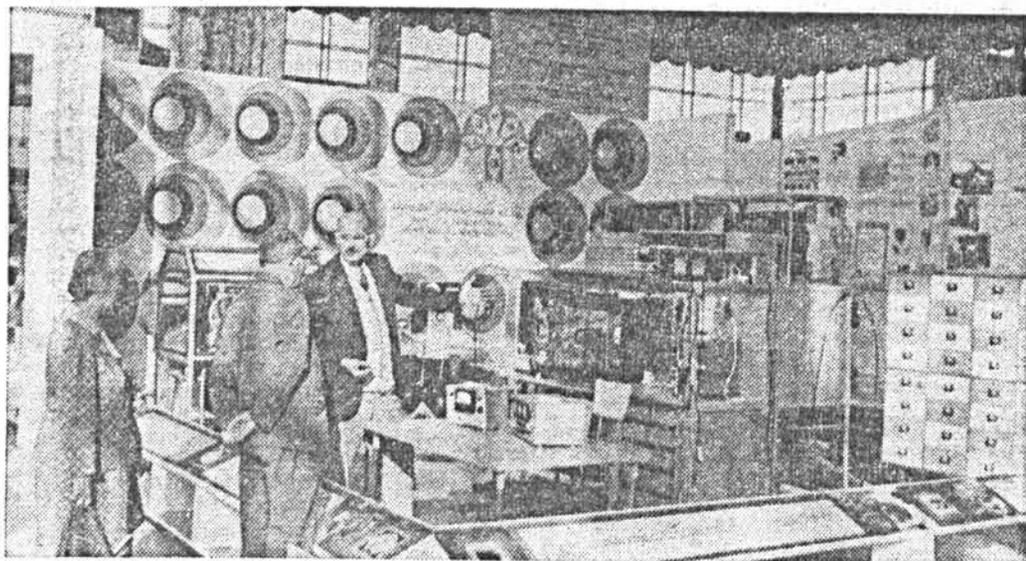
Другі палатачны гарадок «Беларусь» працуе ў сасно- вым бары на беразе Мінска- га мора. Камбінацы бытавых

паслуг кожнай вобласці ма- юць такія гарадкі. Зручна насельніцтву, бо можна хо- раша адпачыць.

Штодзень на выстаўцы працуюць школы перадавога вопыту, праходзяць семіна- ры, чытаюцца лекцыі, дэ- манструюцца фільмы на тэ- мы: «Новае ў пашыве і ра- монце абутку па заказах на- сельніцтва», «Новыя віды фотаработ і перспектывы іх развіцця», «Напрамак моды ў трыкажы» і г. д.

Шматтысячная армія ра- ботнікаў бытавых паслуг рэспублікі ў чацвёртым, вы- значальным годзе пяцігодкі ўдасканалівае сваю дзей- насць. Сервіс-74 — гэта культура, вытворчы эфект, прыгажосць.

Я. ДАНСКАЯ.

У адзеле тэлевізійнай апаратуры.

Фота Ул. КРУКА.

СЯБРА ПІЯНЕРАЎ І ШКОЛЬНІКАЎ

Часопіс «Бярозка» рыхту- ецца адзначыць паўвекавы юбілей. Першы яго нумар выйшаў у снежні 1924 года. Тады часопіс называўся «Бе- ларускі піянер», а з чэрвеня 1945 года ён стаў «Бяро- зкай».

Яшчэ ў перадавыя га- ды на яго старонках друкава- лі свае творы для дзяцей Янка Купала і Якуб Колас, Змітрок Бядуля і Янка Жур- ба. Са старонак часопіса па- чыналі свой літаратурны шлях дзіцячыя пісьменнікі Янка Маўр і Аляксей Якімовіч.

І сёння юныя чытачы часта сустракаюцца з беларускімі празаікамі і паэтамі П. Броўкам, М. Танкам, В. Віткам, А. Пальчэўскім, М. Пасляловічам, І. Шамякі- ным, К. Кірэенкам, Р. Бара- дуліным і многімі іншымі. Самі юныя аўтары выступаюць на яго старонках са сваі- ми вершамі, апавяданнямі, малюнкамі ў раздзеле «Вера- сок».

Матэрыялы «Бярозкі», якія друкуюцца пад рубры- камі «Наш піянерскі савет», «Знайдзі сваю сцэжку», «Ад- крываю сам сябе», з поспе- хам выкарыстоўваюць пія- нерважаты і настаўнікі ў выхавальнай рабоце.

У часопісе публікуюцца піянерскія рэпартажы, нары- сы, апавяданні аб новабудоў- лях нашай краіны, аб жыцці і вучобе піянеры, матэрыя- лы аб героях вайны і працы, аб жыцці дзяцей брацкіх рэспублік і сацыялістычных краін.

«Таварыства сяброў пры- роды». Гэты раздзел прысве-

чан тым, хто любіць прыро- ду, любіць зяроў і птушак, хто бережэ багаці нашых лясоў і рэк.

А што значыць «Ікар»? Гэ- та імпульсны караткахвале- вы актывны разведчык. І вяд- зе ён шляхамі адкрыццяў, шляхамі смелай мары, шля- хамі навукі і тэхнікі.

«Сцяжынка ў свет прыго- жага» знаёміць з чароўнымі гукамі музыкі, творами мас- такоў, з музычнымі калекты- вамі, выдатнымі спевакамі, кампазітарамі.

Завочныя заняткі з юнымі футбалістамі праводзяць на старонках часопіса заслужа- ны майстар спорту СССР Эдуард Малафееў.

Кожны піянер і школьнік можа прыняць удзел у кон- курсах, аб'яўленых «Бяро- зкай» — «На вяслі палян- цы», «Сонечны зайчык», «Размінка ў час пераменкі».

Часопіс «Бярозка» — бая- вы памочнік Ленінскага кам- самола Беларусі ў справе выхавання падрастаючага па- калення, сапраўдны сябра нашай слаўнай піянеры.

Цяпер, калі пачалася пад- біска на перыядычныя вы- данні, раім настаўнікам па- чатковых, васьмігадовых і ся- рэдніх школ выпісаць часо- піс «Бярозка», разам з пія- нерважатымі арганізаваць падпіску па атрадах і звен- нях з тым, каб усе піянеры і школьнікі нашай рэспублікі чыталі і ведалі часопіс «Бе- розка».

А. МІМРЫК,
адзаны сакратар
часопіса «Бярозка»
БЕЛТА.

У НАШЫХ ЛІТОЎСКІХ СЯБРОЎ

● СУСТРЭЧА З ЧЫТАЧАМІ

Цесная дружба ўсталявалася паміж пісьменнікамі і жыхара- мі Іёнаўскага раёна. Хлеббар- бы калгаса «Панацярэй», вучні і педагогі мясцовай сярэдняй школы сустрэліся з празаікам В. Бубнісам і абмеркавалі яго новы роман «Пад летнім не- бам». У актавай зале Іёнаўскай сярэдняй школы адбыўся творчы вечар пісьменніка, галоўна- га рэдактара часопіса «Шайту- рыс» І. Лапашынскага.

Асабліва моцная дружба звязвае іёнаўцаў з пісьменніка-мі-землякамі. Паэт і пераклад- чык А. Хурцінас, драматург Р. Самулявічус, пісьменнік Г. Кановіч неаднаразова суст- рэліся з рабочымі завода азотных угнаенняў, мэблевага камбіната, будаўнічага трэста. Паэтэса В. Шульцэйтэ шэфтуе над пачынаючымі літаратарамі раёна.

● ЛЯСНЫ МУЗЕЙ

Музей партызанскага руху адкрыўся ў Руднінскай пушчы. Экспанаты, якія сабраны тут, расказваюць пра дзейнасць народных месціўцаў у ваколі- цах Вільнюса, Каўнаса, Тракая, Дзукіі.

У час Вялікай Айчыннай вай- ны Руднінская пушча была цэн- тральнай партызанскай базай

паўднёвай Літвы. У ваколіцах яе дзейнічалі партызанскія атра- ды імя Адама Міцкевіча, «За перамогу», «Мсцівец», «Ба- рацьба» і іншыя.

У музеі рэстаўрыраваны партызанскія зямлянікі, амбулато- рыя, лазня, пякарня, склады боепрыпасаў, штаб атрада імя Адама Міцкевіча. У лясным музеі пабывалі сотні экскурсаво- даў.

● ДЫПЛОМЫ ФЕСТИВАЛЮ

У горадзе Юрмала пад Ры- гай закончыўся сёмы інтэрві- зійны фестываль тэлевізійных фільмаў «Чалавек і мора». Ся- род адзначаных твораў ёсць і работы літоўскага тэлебачення. Так, дыплом трэцяй ступені і прыз «Трызубец Нептуна» жу- ры фестывалю прысудзіла тэле- фільму «Не раўнуй да мора, мама» — аўтар сцэнарыя І. Пік- турна, рэжысёр і аператар К. Мушніцкас і фільму «Фарбы мора» — аўтары сцэнарыя В. Пуплаўскас, А. Марцінкус, рэжысёр К. Марцінкус, апера- тар В. Эйдукас.

● АБМЕННЫЯ ФОТАВЫСТАЎКІ

Экспазіцыя работ фотамайс- троў Сацыялістычнай Федэра-

тыўнай Рэспублікі Югаславіі адкрыта ў Вільнюскім выста- вачным салоне мастацкай фа- таграфіі. Выстаўка аргані- завана Літоўскім тавары- ствам культурнай сувязі з за- рубежнымі краінамі і Рэспуб- ліканскім таварыствам фотаме- стацтва. Экспануюцца больш як сто работ фотаамайстараў Югаславіі. Гэта — пейзажы, партрэ- ты, сцэнкі быту.

Не так даўно ў Югаславіі былі арганізаваны персаналь- ныя выстаўкі літоўскіх фота- майстроў А. Суткуса і А. Маці- яўскага.

● ТУРЫСЦКІЯ МАРШРУТЫ

Тракайская турысцкая база — перакрывае пці ўсесаюз- ных турысцкіх маршрутаў. Сё- лета яе ўжо наведалі шасць тысяч падарожнікаў з многіх брацкіх рэспублік. Тут кожны дзень адпачываюць турысты з Масквы, Ленінграда, Кіева, Ерэвана і іншых гарадоў.

Да паслуг адпачываючых — арыгінальныя домікі, дзівосны парк, прагулкі на лодках на во- зеры Гальве. Турысты могуць пазнаёміцца з экспанатамі гіс- тарычнага музея ў старадаўнім Тракайскім замку, наведаць мемарыял на месцы спаленай фашыстамі вёскі Пірчупай.

ПА СЛЯДАХ ВЫСТУПЛЕННЯЎ «ЛІТАРАТУРЫ І МАСТАЦТВА»

«ЧЫМ ПАРАДАВАЦЬ ПРЫЕХАЛІ?»

Так называўся артыкул заслужанага артыста БССР П. Філіпава, надрукаваны на старонках га- зеты ў 33-м нумары за 16 жніўня 1974 г. У ім аўтар узнімае пытанне, як лепш наладзіць абслу- гоўванне сельскага глядача, што павінен зрабіць тэатр і яго кіраўніцтва, каб на вёсцы паказваліся лепшыя спектаклі.

Намеснік начальніка ўпраўлення па справах мастацтваў Міністэрства культуры БССР В. Гур-

такоўскі паведаміў рэдакцыі аб тым, што «тэат- рам рэспублікі прапанавана неадкладна абмерка- ваць гэты артыкул у сваіх калектывах і пры- няць дзейсныя меры, каб палепшыць абслугоў- ванне сельскага глядача».

Пытанне аб паліпшэнні работы тэатраў на вёс- цы будзе ў бліжэйшы час абмеркавана на пасе- джанні калегіі Міністэрства культуры БССР».

ЯКІ ВАРЫЯНТ БОЛЬШ ДАСКАНАЛЫ?

Рэдакцыя атрымала пісьмо са Слуцка, аўтар якога, настаўнік Р. В. РОДЧАНКА, піша:

Пры аналізе верша «Слуцкія ткачыкі» нашы крытыкі з жалем адзначаюць, што першы варыянт яго мацнейшы, што паэт дарэмна закрасліў яго ў зборніку «Вянок». Маўляў, перапрацоўнай аўтар сапсаваў верш. Нас, настаўнікаў, міквольна наштурховаюць на думку, што талент М. Багдановіча дэградаваў. Мне думаецца, што другі варыянт верша «Слуцкія ткачыкі» мацнейшы, больш рэалістычны...

Уласна кажучы, сама пастаноўка пытання, які варыянт гэтага верша лепшы, няправільная, калі ставіць яго ў адрыве ад тых канкрэтных абставін, пры якіх ствараліся першы і другі варыянты твора. Першы варыянт верша «Слуцкія ткачыкі» паэт напісаў у часы, калі пасля паражэння рэвалюцыі 1905 года ў краіне працягваўся разгул рэакцыі. Таму ён і вытрыманы ў рамантычным ключы. Другі ж варыянт паэт ствараў напярэдадні рэвалюцыі 1917 года. Тут мы ўжо бачым строга рэалізм. Паэт завастрае многія думкі першага варыянта. Замест «дзявочыя забыўшы сны» — больш ёмістае і праўдзівае: «аб шчасці ўжо забыўшы сны», а замест «і тэ забыўшыся рука» — «ты тчэш, БЯЗВОЛЬНАЯ рука». Тут чытаецца папросту, купалаўскае: «До спацы! Пайстаньце грамадою!»

Такім чынам, няма ніякіх падстаў сцвярджаць, што М. Багдановіч перад смерцю сапсаваў свой твор другім варыянтам. Аналіз яго паказвае, што талент паэта мацней, што паэт да апошніх сваіх дзён трымаў руку на пульсе часу.

Але ж, скажуць, першы варыянт верша «Слуцкія ткачыкі» стаў папулярнай песняй, а другі — малавядомы. Так, згодны. Усё ж лічу, што абодва варыянты мы павінны разглядаць як адносна гамастойныя творы, якія маюць права на існаванне. І вывучаць іх трэба ў школе абодва, а не адзін рамантычны варыянт, як гэта робіцца цяпер.

Аўтару пісьма адказвае літаратуразнаўца, кандыдат філалагічных навук Марына Мікітайна БАРСТОК.

Паважаны Рыгор Віктаравіч!

Ваша пісьмо цікавае, хоць у ім ёсць нямала спрэчнага. Яно цікавае ўжо таму, што выклікае на размову, якая выходзіць за межы аднаго толькі верша М. Багдановіча «Слуцкія ткачыкі». У цэнтры ўвагі ўсё ж гэты верш, яго творчая гісторыя, эстэтычныя вартасці, варыянты.

Таму і пачнём з яго.

У Вашым пісьме ёсць закіды ў адрас крытыкаў, якія аддаюць перавагу першай рэдакцыі гэтага верша. Відаць, Вы маеце на ўвазе ў першую чаргу артыкул А. Клышкі «Швяток радзімы васілька» (зб. «Права на верш», Мн., 1967 г.). У ім аўтар з усёй катэгарычнасцю ставіць пытанне: «Ці была апошняя аўтарская рэдакцыя?» І пераканаўча даводзіць неправамернасць такога сцвярджэння. Сапраўды, ці можна другі варыянт верша «Слуцкія ткачыкі» лічыць апошняй аўтарскай рэдакцыяй?

Як вядома, архіў М. Багдановіча загінуў у час вайны. Цяпер для нас асноўнай крыніцай з'яўляецца акадэ-

мічнае выданне твораў М. Багдановіча 1927—28 гг. Там ёсць багаты каментарый і апісанне архіва, прывезенага з Яраслаўля бацькам паэта ў 1923 годзе ў Мінск. Літаратурная камісія Інбелкульту на чале з прафесарам І. І. Замоціным правяла вялікую работу па складанню двухтомніка і вывучэнню архіва паэта.

У заўвагах да гэтага выдання (а лічбы ўжо стала бібліяграфічнай рэдкасцю) сказана, што ў адной з папак архіва (іх было ўсяго 14) захоўваецца аўтарскі экзэмпляр зборніка «Вянок», які меў пры сабе М. Багдановіч у апошнія месяцы свайго жыцця ў Ялце. Гэта «Вянок» № 2. У гэты экзэмпляр паэт уносіў праўкі, рабіў заўвагі на палях, вызначаў размеры сваіх вершаў, нават закрасліваў некаторыя творы, якія пазней прызнаны класічнымі. Ніхто з пасляваенных даследчыкаў творчасці М. Багдановіча не бачыў ні «Вянка» № 2, ні ўсяго архіва. Тут трэба даверыцца камісіі, якая складала двухтомнік, маючы пад рукамі архіўныя матэрыялы. Вось што яна палічыла неабходным

запісаць адносна другой рэдакцыі «Слуцкіх ткачыкі»: «У другой рэдакцыі (126-б) даецца раўналежны тэкст, устаноўлены Літаратурнай камісіяй на падставе аўтарскіх направак у экзэмпляры «Вянка» № 2» (т. 1, стар. 458).

Камісія прыводзіць і яшчэ некалькі радкоў верша, знойдзеных на палях. Так што работа над вершам, над другім яго варыянтам не была закончана, асобныя радкі і строфы не былі аб'яднаны аўтарам у адно цэлае і не перапісаны набела. За яго гэта зрабіла камісія. Дык ці можна гэту рэдакцыю лічыць апошняй і аўтарскай? Му-сць, не.

І ў другім томе камісія сцвярджае тое ж, што ёю была ўстаноўлена новая рэдакцыя верша «Слуцкія ткачыкі», выдрукаванага ў 1-м томе з нумарам 126-б» (т. 2, стар. 395).

Думаецца, што гэта вельмі важкі аргумент — заўвага камісіі. Яна дае падставу змяшчаць другі варыянт верша «Слуцкія ткачыкі» ў варыянтах, а не побач з асноўным, аўтарскім, першасным тэкстам.

Далей, паважаны Рыгор Віктаравіч, Вы пішаце: «Мне думаецца, што другі варыянт верша «Слуцкія ткачыкі» мацнейшы, больш рэалістычны...»

Гэтая Ваша заўвага засмучае. Выходзіць, што рамантычны стыль горшы, другарадны, што любы верш, напісаны ў рэалістычным ключы, вышэйшы па сваіх вартасцях за твор, выкананы ў іншым стылі.

А разважаючы пра гэта, трэба мець на ўвазе тую акалічнасць, што рэалізм у нашай дакастрычніцкай літаратуры развіваўся ў цеснай сувязі з рамантызмам, і, падругое, вялікая паэзія амаль што ніколі не абмянае рамантычнай формы, рамантычных тэндэнцый і пльмей.

Верш «Слуцкія ткачыкі» ў асноўнай, першай рэдакцыі сапраўды рамантычнай арыентацыі: тут ёсць шырокая сімвалічныя вобразы — роднага васілька, персідскага ўзору, за якімі стаяць зусім выразныя сацыяльныя сілы, пэўныя эстэтычныя густы і сімпатыі, ёсць кантрастнае супастаўленне паднявольнага быцця прыгонных ткачы і свабоднай, квітнеючай прыроды.

Другі варыянт больш кан-

крэты, рэалістычны і менш паэтычны.

Ці дэградаваў талент Максіма Багдановіча? — пытаецца Вы. Вядома, не. Ніхто і нідзе не гаварыў аб затуханні і дэградацыі. Ды ўрэшце самі за сябе гавораць творы, напісаныя ў 1916—17 гадах: цыкл «На ціхім Дунаі», паэмы рамантычнага стылю «Максім і Магдалена», «Страцім-Лебедзь».

Але чым усё ж растлумачыць асобныя няўдачы праўкі і закрасліванне добрых і выдатных твораў? Архівы б расказалі, але іх няма. Няма ў жывых ніводнага з членаў Літаратурнай камісіі, якая складала двухтомнік у канцы 20-х гадоў. Ёсць, праўда, у сховішчах Ленінграда першая дысертацыя пра творчасць М. Багдановіча. Аўтар яе — Рыгор Жалізінік, які перад вайной вучыўся там у аспірантуры.

Асобныя ўрывкі з яго дысертацыі надрукаваны ў часопісе «Неман» (1966, № 12). Глядзім спасылкі на архіў М. Багдановіча, бо ўпэўнены, што гэты даследчык быў добра знаёмы з ім. Знаходзім такое сцвярджэнне М. Р. Агурцова, таварыша Багдановіча па яраслаўскай газеце «Голос»: «Аднойчы М. А. (Максім Адамавіч) прынёс мне вельмі дрэнна выдадзеную кніжку сваіх вершаў на беларускай мове («Вянок»). Гэта быў падарунак з аўтографам. Я з цікавасцю прагледзеў зборнік, тое-сёе адзначыў і, між іншым, пры наступнай сустрэчы выказаў Максіму Адамавічу недаўменне: — Чаму вы, народны беларускі паэт, напоўнілі вашу кніжку санетами, рандо, трыялетами і іншымі чужымі народу формамі? Акрамя таго, вы амаль да кожнага верша далі па эпіграфу ледзь не на ўсіх еўрапейскіх мовах. Нашто гэта?» (стар. 167).

М. Багдановіч гарача аспрэчваў думку М. Р. Агурцова, даводзіў, што так трэба было, каб пераканаць, што на беларускай мове можна выказаць усе рухі чалавечай душы таксама, як і на любой еўрапейскай мове.

Можна ў Ялце ён успомніў гэтую спрэчку з сябрам і хацеў дамагчыся большай сацыяльнай канкрэтнасці, прастаты, дэмакратычнасці некаторых сваіх твораў? Пэўную ролю, пэўна, адыграў і час, бо паэт, Вы правільназначаеце, Рыгор Віктаравіч, «да апошніх сваіх дзён трымаў руку на пульсе часу».

І апошняе пытанне, узятае ў пісьме, — ці трэба ў школе вывучаць абедзве рэдакцыі верша «Слуцкія ткачыкі». Не, не трэба. Дастаткова першай, асноўнай, бо першую ўсе ведаюць, яна, бездакорная, стала песняй. Тэкст верша «Слуцкія ткачыкі» вывучаецца ў 6-м класе, побач з іншымі, прыродапісальнымі творамі. Часу не багата, а трэба падкрэсліць сацыяльны характар творчасці Багдановіча, чытаючы і разбіраючы твор, даць адчужы вучням, што гэта сапраўдны паэзія. У літаратурным гуртку ці на факультатывных занятках можна раскажаць і пра другі варыянт гэтага твора, увесці асабліва цікавыя вучняў у творчую лабараторыю аўтара, паспытаць іх чуцьцё на паэзію.

Пра творчасць М. Багдановіча няма ўжо напісана кнігі, артыкулаў, ёсць альбом-выстаўка і маленькіх лапаможнік для настаўнікаў, які, дарэчы, выходзіць другім выданнем. Але гэтага мала. Трэба паглыбляць нашы веды пра выдатнага беларускага паэта, удумліва чытаць яго творы, якія ўзбагачаюць нас духоўна і з'яўляюцца найлепшым сродкам выхавання чалавека і грамадзяніна.

М. БАРСТОК.

ЗНОЎ АЖЫВУЦЬ АЗЁРЫ

...Бяда падкрадвалася да возера павольна. На яго дне, наслойваючыся, сотні гадоў адкладваліся аджыўшыя арганізмы. А ў апошнія дзесяцігоддзі Чырвонае моцна зарастала водарасцямі. «Натуральная смерць» пагрэжала Чырвонаму — аднаму з прыгожых і багатых рыбай азёр Беларусі. І людзі занепакоіліся...

Цяпер на праекце «Саюзгірамеліяводгаса» меліяратары «Галоўпалессэводбуда» пачалі вяртаць возеру другую маладосць. Першы этап работ намячана закончыць за чатыры гады. За гэты час пэўная частка возера на плошчы 300 гектараў будзе паглыблена на два-тры метры.

Пасля завяршэння ўсёй рэканструкцыі Чырвонае стане паўнаводным, чыстым. Прадугледжана стварэнне сістэмы, якая забяспечыць патрэбны прыток вады, падтрыманне ўстаноўленага ўзроўню. Узрасце гаспадарчае значэнне вадаёма. А калгасы і саўгасы Жыткавіцкага раёна, здабываючы са дня сапрапель, змогуць угноць вялікія масівы палёў.

Работы па абраджэнню возе-

ра ў такім вялікім маштабе праводзяцца ў рэспубліцы ўпершыню. Вопыт іх выканання на Чырвонам будзе шырока выкарыстаны на Палессі, дзе асушаюцца велізарныя балотныя масівы.

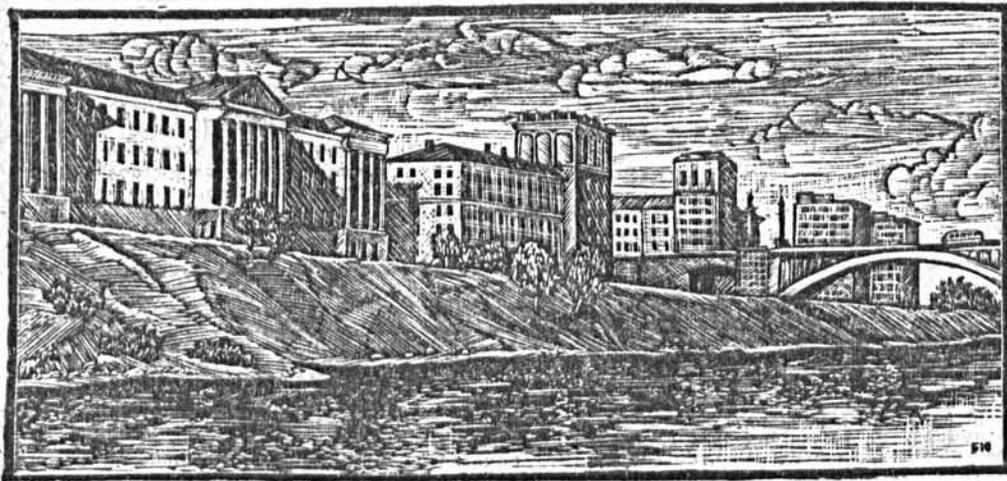
Але пераўтварыць гэты край без забеспячэння надзейнага воднага рэжыму нельга. Таму прадугледжана стварыць 17 вадасховішчаў. Будаўніцтва іх на роўным месцы, як паказала практыка, — справа складаная. Вось чаму прапанова вучоных, спецыялістаў вырашана ствараць вадасховішчы таксама на базе цяперашніх «паміраючых» азёр. Для гэтага выбраны тыя з іх, якія можна ўключыць у заплаваную водную сістэму.

На кожным вадасховішчы ствараецца рыбгас. У адным з іх — «Чырвонай Слабадзе» — восенню атрымаюць першы ўлоў карпа. Завяршаецца будаўніцтва вялікага рыбгаса «Локтышы».

Адроджаныя азёры ператворацца ў зоны адпачынку працоўных.

М. ДЗЕЛЯНКОўСКІ, кар. БЕЛТА.

ПА ГАРАДАХ РЭСПУБЛІКІ

Віцебск. Над Заходняй Дэвіной.

Малюнак Ю. БАРАНОВА.

Ісабель Пара спявае аб свабодзе

«Мы ведаем, што адна толькі песня не можа зрабіць рэвалюцыю, знішчыць фашызм. Але сёння, праз год пасля крывавага перавароту ў Чылі, наш абавязак — у песнях праслаўляць дні народнага ўрада і свабоды, якую мы зноў хочам заваяваць». Гэта — словы цудоўнай чылійскай народнай спявачкі Ісабель Пара, якая сумесна са сваім калегам Патрысію Касцілья, адным з ансамбля «Кілапаю», выступіла першым разам у канцэртах перад італьянскай публікай.

Яшчэ маленькай дзяўчынкай Ісабель аб'ездзіла ўсю краіну са сваёй маці Вялетай і братам Анхелам Пара, які пакутуе цяпер у канцэнтрацыйным лагэры ў Чакабука. Першыя рэвалюцыйныя песні брата і сястры Пара расказвалі пра барацьбу народа за лепшае жыццё. З 1964 года яны прымаюць удзел у выбарчай кампаніі Сальвадора Альенды. Анхел і Ісабель ездзяць са сваімі песнямі па краіне, іх слухаюць на заводах і фабрыках, у вёсках і ва ўніверсітэтах.

Пры ўрадзе Сальвадора Альенды брат і сястра Пара сумесна са спеваком Віктарам Хара — ён быў пазвер-

ску закатаван фашыстамі ў дзень путча, — і народным ансамблем «Кілапаю» становяцца самымі актыўнымі прапагандыстамі Ідэалаў урада Народнага адзінства. Іх песні, як і раней, расказваюць аб радасці і горы прастага народа, аб штодзённых клопатах працоўных. Фашысты забілі Віктара, гаворыць Ісабель, таму што ён сваімі простымі песнямі выкрываў рэакцыянераў і растлумачваў працоўным, хто іх сапраўдны друг, а хто — вораг.

Цяпер у Чылі не чуваць цудоўных народных песень. Ваенныя баяцца чаранга (невялікая чылійская гітара) гэтак жа, як і вінтоўкі. Таму, гаворыць Ісабель, наша задача — зрабіць так, каб рэвалюцыйная чылійская песня гучала ўсё гучней як на залітай крывёю народа чылійскай зямлі, так і ва ўсім свеце.

Ісабель спявае аб свабодзе, якая вернецца на яе радзіму. Яна заклікае ўсіх, хто чуе яе песні, выступіць супраць крывавага злачынстваў фашысцкіх катаў, прымусіць іх вызваліць тысячы палітзняволеных, сярод якіх і яе брат Анхел.

Л. АЛЯКСАНДРАВА.
(ТАСС).

СЕМ ПАКАЛЕННЯЎ МАСТАКОЎ

У гісторыі сусветнага мастацтва вядома не так ужко шмат выпадкаў, калі мастацкі талент перадаваўся ў спадчыну ад бацькі да сына.

Тым больш феноменальным уяўляецца выпадак, калі цэлы сем пакаленняў таленавітых скульптураў пакінулі глыбокі след у гісторыі аўстрыйскага нацыянальнага выяўленчага мастацтва. Гутарка ідзе, як тут гавораць, аб «мастацкай сям'і» Шванталераў, выстаўка работ якіх на працягу паўгода будзе радаваць аматараў мастацтва і старасветчыны. Яна арганізавана на тэрыторыі 900-гадовага манастыра ў Рэйхсбергерзе, у Верхняй Аўстрыі.

Месяца выбрана не выпадкова. Менавіта ў гэтым краі ствараліся першыя творы, што сабраны на выстаўцы, якія сталі цяпер гонарам усёй краіны. У цэнтры манастырскага двара ўзвышаецца старажытны фантан, увенчаны шырока вядомай у Аўстрыі фігурай святога Міхаэля, якую вылепіў першынец дынастыі Томас Шванталер яшчэ ў сярэдзіне XVII стагоддзя.

З імем Томаса звязаны першы ўзлёт сямейнага мастацкага таленту, які не згасаў больш двухсот гадоў. Томаса залічваюць да выдатных прадстаўнікоў ранняга барока.

Сярод пяцісот экспанатаў выстаўкі пераважаюць скульптуры з дрэва. Тлумачыцца гэта тым, што як заснавальнік дынастыі, так і тры наступныя пакаленні мелі аднаго заказчыка — царкву. А ў сілу традыцый, якія склаліся, царкоўныя ўпрыгожванні вырабляліся з дрэва з наступнай расфарбоўкай і пазалотай.

Гэты перыяд творчасці дынастыі характарызуецца стварэннем фігур святых і кампазіцый на біблейскія тэмы. Аднак таму і ўвайшлі першыя пакаленні Шванталераў у гісторыю выяўленчага мастацтва, што ў вобразе святых яны перадавалі зямны радасці і пакуты.

Наступныя прадстаўнікі

сямейства Шванталераў — усяго ў ім налічваецца больш 20 мастакоў — у сваёй творчасці адлюстроўваюць пераход да класіцызму і рамантызму.

Вядома, далёка не ўсе скульптуры з ужо вядомых магл быць прадстаўлены на выстаўцы, якая адкрылася. Шванталеры ж з'яўляюцца, акрамя ўсяго, аўтарамі многіх манументальных твораў, якія ўпрыгожваюць шэраг гарадоў, прычым не толькі ў Аўстрыі. Шырока вядомы, напрыклад, буйныя работы апошняга прадстаўніка дынастыі Людвіга Шванталера. Гэта помнік Моцарту ў Зальцбурзе, малюнічы фантан «Аўстрыя» ў Вене, помнік Гётэ ва Франкфурце-на-Майне і іншыя.

У часе падрыхтоўкі да выстаўкі спецыялісты-мастацтвазнаўцы правялі вялікую работу па адшуканню новых твораў Шванталераў. Яны знайшлі ў аўстрыйскіх цэрквах 130 алтароў і 225 скульптур, зробленых іх рукамі. 75 знаходак поўнаасцю рэстаўрыраваны, каб захаваць іх як нацыянальныя мастацкія каштоўнасці для наступных пакаленняў.

А. СЯМЕНАУ,
карэспандэнт ТАСС.
Вена.

Уладзімір ПРАВАСУД

МАШЫНА

Навошта нам свая машына!
Службовы маем лімузін.
Вязе мяне належным чынам
На рынак ён і ў магазін,

У вёску родную Залужжа
Бацькоў наведзець і радню...
Замцаваны ён за мужам
І абслугоўвае сям'ю.

І не даводзіцца нам шастаць,
Каб дзесь прыдбаць гараж
адзін.
Шукаць не трэба тых залчэстак
І траціцца на той бензін,

Но трэба ціснуцца рухава
На тэхалід, нібы ў акно —
Пра ўсё кляпоціцца дзяржава
І аб шафёры заадно.

Дык ці ж мне трэба
засмучацца!
Зэйдрасціць там каму абы!..
...Муж пехатой ідзе на працу,
Я ж на машыне — па грыбы...

МІМАХОДЗЬ

- ★ Кампазітар наступаў на горла ўласнай песняй.
 - ★ Асцярожна: злая сатыра!
 - ★ У пазіі, як і ў тэхніцы, ёсць выхаднікі і рацыяналізатары.
 - ★ Нацюрморт — карціна аб смачнай і зборавай ежы.
 - ★ Можна адарвацца ад вытворчага жыцця і без адрыву ад вытворчасці.
 - ★ Салістам не быў — усё жыццё падняваў іншым.
- Р. БОХАН.**

ДЗІРКА

Шашу доўгі час упрыгожвала дзірка. У яе траплялі колы транспарту, і — ламаліся і колы, і восты, і рысоры. Ужо здавалася, што дзірка застанецца тут назаўсёды, як раптам непрыкметна знікла... Выявілася: напаліва выпадкова пасляліўся вялікі начальнік, які штодзённа праезджаў на машыне па гэтай дарозе, і дзірку, натуральна, патрэбна было ліквідаваць.

Тэк было з гэтай дзіркаю канкрэтна. Неабходна зазначыць, што дзе-нідзе такія дзіркі існуюць даўжэй — да часу, пакуль не з'явіцца небаспека, што якраз тут прасдзе нейкі міністр.

У майго знаёмага, напрыклад, была невялікая дзірка ў зубах — звычайная шчыліна ў перадніх разцах. Бракавала яму ўласціва аднаго зуба. З эстэтычнага пункту гледжання было яно дрэнна, але знаёмы быў чалавечам сціплым, не вылучаўся асаблівымі імкненнямі як спецыяліст і грамадскі дзеяч.

— Што там дзірка, — казаў ён. — Я ж у дырэктара не бываю, ды і ён не збіраецца выклікаць мяне.

Вось тут мой знаёмы і памыліўся: нечакана дырэктар загадаў яму з'явіцца ў кабінет, ды так хутка, што і гутаркі не магло быць, каб устаіць зуб.

Поўны павагі да начальства, мой знаёмы вырашыў зрабіць усё, каб схаваць свой дэфект: ён з усіх сіл нацягнуў губу на пераднія зубы.

Як на ліха, начальнік быў чалавек вясёлы, а ў той дзень асабліва схільны да жартаў. У самым пачатку размовы ён сказаў:

— Цудоўнае сёння надвор'е!
— Сказаў ён так, дзеля жарту — за анжом было пахмурна, сыпаў дождж. Нічога дзіўнага, што і сам пасля гэтых слоў шычыра расмяяўся.

А мой знаёмы быў сур'ёзна — баяўся адкрыць рот і паказаць дзірку.

Дырэктар жа працягваў жартаваць. Замест «працаўнік» гаварыў «плацаўнік», замест «перыфорыя» — «перыпетыя», замест «прашу зачыніць акно» — «прашу зачыніць так званнае акно», аж заходзіўся ад смеху.

Праз увесь гэты час твар майго знаёмага быў каменны, без усмешкі — баяўся чалавек

дэфектам у зубах абразіць эстэтычныя пачуцці начальства.

Дырэктар ян быў заўважлівы — гэта на хвілінку змоўіў і пачаў уважліва ўглядацца ў падначаленага. А калі апошні не засмяяўся і пасля анекдота пра тое, як нейкі вар'ят закізаваў у пахавальным бюро авальную труну, — дырэктар заўважыў:

— Штосьці вы не ў гуморы... Знаёмы спрабаваў прычыць, але толькі пазоршыў сваё становішча, бо вынікала, што анекдоты шэф падаліся яму нсмешнымі. Пасля, зразумела, якіх глупстваў натварыў, пачаў падірэсліваць становішчыя якасці дырэктара, але гучала гэта няшчыра і наогул было падобна на іпіны. Урэшце дырэктар з выразам незадаволенасці на твары загадаў яму пакінуць кабінет.

Зразумела, што пасля такога інцыдэнту мой знаёмы неадкладна пабег да стаматолага.

Калі ўрач зрабіў сваю справу, небарака чакаў з нецярпеннем моманту, каб трапіць да дырэктара і рэаблітаваць сябе ў яго вачах.

На жаль, яму не шанцавала: вясёлага дырэктара перавялі ў забаве на іншую пасаду, а на яго месца прыйшоў іншы, мусіць, служак, халантарам сур'ёзна і надта прынціповы.

Мой знаёмы якраз рэпэціраваў перад люстэркам, як шчырыць зубы ў смеху, калі зазваніў тэлефон: тэрмінова выклікаў дырэктар.

Цяпер пачалася, можна сказаць, сапраўдная камедыя. Што начальнік ні смяжа, ні спытае — напрыклад: «Калі тут нумар справы?» — мой знаёмы разяўляе рот аж да вушэй, паказвае зубы і як не налоціцца ад смеху. Калі б рабіў гэта некай далікатна, прыстойна, дык не — рагоча бы з глузду з'ехаў...

Здзіўлены дырэктар доўга пазіраў на яго, а пасля не вытрымаў:

— Гэта ўстанова, а не шынок. Падумаўце, можа лепш вам пайсці працаваць у цырк, клоунам...

У майго знаёмага і цяпер зубы ў поўным парадку, але ён ніколі не смеецца. Часта ён цяжка ўздыхае і кажа:

— З зубам ці без зуба — усё роўна нашаму начальству дагадзіць цяжка.

Пераклад з польскай
А. ШЫЛАВАЙ.

Георгій ЮРЧАНКА

У яе далонях томік Труса
І газета з верхнякам майм.

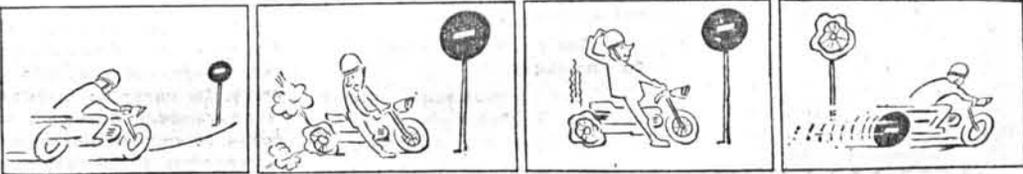
Міхась ГУБЕРНАТАРАЎ.

Не, дарэмна часу я не траціў.
Ты мяне сустрэнеш перш за ўсё

РАСЦЁМ!

У адным часопісе з Аркадзем,
На адной старонцы з Міхасём.

І калі душу ахопіць мляўкасць,
Ты заморскіх лекаў не пытай:
Адкладзі Тэрмолу і Маляўку,
А мяне з натхненнем пачытай.

Мал. А. Хадкевіча.

Працягваецца падпіска на газеты і часопісы на 1975 год

- Калі вы цікавіцеся беларускай літаратурай
- Калі вы цікавіцеся беларускім тэатральным мастацтвам, музыкай, кіно
- Калі вы цікавіцеся беларускім выяўленчым мастацтвам, архітэктурай
- Калі вы працуеце ва ўстанове культуры —

ПАДПІСВАЙЦЕСЯ НА ШТОТЫДНЁВІК

„ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА“

Старонка СУСТРЭЧ

НОВЫ СПЕКТАКЛЬ ТЭАТРА

СЛОВА ПРА ЗЕМЛЯКОЎ

МЕЛОДЫЯ ЖЫВАПІСУ

І ЧУЕЦЦА ГОМАН РОДНЫХ ДУБРОЎ...

Жываўць беларусы, мае землякі, у Сібіры, на Далёкім Усходзе, нямала жыве іх і ў Казахстане. Тут яны знайшлі для сябе другую радзіму. Родным і бліжнім стаў для іх Казахстан. У кожным сяле Чымменцкай вобласці дзесяткі сем'яў з Беларусі: адны прыехалі даўно, другія нядаўна. Працуюць, вучацца, гадуюць дзяцей.

Яшчэ з ранішы ў сяле Кельцемашат на дзвярах саўгаснага клуба з'явілася аб'ява, якая абвешчала, што вечарам адбудзецца канферэнцыя чытачоў па новаму раману Івана Шамініна «Атланты і карыятыды». Гэта ўжо традыцыя канферэнцыяў па творах вядомага пісьменніка.

Не застаецца па-за ўвагай і драматургія Беларусі. Вось і нядаўна ў саўгасным клубе была ажыццэўлена пастаноўка п'есы Андрэя Манаёва «Зацюрканы апостал». За гэтую пастаноўку на раённым аглядзе мастацкай самадзейнасці калектыву атрымаў першую прэмію. Ставіліся ў клубе п'есы Я. Купалы, К. Губарэвіча, І. Козела. Яны заўжды нарыстаюцца вялікай цікавасцю і ў беларусаў, і ў казахаў. Сёлета парадавалі рабочых саўгаса і вучні старэйшых класаў. Пад кіраўніцтвам маладой настаўніцы Валанціны Патапавай школьнікі паставілі п'есу Кандрата Крапівы «Брама неўміручасці». Адночы я пабыў у Карні-

лаўцы, суседнім сяле, дзе раней пражыў восем гадоў. Завітаў у Палац культуры, аказаўся, трапіў на канферэнцыю. Горача абмяркоўвалі чытачы дыялогі лаўрэата Ленінскай прэміі Івана Мележа «Людзі на балоце» і «Подых наваліны». Сярод прысутных убацьку шмат землякоў. Былі тут і Іван Семчанка з Касцюковіцкага раёна, і Марыя Ануфрыева з Хоцімскага, і Змітрон Міхалевіч з Браслаўскага. Разгаварыліся. Аказалася, што і тут, гэта не першая канферэнцыя па творах беларускіх пісьменнікаў. Прыгадалі землякі апавесць «Сотнікаў» Васіля Быкава, раман «Сокі цаліны» Цішкі Гартнага. Не забываюць аматары роднай літаратуры і паэзіі. З захапленнем чытаюць вершы Янкі Купалы, Пімена Панчанкі, Петруся Броўкі.

...Калі ж над стэпам заграецца вечаровая зорка, землякі завітаюць адзін да другога «на агеньчык». Гучыць беларуская гаворка, чуваць мілагучныя, родныя з калыскі, песні. І на стале, засланым вышываным у п'еўні абрусам, побач з казахскім пловам дыміцца сонная беларуская гульба. У такія хвіліны, як ніколі, пачынае шумець у сэрцы песня родных дуброў...

М. ЗАСТОЛЬСКІ,
настаўнік.

Чымменцкая вобласць.
Сяло Кельцемашат.

— Спыніся, куды спяшаешся? Азірніся вакол!

— Але ў мяне няма часу. Трэба спяшацца.

— Усе спяшаюцца. Людзі заўсёды ў будучым. А сёння, цяпер — для яго няма часу.

Сядзь вось у гэтай староце крэсла і прыслухайся да сябе. Прыслухайся да музыкі, якая гучыць навакол.

— Але я ўжо чула яе, і не адзін раз.

— Чула, канечне. Але ці толькі новае зачароўвае? Прыслухайся. Гэтыя знаёмыя і неатаропія гукі — напамінак аб нечым чужоўным. Памятаеш? Яны нагадваюць пра нешта добрае, немітуслівае... Пра тое, што ўжо было і што будзе вечна.

— А гэтыя кветкі, яны таксама таае, знаёмыя?

МУЗЫЧНЫ ПАФАС ПУШКІНСКАГА СЛОВА

«Барыс Гадуноў» ставіцца на беларускай сцэне другі раз.

У 1954 годзе народная артыстка СССР Л. Александровская (рэжысёр), народны артыст БССР Л. Любімаў (музычны кіраўнік пастаноўкі) і народны мастак БССР С. Нікалаў упершыню ў Беларусі ўвасобілі гэты геніяльны твор рускай опернай класікі. Сярод акцёрскіх дасягненняў спектакля асабліва яркім было выкананне народнымі артыстамі БССР М. Зюванавым і І. Балочным партый Барыса і Юродзівага.

Звяртаючыся да творчасці Мусаргскага, дзеячы беларускай опернай сцэны памяць і выказванне выдатнага паэта Максіма Багдановіча: «...Сапраўдны народны мастак — першанаперш рэаліст... Такім і быў вялікі рускі кампазітар Мусаргскі — аўтар «Барыса» і «Хаваншчыны».

Напярэдадні сёлетняй прэміі нарэспандэнт газеты «Літаратура і мастацтва» папрасіў музычнага кіраўніка пастаноўкі народнага артыста УССР Я. Вашчана падзяліцца з чытачамі думкамі наконт новай работы тэатра.

— Пачну з таго, што оперны спектакль «Барыс Гадуноў», які даўно не ішоў на беларускай сцэне, мы прысвячаем 175-годдзю з дня нараджэння Аляксандра Сяргеевіча Пушкіна.

Гэта была вельмі адназначная работа. Адназначна і для ўсіх нас — і рэжысёра, заслужанага дзеяча мастацтваў РСФСР С. Штэйна, і народнага мастака БССР Я. Чамадурова, і хормайстраў, — народнага артыста БССР А. Кагадзеева і Г. Луцэвіч, а таксама для выканаўцаў оперы — вельмі радасна.

Мусаргскі ствараў «Барыса Гадуноў» ў росквіце духоўных сіл і магутнага таленту. Толькі што была закончана голаўская «Жаніцьба». Ён пісаў у тыя дні Л. Шастаковай: «Дробязей напэўна не напішу, не той настрой... Дасць бог жыцця і сіл, на ўвесь голас пагутару: пасля «Жаніцьбы» Рубікон прыродзены». І ён не выпадкова спыніўся на пушкінскай трагедыі, якая патрабавала новага падыходу не толькі да мастацкіх рашэнняў вялікіх гістарычных і маральных праблем, але і праблем тэатральна-сцэнічных. Менавіта гэтая пушкінская народная трагедыя натхніла кампазітара на стварэнне геніяльнага, зусім наватарскага для тагачаснай опернай сцэны твора. З вялікай рэалістычнай сілай раскрывае Мусаргскі канфлікт улады і народа, канфлікт асобы ўладара з самім сабой, цяжкія трагічныя пануты чалавека, на сумленні якога шмат непапраўнага...

Галоўны вобраз оперы збіралыны — рускі народ, які кампазітар разумее, як «вялікую асобу, адухоўленую адзінай ідэяй». Гэты вобраз народа, нібы музычны сімвал яго магутнасці і невычэрпнасці духоўных магчымасцей, нам вельмі хацелася ўвасобіць у спектаклі.

ЗАТРА ПРЭМ'ЕРА
ОПЕРЫ «БАРЫС ГАДУНОЎ»
ПАЧЫНАЕ СЕЗОН
ДЗЯРЖАВНЫ
АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ
ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА
БССР

Глыбокая па сваім філасофскім, псіхалагічным змесце, музычная драматургія дае не толькі магчымасць шукаць у рабоце цікавыя музычна-сцэнічныя сродкі, але і патрабуе нейтай-мабанасці ў гэтых пошуках, канцэнтрацыі ўсіх творчых, душэўных сіл. Фёдар Шаляпін вельмі добра сказаў: «Кожная музычная фраза ў оперы Мусаргскага незвычайная, вялікая... Мусаргскі біў мне ў нос густым настоем з пахучых родных траў...»

Паставіць такую оперу — значыць, рашыць не толькі яе галоўныя ідэя-філасофскія праблемы, не толькі ўвасобіць шматграннасць, шматпланавасць характараў, але і перадаць слухачу гэты «густы настой траў», перадаць рускі наларыт, што пранізвае музыку, наогул паказаць усю тагачасную Расію.

Якая складаная, пачэсная мастацкая задача! Перадаць увесёлыя, невычэрпны музычны падтэкст!

Некаторыя крытыкі калісьці дакаралі Мусаргскага за тое, што ён быццам падмяняў палітычны сэнс твора асабістай трагедыяй цара. Дастаткова толькі ўдумліва пранікнуць у партытуру, каб зразумець памылковую адназначнасць такіх меркаванняў. І ў сцэнах панут сумлення Барыса, і ва ўсіх іншых нарцінах, звязаных з яго асабістай трагедыяй, у музыцы

Увесь час прысутнічае галоўная ідэя, таму гаворка можа ісці не пра падмен ідэяна-мастацкага сэнса твора, а пра сіладанасць яго задумы, шматпланавасць характараў галоўнага героя оперы. Бо як трапна выказаўся Бялінскі, «...правільна зразумець Гадунова гістарычна і паэтычна — азначае зразумець неабходнасць яго падзення аднолькава ў абодвух выпадках — вінаваты ён быў у смерці царэвіча, ці невінаваты».

І яшчэ адна сур'ёзная задача стала перад нашым калектывам. Опера «Барыс Гадуноў» настолькі часта ставілася і ставіцца на сцэнах свету, што, натуральна, яна мае даволі трывалыя традыцыі выканання. Успомнім хаця б вялікага Шаляпіна ў ролі цара Барыса! З яго бралі і блуць прыклад дагэтуль, часам механічна паўтараючы ўзор. Нам хацелася б сказаць сваё слова, знайсці свае музычна-сцэнічныя штрыхі ў трантоўцы. Мы выбралі для работы клавір, сабраны па арыгіналах Мусаргскага савецкім музычным дзеячам П. Ламам. І інструментуюку выдатнага савецкага кампазітара Дзмітрыя Дзмітрыевіча Шастакоўіча, творчы почыры якога блізка духу пісьма Мусаргскага. Інструментуюка Шастакоўіча ярчай акцэнтую ідэяна-мастацкі пафас оперы як народнай трагедыі.

У спектаклі заняты нашы вядучыя спевакі, а таксама маладыя салісты.

Работа была вялікая. Ададзем яе на суд глядачам...

На здымку — рэпетыцыя сцэны цара Барыса (на першым плане — заслужаны артыст БССР А. Сухін) і Юродзівага (народны артыст БССР В. Глушакіоў).

Фота Ст. ГРАХОЎСКАГА.

СПЫНІСЯ

НА

ІМГНЕННЕ...

«Літаратура і мастацтва» — орган Міністэрства культуры і правлення Саюза пісателёў БССР, Мінск.

«ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Выходзіць па пятніцах на шаснаццаці старонках.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦН КП Беларусі.

Адрас рэдакцыі: 220600, ГСП, Мінск, вул. Захарова, 19.

Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 33-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 33-25-25, адназначнага сакратара — 33-44-04, аддзела грамадска-палітычнага жыцця і інфармацыі — 33-22-04, аддзела прозы і паэзіі — 33-22-04, аддзела крытыкі і бібліяграфіі — 33-24-62, аддзела тэатра, кіно і музыкі — 33-21-53, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 33-24-62, аддзела культуры — 33-24-62, аддзела пісем і масавай работы — 33-24-62, выдавецтва — 22-51-62, бухгалтэрыі — 22-50-00.

Рукапісаў рэдакцыя не вяртае.

Галоўны рэдактар Хведар ЖЫЧКА.

Рэдакцыйная калегія: Заір АЗГУР, Барыс БУР'ЯН, Анатоль ГРАЧАНІКАЎ, Юрый ГРЫГОР'ЕЎ, Канстанцін ГУБАРЭВІЧ, Ігар ДАБРАЛЮБАЎ, Васіль ІВАШЫН, Віктар КАВАЛЕНКА, Аляксандр КАПУСЦІН (намеснік галоўнага рэдактара), Уладзімір НЯФЁД, Віктар ПРАТАСЕНА, Іраіда САНКОВА, Мікола ТКАЧОЎ, Юлія ЧУРКО, Віктар ШЫМУК (адказны сакратар), Рыгор ШЫРМА.

Р. БАКУНОВІЧ.